

Ο ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ
ΤΟΥ ΟΡΘΟΔΟΞΟΥ ΕΝΟΡΙΑΚΟΥ ΚΛΗΡΟΥ

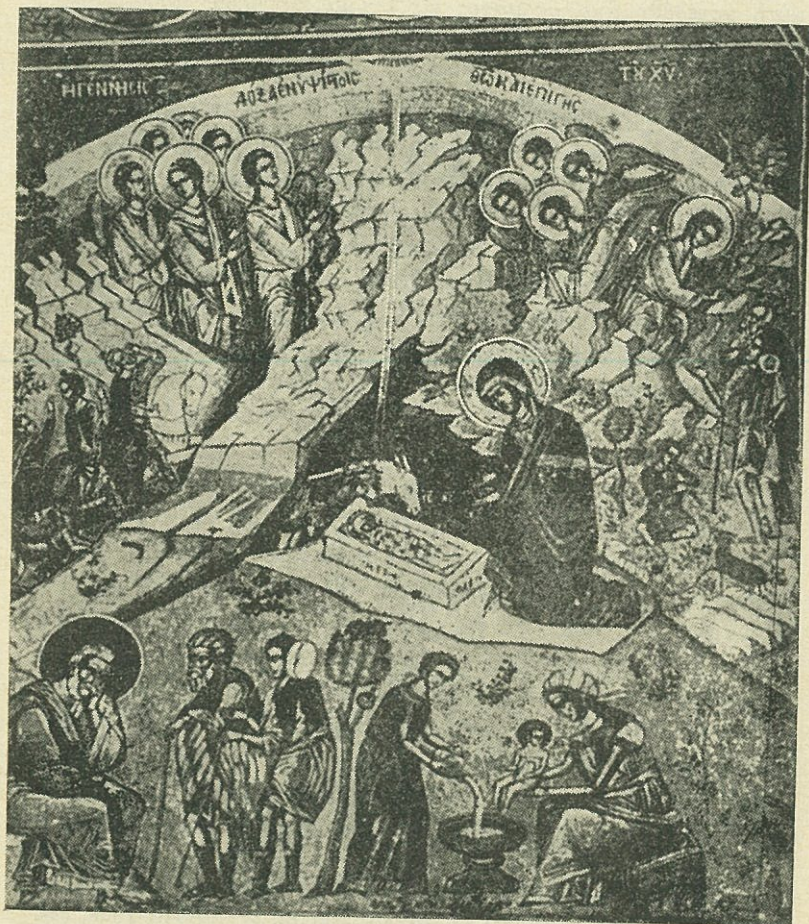
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΤΟΥ ΕΠΙΣΗΜΟΥ ΔΕΛΤΙΟΥ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ»

ΕΤΟΣ ΙΒ'

ΑΘΗΝΑΙ, ΦΙΛΟΘΕΗΣ 19

20 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 1963

ΑΡΙΘ 24

Η ΓΕΝΝΗΣΙΣ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ

Ἐπὶ τῇ ἑορτῇ τῆς Γεννήσεως τοῦ Σωτῆρος

«ΕΠΙ ΤΩ, ΟΝΟΜΑΤΙ ΑΥΤΟΥ ΕΘΝΗ ΕΛΠΙΟΥΣΙΝ»

(Ἑσ. μβ', 4)

Εἰς τοὺς πεσόντας πρωτοπλάστας εἶχε δοθῆ τὸ χαρμόσυνον μῆνυμα περὶ τοῦ Λυτρωτοῦ, ὁ ὁποῖος θὰ συντρίψῃ τὴν κεφαλὴν τοῦ ὄφεως (Γεν. γ', 14—15). Τὸ Πρωτευαγγέλιον αὐτὸ μετεδόθη ἀπὸ στόματος εἰς στόμα εἰς ὄλους τοὺς λαούς. Τοιουτοτρόπως ἡ πλέον ζωηρὰ καθολικὴ ἀκτίς, ἡ ὁποία διεσκέδαζε τὸ ζοφερὸν σκότος, τὸ ὁποῖον ἐφηπλοῦτο ἐπάνω εἰς τὴν προχριστιανικὴν ἀνθρωπότητα, ἦτο ἀφ' ἑνὸς ἡ μελαγχολία διὰ τὴν ἀπώλειαν τοῦ παραδείσου καὶ ἀφ' ἑτέρου ἡ προσδοκία τῆς εἰς τὴν γῆν καθόδου τοῦ Θεοῦ ὑπὸ μορφήν ἀνθρώπου. Ἡ προσδοκία αὕτη ὑπῆρξεν «ἢ μὴ συνειδητὴ πρὸς Χριστὸν νοσταλγία τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς»¹. «Ὅλα τὰ μακάρια βιώματα τῶν ἐκλεκτῶν φυσιογνωμιῶν, τὰς ὁποίας ἐγνώρισεν ἡ Ἱστορία» ὅ,τι ὠραματίσθησαν μὲ τὰς ἀπαραμίλλους συλλήψεις τῆς φαντασίας των οἱ ποιηταὶ τῆς προχριστιανικῆς ἀνθρωπότητος· ὅ,τι περιέγραψαν οἱ μεγάλοι προφῆται διὰ τῶν ὑπερόχων ἐμπνεύσεων τῆς θεοπνεύστου διανοίας των—πάντα ταῦτα ἐμψυχώνονται ἀπὸ τὴν προσδοκίαν τοῦ Λυτρωτοῦ.

Τὸ κορύφωμα τῆς προσδοκίας τοῦ Λυτρωτοῦ ὑπάρχει ἐν τῷ λαῷ τῆς Θείας Ἀποκαλύψεως, ἥτις προήγγειλε καὶ προεβεβαίωσε μὲ πλῆθος προφητειῶν τὴν μέλλουσαν ἐπιφάνειαν τοῦ Θεανθρώπου Λυτρωτοῦ καὶ προδιέγραψε τὸν βίον καὶ τὸ ἔργον του. Εἰς τοὺς πατριάρχας π.χ. δίδεται ὑπόσχεσις περὶ εὐλογίας ὄλων τῶν ἀπογόνων των, οἱ ὁποῖοι θὰ εἶναι καὶ οἱ πρόγονοι τοῦ Μεσσία, καὶ περὶ σωτηρίας ὄλων τῶν ἐθνῶν: «Οὐδέποτε θὰ λείψῃ τὸ σκῆπτρον ἀπὸ τὸν Ἰούδαν οὐδὲ ἡ ἡγεμονικὴ ράβδος ἐκ μέσου τῶν ποδῶν του, μέχρις ὅτου ἔλθῃ ἐκεῖνος, εἰς τὸν ὁποῖον τοῦτο (τὸ σκῆπτρον) ἀνήκει καὶ εἰς τὸν ὁποῖον θὰ ὑπακούουν οἱ λαοὶ (κατὰ

1. Δεωνίδου Φιλιππίδου, Ἱστορία τῆς ἐποχῆς τῆς Καινῆς Διαθήκης ἐξ ἐπόψεως παγκοσμίου καὶ πανθηρσκειακῆς, ἐν Ἀθήναις 1958, σελ. 767.

τοὺς ἑβδομήκοντα: «καὶ αὐτὸς προσδοκία ἔθνων») ², ὅστις καὶ θὰ μαρτυρήσῃ ἐν αἵματι (Γεν. μθ', 10—11). Ἐπὶ τῶν βασιλέων, ἡ μήτηρ τοῦ Σαμουὴλ Ἄννα προφητεύει, ὅτι Κύριος «ὕψώσει κέρας Χριστοῦ αὐτοῦ» (Α' Βασ. β', 10). Ὁ Δαβὶδ ἀναγγέλλει τὴν γέννησιν τοῦ Σωτῆρος ὡς κυριάρχου τῶν ἔθνων (Ψαλμ. ρθ', 3 ἐξ.) καὶ προεικονίζει λεπτομερῶς τὰ παθήματα καὶ τὴν δόξαν τοῦ Μεσσίου, ὅστις θὰ εἶναι υἱὸς τοῦ Θεοῦ (Ψαλμ. β', 7). Ὁ Σολομὼν ὑμνεῖ τὴν προαιώνιον προσωπικὴν Σοφίαν τοῦ Θεοῦ, ἡ ὁποία θὰ ἔλθῃ εἰς τὸν κόσμον (Παροιμ. η', 22—θ', 6). Ἐκ τῶν προφητῶν ὁ Ἡσαΐας περιγράφει τὰ τοῦ Μεσσίου τόσον ζωηρῶς, ὡς ἐὰν ἦτο οὐχὶ προφήτης, ἀλλ' εὐαγγελιστής. Τοιουτοτρόπως λέγει, ὅτι ὁ Σωτὴρ θὰ γεννηθῇ ἐκ παρθένου (ζ', 14). θὰ εἶναι φῶς τοῖς ἐν σκότει, φῶς ἔθνων (θ', 1 ἐξ. μθ', 6 ἐξ.). Ὁ Ἰεζεκιὴλ προφητεύει τὴν ἔλευσιν τοῦ αἰωνίου ποιμένος (λδ', 23—31· κεφ. λζ', 24—25). Ὁ Δανιὴλ προλέγει, ὅτι ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου θὰ βασιλευσῇ αἰωνίως ἐπὶ πάντων τῶν λαῶν (ζ', 13—14). Ὁ Μιχαίας βλέπει τοὺς λαοὺς συρρέοντας εἰς τὴν Ἱερουσαλήμ (κεφ. δ') κ.ο.κ ³.

Ἡ Παλαιὰ Διαθήκη δὲν ὀμιλεῖ μόνον περὶ τοῦ Μεσσίου, ἀλλὰ παρουσιάζει καὶ τὸν παγκόσμιον σωτηριολογικὸν σκοπὸν τῆς Ἱστορίας ⁴. Ἀρχὴ καὶ τέλος τῆς Ἱστορίας συμπύπτουν κατὰ τὸ περιεχόμενον. Νέα διαθήκη μετὰ πάντων τῶν λαῶν θὰ ἀποτελεσθῇ (Ἱερ. ις', 19. Ἡσ. μβ', 1—4), νέα καρδιά θὰ ἀναπλασθῇ (Ἱερ. κδ', 7. λη', 33· λθ', 39), καινὸς οὐρανὸς καὶ καινὴ γῆ θὰ συντελεσθῇ (Ἡσ. ξε', 17· ξς', 22· Ψαλμ. ρα', 27), ἐπὶ τῶν ὁποίων ἡ ἀπόλυτος τοῦ Θεοῦ βασιλεία θὰ δεσπόζῃ (Ἱεζ. λς', 23 ἐξ.). Θὰ ἐπανεέλθουν τὰ χαρακτηριστικὰ τῆς ἐποχῆς τοῦ παραδείσου. Εὐφορία τῆς γῆς θὰ ἐπακολουθήσῃ. Ὁ λύκος θὰ βόσκη μετὰ τοῦ προβάτου, ὁ μόσχος μετὰ τοῦ λέοντος, ὁ βοῦς μετὰ τῆς ἄρκτου, ἡ πάρδαλις μετὰ τῆς ἐρίφου καὶ ὁ παῖς ἀκινδύνως θὰ παίζῃ μετὰ

2. Γεν. μθ', 10 κατὰ μετάφρασιν ἐκ τοῦ Ἑβραϊκοῦ ὑπὸ Ἀθ. Χαστούπη, Ἡ Παλαιὰ Διαθήκη, Ἀθήναι 1955, τόμ. Α', σελ. 134.

3. Λεωνίδου Φιλίππιδου, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 806—811, ἐνθα ἰδὲ σχετικῶς περισσώτερα.

4. Β. Βέλλα, Θεὸς καὶ Ἱστορία ἐν τῇ Ἰσραηλιτικῇ Θρησκείᾳ, Ἀθήναι 1934, σελ. 26.

τῶν ὄψεων, κατὰ τὴν εἰκόνα τοῦ Ἡσαίου (ιά, 6 ἐξ.). Πόλεμοι δὲν θὰ ὑπάρχουν. Ὅπλα, τόξα καὶ βέλη θὰ μετατραποῦν εἰς ἄροτρα καὶ γεωργικὰ ἐργαλεῖα (ᾠσ. β', 20. Ἡσ. β', 4. Μιχ. δ', 3). Ἡ εἰρήνη καὶ ἀγαλλίασις τοῦ παραδείσου θὰ ἔλθῃ ἐκ νέου⁵.

Ἀλλὰ τὸν Σωτῆρα ἀνέμενον ὄχι μόνον οἱ Ἑβραῖοι, ἀλλὰ πάντες οἱ λαοί. Ἡ νοσταλγία τοῦ Λυτρωτοῦ διαποτίζει π.χ. τὸν γνωστὸν μῦθον τοῦ Προμηθέως. Ὁ Κικέρων νοσταλγεῖ τὴν ἐποχὴν, καθ' ἣν «πανταχοῦ θὰ κυβερνᾷ τοῦ λοιποῦ εἰς Διδάσκαλος καὶ Κυρίαρχος, ὁ Θεός». Ὁ Ὁράτιος περιγράφει μὲ παραδείσια χρώματα τὴν ἀπολεσθεῖσαν χρυσοῦν ἐποχὴν. Ὁ Βιργίλιος ἀναμένει τὸ Θεῖον Παιδίον, τὸ ὁποῖον θὰ ἐπαναφέρῃ εἰς τὴν ἀνθρωπότητα τὸν χρυσοῦν αἰῶνα. Ἐν Κίνα ὁ Κομφούκιος ἀνέμενε τὸν «Ἄγιον», τὸν «Θεάνθρωπον», ὅστις θὰ εἶχε τὴν λυτροῦσαν γνῶσιν καὶ θὰ ἔσφριζε καὶ θὰ ἐκυβέρνηα τὸν κόσμον. Καὶ ὅλαι αἱ κινεζικαὶ παραδόσεις ἀναμένουν τὸν Κιὸν—τσαοῦ (=«ποιμένα» καὶ «ἄρχοντα»), ὅστις χαρακτηρίζεται ἀγιώτατος, καθολικὸς διδάσκαλος καὶ κυρίαρχος ἀλήθεια⁶. Καὶ παρὰ τοῖς Ἰνδοῖς ὑπάρχουν ἀνάλογοι προσδοκίαι. Οὕτως εἰς τὸν Βεδισμόν προσδοκᾶται ὁ Θεὸς τοῦ φωτὸς νὰ ἐνανθρωπήσῃ ἐκ παρθένου, στελλόμενος ὑπὸ τοῦ οὐρανοῦ πατρός του ὡς μεσίτης μεταξὺ Θεοῦ καὶ κόσμου. Καὶ κατὰ τὰ κείμενα τοῦ Μαχαῦάνα Βουδδισμού, δηλαδὴ τοῦ μεταγενεστέρου, ἐξειλιγμένου Βουδδισμού, θὰ ἔλθῃ ὁ Θεῖος Λυτρωτὴς καὶ Διδάσκαλος, ὅστις θὰ ἀποκαλύψῃ θείας ἀληθείας ἐκ τοῦ πληρώματος τῆς σοφίας αὐτοῦ καὶ θὰ πληρώσῃ τὰς ἐσωτάτας ἐπιθυμίας καὶ νοσταλγίας τοῦ ἀνθρώπου. Ὁ Βούδδας περὶ τὸν ε' αἰῶνα π.Χ. προεῖπε «μετὰ 500 ἔτη θὰ χρεωκοπήσῃ ἡ διδασκαλία μου», «ὡς ἐὰν εἶχεν οὗτος προαισθανθῆ ὅ,τι ἐπηρεκούθησεν»⁷. Καὶ οἱ Ἰράνιοι ἀνέμενον Σωτῆρα Θεάνθρωπον, ὁ ὁποῖος θὰ ἐγεννᾶτο ἐκ παρθένου καὶ θὰ συνετέλει εἰς τὴν ἀνακαίνισιν καὶ τὸν καθαρμὸν τοῦ κόσμου⁸.

5. Ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 26—28.

6. Αὐγούστου Νικολάου, Φιλοσοφικαὶ μελέται περὶ τοῦ Χριστιανισμοῦ, ἐξελληνισθεῖσαι ὑπὸ Π. Βράιλα—Ἀρμένη καὶ Α. Μαυρομάτου, τόμ. 1, Ἀθήναι 1910, σελ. 425.

7. Α. Φιλίππιδου, ἔνθ' ἄνωτ., σελ. 775—778.

8. Αὐτόθι, σελ. 781 ἐξ.

Εἰς τὴν Αἴγυπτον ὑπῆρχεν ὁ μῦθος τῆς Ἴσιδος καὶ τοῦ Τυφῶνος, κατὰ τὸν ὁποῖον διὰ τῆς γυναικὸς τῆ ἐπιδράσει τοῦ ἐν μορφῇ ὄφεως πονηροῦ πνεύματος εἰσῆλθεν ἡ ἄμαρτία εἰς τὸν κόσμον καὶ διὰ τοῦ ἀπογόνου τῆς γυναικὸς θά ἔλθῃ πάλιν ἡ σωτηρία⁹. Ἐν τῇ Ἀμερικῇ ὑπάρχουν παραδόσεις ἐκ τῆς προκολομβιανῆς ἐποχῆς, καθ' ἃς ὁ Πουρού ἀπέστειλε τὸν υἱὸν αὐτοῦ ἐξ οὐρανοῦ, ἵνα φονεύσῃ τρομερόν τινα ὄφιν, συναρτώμενον πρὸς τὸ κακόν. Ἐν τῇ σκανδιναυικῇ Ἑθνολογίᾳ ἀναφέρεται, ὅτι ὁ Θῶρ, ὁ ἀνδρειότερος τῶν Θεῶν, συνάπτων ἰδιαιτέραν μάχην ἐναντίον τοῦ μεγάλου ὄφεως, φονεύεται, καταβάλλων καὶ νικῶν αὐτόν¹⁰.

«Προσοχία ἐθνῶν» (Γεν. μθ', 10 κατὰ τὴν μετάφρασιν τῶν Ἑβδομήκοντα) λοιπὸν ἦτο ὁ Λυτρωτής. Ὁ Βολταῖρος ὁμολόγησεν, ὅτι «πρὸ ἀμνημονεύτων χρόνων ἦτο παρ' Ἰνδοῖς καὶ Σίναις παράδοσις, ὅτι ὁ σοφὸς ἤθελεν ἔλθει ἐκ τῆς Δύσεως. Ἡ Εὐρώπη, ἀπ' ἐναντίας, ἔλεγεν, ὅτι ἤθελεν ἔλθει ἐξ Ἀνατολῶν. Πάντα τὰ ἔθνη ἠσθάνθησαν πάντοτε τὴν ἀνάγκην ἐνὸς Σοφοῦ»¹¹. Εἶναι πράγματι θαυμαστόν, ὅτι «οἱ μὲν λαοὶ τῆς Δύσεως καὶ τοῦ μεσογειακοῦ χώρου ἀνέμενον» τὴν ἔλευσιν τοῦ Λυτρωτοῦ «ἐξ Ἀνατολῶν, οἱ δὲ λαοὶ τῆς Ἀπὼ Ἀνατολῆς ἐκ Δυσμῶν, οὕτως ὥστε πάντων τὰ ὄμματα καὶ αἱ προσδοκίαι συνέκλινον ἐκεῖ που πρὸς τὴν Παλαιστίνην»¹².

Ὁ Χριστὸς εἶναι «προσοχία τῶν ἐθνῶν» καὶ σήμερον, ὁπότε πολλοὶ ζοῦν ἐντὸς τῆς ἀσφυκτικῆς ἀτμοσφαιρας τῆς μακρᾶν Αὐτοῦ ζώης καὶ νοσταλγοῦν τὸν ἀπολεσθέντα παράδεισον τῶν ἀνωτέρων πνευματικῶν ἀξιῶν. Ἄς θεωρήσωμεν εὐτυχῆ τὸν ἑαυτὸν μας, ἐφ' ὅσον γνωρίζομεν τὸν Σωτῆρα καὶ Λυτρωτὴν. Ἄς ἐνστερνισθῶμεν πᾶν ὅτι Οὗτος ἐδίδαξε καὶ ἀπεκάλυψεν, ἵνα ἰσχύουν καὶ δι' ἡμᾶς οἱ λόγοι, τοὺς ὁποίους ὁ Κύριος εἶπε κάποτε

9. Αὐγ. Νικολάου, ἐνθ' ἀνωτ., σελ. 347 ἐξ., 411 ἐξ.

10. Ἐνθ' ἀνωτ., σελ. 424—430.

11. Αὐγ. Νικολάου, ἐνθ' ἀνωτ., σελ. 431—432.

12. Α. Φιλίπιδου, ἐνθ' ἀνωτ., σελ. 827.

**ΛΟΓΟΣ
ΤΟΥ ΕΝ ΑΓΙΟΙΣ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ
ΙΩΑΝΝΟΥ ΤΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ
ΕΙΣ ΤΗΝ ΗΜΕΡΑΝ ΤΩΝ ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΩΝ**

“Όλα ὅσα οἱ παλαιοὶ Πατριάρχες προετοιμάζανε, οἱ Προφήτες προλέγανε καὶ οἱ δίκαιοι λαχταροῦσανε νὰ ἰδοῦνε, πραγματοποιηθῆκανε κι’ ἐπήρανε τέλος σήμερα. «Θεὸς ἐπὶ γῆς ὤφθη διὰ σαρκὸς καὶ τοῖς ἀνθρώποις συνανέστραφη».

“Ὅς χαιρώμαστε λοιπόν, ἀδελφοί μου, κι’ ἄς ἀγαλλώμαστε, μ’ ὅλη μας τὴν καρδιά. Κι’ ἂν ὁ Ἰωάννης σκίρτησε μέσα στὰ σπλάγχνα τῆς Ἐλισάβετ, ὅταν πῆγεν ἡ Μαρία στὸ σπίτι της, πολὺ περισσότερο πρέπει νὰ σκιρτοῦμε καὶ νὰ εὐφραινώμαστε σήμερα ἡμεῖς. Γιατὶ καταξιωθῆκαμε νὰ ἰδοῦμε, μὲ τὰ μάτια μας, τὴν Γέννηση τοῦ Σωτῆρα μας· καὶ νὰ θαυμάσωμε τῆς θείας Οἰκονομίας τ’ ἀπροσμέτρητο κι’ ἀνείπωτον ἔλεος.

Στοχασθῆτε, ἀγαπητοί μου, τί σημαίνει νὰ κατεβῆ ὁ Ἥλιος ἀπὸ τοὺς οὐρανοὺς καὶ νὰ κυλᾷ ἡ πάμφωτη σφαῖρα του ἐπάνω στὴ γῆ, σκερπίζοντας ὀλόγυρα τὴν ἀστραποβολή της! Ἄν συνέβαινε κάτι τέτοιο, θὰ σάστιζε, χωρὶς ἄλλο ὁ νοῦς μας. Στοχασθῆτε τώρα, πὼς ἀντὶς γιὰ τὸν Ἥλιο ποὺ βλέπομε, κατέβηκεν ὁ Ἥλιος τῆς Δικαιοσύνης, καὶ κρυφογλυστρώνοντας μέσα στὴν ὑλική μας ὕπαρξη, κάνει τίς ψυχές μας νὰ λαμπκοποῦνε καὶ νὰ ξαστράφτουνε!...

Ἐπὶ καιρὸ πολὺ τὸ λαχταροῦσα, ἀδελφοί μου, νὰ χαρῶ καὶ ν’ ἀπολαύσω τὴν ἡμέραν αὐτήν. Κι’ ὄχι μονάχος, ἀλλὰ περιτριγυρισμένος ἀπὸ πλῆθος πολὺ. Κι’ ἀδιάκεπα τὸ εὐχόμεονα νὰ καταξιωθῶ νὰ ἰδῶ τὸν ἱερόν αὐτὸν χώρο καταπλημμυρι-

---

εἰς τοὺς μαθητάς Του: «Μακάριοι οἱ ὀφθαλμοὶ οἱ βλέποντες ἃ βλέπετε. Λέγω γὰρ ὑμῖν, ὅτι πολλοὶ προφῆται καὶ βασιλεῖς ἠθέλησαν ἰδεῖν ἃ ὑμεῖς βλέπετε, καὶ οὐκ εἶδον, καὶ ἀκοῦσαι ἃ ἀκούετε καὶ οὐκ ἤκουσαν» (Λουκ. ι', 23—24).

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ ΘΕΟΔΩΡΟΥ

Καθηγητῆς τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης

σμένον από κόσμο, ὅπως τὸν βλέπω σήμερα γιὰ πρώτη φορά. Κι' εὐχαριστῶ τὸν Θεό, πού ἐπληρώθηκε κι' ἐγίνηκε πραγματικότητα κι' ὁ πόθος μου αὐτός.

Δέκα χρόνια μόλις ἔχουμε περάσει ἀπὸ τότες, πού μᾶς γίνηκε γνωρίμη καὶ πού καθιερώθηκε καὶ σ' ἐμᾶς ἡ γιορτὴ αὐτῆ. Κι' ὁμως, εἶναι σὰν νὰ τὴν ἔχουμε παραλάβει ἀπὸ χρόνια πολλά· γιατί τὴν ἔκαμε ν' ἀνθοβολήσῃ ὁ δικός σας ἱερός ζῆλος. Καὶ διόλου δὲν θὰ λαθέψῃ κανεὶς, ἂν τὴν πῆ κι' ἀρχαία καὶ νέα μαζί. Εἶναι νέα, γιατί μόλις τώρα τελευταία τὴν γνωρίσαμε. Εἶναι ἀρχαία, γιατί παρουσιάσθηκε, σὰν νάτανε ὁμόχρονη μὲ τὶς ἄλλες μας μεγάλες γιορτές, κι' ἀφωμοιώθηκε γρήγορα μ' αὐτές.

Κι' ὅπως τὰ πληθόχρωμα κι' εὐγενικὰ φυτὰ ξεπετάγονται ζωηρὰ ἀπὸ τὴ γῆ καὶ παίρνουν ὕψος γρηγέρα καὶ καρπίζουε εὐκόλα, ἔτσι καὶ ἡ γιορτὴ αὐτῆ πού σ' ἐμᾶς ἦλθε τώρα τελευταία, ἐνῶ οἱ Δυτικοὶ τὴ γιόρταζαν ἀνέκαθεν, εὐκόλα πολὺ κι' ἐτράνεψε, κι' ἐπιβλήθηκε, κι' ἔφερε τὴ λαμπρὴ καρπφορία πού βλέπομε σήμερα. Καὶ νὰ τὴν, πού θαμπωτικὴ ἀπλῶνεται ἔμπρος στὰ μάτια σας ἡ καρποφορία αὐτῆ. Καταπλημμυρισμένος εἶναι ὁ ναὸς ἀπὸ πιστεύς! Καὶ τ' αὐλόγυρά του καὶ τὸ περίγυρό του εἶναι κατάμεστο ἀπὸ ἑορταστές.

Τὴν ἐπάξιαν ἀνταμοιβὴ γιὰ τὸν ζῆλο σας αὐτόν, νὰ τὴν περιμένετε ἀπὸ τὸν Χριστό, πού ἐσαρκώθηκε σήμερα. Αὐτὸς θὰ σᾶς ἀνταμείψῃ πλοῦσια γιὰ τὴν προθυμία σας αὐτῆ. Γιατὶ ἡ προτίμησή σας καὶ ἡ ἀγάπη πού φανερώνετε γιὰ τὴν γιορτὴ καὶ γιὰ τὴν ἡμέρα αὐτῆ, δὲν πιστοποιεῖ τίποτες ἄλλο, παρὰ τὴν ἀγάπη σας γιὰ τὸν ἴδιο τὸν Χριστό. Κι' ἂν χρειάζεται καὶ νὰ προσφέρωμε κι' ἐμεῖς οἱ λειτουργοὶ του στὴ σημερινὴ ξέχειλη χαρὰ, θὰ τὸ κάνωμε, ὅπως κι' ὅσο τὸ μπορούμε. Ἡ καλύτερα, θάναι φώτιση ἀπὸ τὸν Θεὸ καὶ δωρεὰ τῆς θείας Χάρης, τὰ ὅσα θὰ σᾶς εἰπῶ γιὰ τὴν ψυχικὴ σας ὠφέλεια...

Ἐπειδὴ λοιπὸν πολλοὶ ἀπὸ τοὺς ἐθνικοὺς καὶ τοὺς ἄπιστους, ὅταν μᾶς ἀκοῦνε νὰ λέμε πὼς ὁ Θεὸς γεννήθηκε κατὰ σάρκα, μᾶς ἀναμπαίζουε καὶ μᾶς κατασκευοφαντοῦνε, καὶ φέρνουε ἔτσι σ' ἀμηχανία καὶ σ' ἀναταραχὴ τοὺς ἀπλοϊκώτερους, εἶναι ἀνάγκη νὰ εἰπῶ λίγα λόγια πρὸς τοὺς εἰδωλολάτρεις αὐτούς· μὰ καὶ σ' ἐκείνους πού στενοχωριοῦνται· γιὰ νὰ μὴ δίνουε πλέον καμμιά σημασία στοὺς λόγους ἀλαφρόμυαλων ἀνθρώπων, καὶ νὰ παύσουε νὰ ταράσσωνται ἀπὸ τ' ἀναμπαίγματα κι' ἀπὸ τὶς φλυαρίες τῶν ἄπιστων.

Τὸ ἴδιο συμβαίνει καὶ μὲ τὰ παιδιά, πού τὰ βλέπομε καμμιά

φορά νὰ ξεκαρδίζωνται στὰ γέλοια, τὴν ὥρα πού ἐμεῖς οἱ μεγάλοι συζητοῦμε σοβαρὰ καὶ γιὰ πράγματα σπουδαῖα. Μήπως λοιπὸν τὰ γέλοια τῶν παιδιῶν αὐτῶν εἶναι καὶ ἀπόδειξη, πὼς αὐτὰ πού συζητοῦνε οἱ μεγάλοι εἶναι πράγματα ἀνάξια λόγου κι' ἀσήμαντα; Βεβαιότατα, ὄχι. Κι' ἀπλούστατα φανερῶνουν τὴν ἀνοησία τους. Τὸ ἴδιο μπορεῖ νὰ εἰπῆ κανεὶς καὶ γιὰ τοὺς εἰδωλολάτρεις, πού εἶναι ἀνηκτότεροι κι' ἀπὸ τὰ μικρὰ παιδιὰ. Γι' αὐτὸ καὶ θέματα ὑψηλὰ καὶ φρικτὰ καὶ ὑπερθαυμάσια τὰ περιγελοῦνε καὶ τὰ διασύρουνε, μὲ τρόπον ἀχαρακτήριστο. Ἐνῶ ἄλλα, μικρὰ καὶ ταπεινὰ καὶ καταγέλαστα, τὰ συζητοῦνε μὲ σοβαρότητα, καὶ τὰ ἐξωραΐζουνε, μὲ φροντισμένη σπουδὴ καὶ προσπάθεια. Αὐτὸ ὅμως δὲν σημαίνει, πὼς τὰ πρῶτα χάνουν τὴν ἀξία τους γι' αὐτὸ, οὔτε πὼς λιγοστεύει ἡ σημασία τους καὶ ἡ σοβαρότητά τους. Τὸ ἀντίθετο συμβαίνει καὶ γιὰ τὰ δεύτερα πού τόση μεγάλη σημασία τοὺς δείχνουνε· μὲ τὰ ὅσα λένε, φανερῶνεται ἡ μηδαμινότητά τους καὶ ξεσκεπάζεται ἡ ἀσχημιὰ τους.

Ἡ μήπως καὶ δὲν πρέπει νὰ λογιασθῆ ὡς ἔσχατη μωρία, πὼς ξεπέφτουνε σε τέτοιο σημεῖο, ὥστε νὰ λατρεύουνε ξύλα καὶ μάρμαρα καὶ λογιῆς λογιῆς ξόανα, μέσα στὰ ὀποῖα, κατὰ κάποιον τρόπο, τοποθετοῦνε τοὺς θεοὺς των· χωρὶς νὰ βλέπουνε πόσο ταπεινὸ καὶ πόσο χυδαῖο εἶναι αὐτὸ πού κάνουνε; Κι' ὅμως ἀποτολμοῦνε νὰ κατηγοροῦνε ἐμᾶς, γιατί λέμε πὼς ὁ Θεός, μὲ τὴ συνέργεια τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ἐδημιούργησε τὸν νὰο κατοικητήριό του, κι' ἔτσι εὐεργέτησε τὴν ἀνθρωπότητα!

Ποιὸ εἶναι λοιπὸν τὸ ἀξιοτατάκριτο σημεῖον ἐδῶ; Ἄν εἶναι ἐπαίσχυντο, τὸ νὰ κατοικήσῃ ὁ Θεὸς μέσα σ' ἓνα ἀνθρώπινο σῶμα, πολὺ βέβαια αἰσχρότερον εἶναι, τὸ νὰ κατοικήσῃ μέσα σὲ πέτρες καὶ σὲ ξύλα, πού εἶναι πράγματα μηδαμινῆς ἀξίας ἐμπρὸς στὸ ἀνθρώπινο σῶμα. Ἐκτὸς βέβαια ἂν πιστεύουνε πὼς οἱ ἀναίσθητες ἐκεῖνες ὕλες ἀξίζουνε περισσότερο ἀπὸ τ' ἀνθρώπινο γένος.

Αὐτοὶ τολμοῦνε νὰ κατεβάζουνε τὴν οὐσία τοῦ Θεοῦ, καὶ νὰ τὴν τοποθετοῦνε μέσα σὲ γάτες ἢ καὶ σὲ σκύλους! Καὶ πολλοὶ μάλιστα ἀπὸ τοὺς αἱρετικούς αὐτοὺς μέσα καὶ σὲ μηδαμινώτερα ἀκόμη πράγματα. Ἐμεῖς ὅμως, ἀπ' ὅλα αὐτὰ τὰ γελοῖα κι' ἀνάκουστα, οὔτε καὶ ν' ἀκούσουμε δὲν θέμε τίποτα. Ἄλλὰ λέμε μονάχα αὐτό. Πὼς ὁ Χριστὸς δηλαδὴ γιὰ ν' ἀνορθώσῃ τὸ πλάσμα του, ἐφόρεσε σάρκαν ἀμόλευτη καὶ πανάσπιλην ἀπὸ κάθε λογιῆς ἁμαρτίαν, μέσα σὲ μιὰν ἄβατη μήτρα.

Ἐνῶ αὐτοί, καὶ μαζί μ' αὐτούς καὶ οἱ ἀσεβέστατοι Μανιχαῖοι, εἰσάγουνε τὴν οὐσία τοῦ Θεοῦ μέσα σὲ σκυλιά καὶ σὲ μαῖμοῦδες καὶ σ' ἄλλα θηρία, λέγοντας πὼς τοὺς δίνει ψυχὴν ἢ οὐσία του. Καὶ δὲν φρίττουνε! Καὶ δὲν χάνονται ἀπὸ τὸ πρόσωπο τῆς γῆς! Παρὰ τολμοῦνε κι' ὅλας νὰ μᾶς κατηγοροῦνε, πὼς μιλοῦμε κατὰ τρόπον ἀνάξιο γιὰ τὸ Θεό. Ἐπειδὴ οὔτε νὰ στοχαστοῦμε ἀπλῶς δὲν δεχόμαστε τέτοιες βλακεῖες καὶ τέτοια μωρολογήματα. Παρὰ λέμε, αὐτὸ πού εἶναι ταιριαστὸ καὶ πρεπούμενο γιὰ τὸν Θεό. Πὼς ἦλθε δηλαδὴ στὸν κόσμον, καὶ πὼς γεννήθηκε κατὰ σάρκα, γιὰ νὰ ὑψώσει, μὲ τὴ θεία του αὐτὴ γέννηση, τὸν ἄνθρωπον!

Τι λές, πές μου, ἄνθρωπέ μου; λές, πὼς ἡ ψυχὴ τῶν φονιάδων καὶ τῶν γοήτων εἶναι καμωμένη ἀπὸ τὴν οὐσία τοῦ Θεοῦ· καὶ τολμᾶς νὰ κατηγορῆς ἐμᾶς, πού αὐτὰ οὔτε νὰ τὰ ἀκοῦμε δὲν ἀνεχόμαστε, παρὰ χαρακτηρίζομε σὰν ἀσεβεῖς αὐτοὺς πού τὰ λένε. Ἐμεῖς αὐτὸ λέμε. Πὼς ὁ Θεὸς δηλαδὴ, ἀφοῦ ἔκτισε πρῶτα ναὸν ἅγιο γιὰ τὸν ἑαυτό του, ἐπραγματοποίησε κατόπιν τὴν οὐράνια πολιτεία καὶ στὴν ἀνθρώπινη ζωὴ. Καὶ πὼς δὲν ἀξίζετε χίλιες φορὲς τὸν θάνατο, καὶ γιὰ τὴν ἀσταμάτητην ἀσέβειάν σας καὶ γιὰ τὶς κατηγορίες πού μᾶς κάνετε; Ἄν εἶναι ἄπρεπο νὰ κατοικήσῃ ὁ Θεὸς σ' ἕνα σῶμα ἄμωμο καὶ πεντακάθαρο, ὅπως λέτε σεῖς, πολὺ πιὸ ἀπρεπέστερον εἶναι βέβαια νὰ βρεθῆ μέσα σ' ἕνα γόητα, ἢ τυμβωρύχο, ἢ ληστή, ἢ σκύλο καὶ πῖθηκο, ὁ ἅγιος καὶ πανάσπιλος, πού κάθεται τώρα στὰ δεξιὰ τοῦ Πατέρα του. Κατὰ τί, πῆτε μου, θὰ ζημιωθῆ ὁ Θεὸς ἀπὸ μιὰ τέτοιαν οἰκονομία, ἢ ποιά κηλὶδα θὰ πάρῃ;

Δὲν βλέπετε τὸν ἥλιο ψηλά, πού ἡ φύση του εἶναι αἰσθητὴ καὶ φθαρτὴ καὶ πρόσκαιρη, ὅσον κι' ἂν φρυάττουνε οἱ Μανιχαῖοι καὶ οἱ εἰδωλολάτρες ἀκούοντας ἕνα τέτοιο πρᾶγμα; Κι' ὄχι μονάχα αὐτός, ἀλλὰ καὶ ἡ στερεὰ καὶ ἡ θάλασσα καὶ ὅλη γενικὰ ἡ Πλάση πού βλέπομε. Εἶναι κι' αὐτὴ ὑποταγμένη στὴ φθορὰ καὶ στὴ ματαιότητα. Κι' ἀκοῦστε τὸν θεῖο Παῦλο, πού τὸ λέει. «Τῆ γὰρ ματαιότητι ἡ κτίσις ὑπετάγη, οὐχ ἐκούσα, ἀλλὰ διὰ τὸν ὑποτάξαντα ἐπ' ἐλπίδι». Κι' ἐξηγώντας κατόπιν τὴ σημαίνει ὑποταγὴ στὴν ματαιότητα, λέει «ὅτι καὶ αὐτὴ ἢ κτίσις ἐλευθερωθῆσεται ἀπὸ τῆς δουλείας τῆς φθορᾶς, εἰς τὴν ἐλευθερίαν τῆς δόξης τῶν τέκνων τοῦ Θεοῦ». Ὡστε εἶναι πρόσκαιρη καὶ φθαρτὴ τώρα, γιὰτὶ ὅτι εἶναι ὑποταγμένο στὸ νόμον τῆς

φθορᾶς καὶ τῆς ἀναγκαιότητος εἶναι φθαρτό. Ἄν λοιπὸν ὁ Ἥλιος ποῦ εἶναι σῶμα φθαρτό, σκορπᾷ τις ἀκτῖνες του παντοῦ, καὶ στὶς λάσπες καὶ σὲ τόπους ρυπαροῦς καὶ ἀκάθαρτους, χωρὶς μ' αὐτὸ νὰ βλάπτεται καθόλου τὸ καθαρῶτατο φῶς του, καὶ χωρὶς τὸ βράδυ ποῦ βασιλεύει νὰ πάρουν τίποτα ἀπολύτως ἀπὸ τὴν δυσωδία τους κι' ἀπὸ τὴν ἀκαθαρσία τους οἱ ἀκτῖνες ποῦ ἦρθανε σ' ἐπαφή μαζί τους· πολὺ περισσότερο βέβαια ὁ Ἥλιος τῆς Δικαιοσύνης καὶ ὁ Ἐξουσιαστὴς τῶν Ἀσωμάτων Δυνάμεων ποῦ ἐνσαρκώθηκε, ὄχι μονάχα δὲν μολεύθηκεν ἀπὸ τὴ σάρκα ποῦ πῆρε, ἀλλὰ τὴν ἔκαμε καθαρῶτερη καὶ ἀγιώτερη.

Καταλαβαίνοντας λοιπὸν ὅλα αὐτά, καὶ φέρνοντας στὴ θύμησή μας τὰ λόγια ποῦ λένε· «Ἐνοικῆσω ἐν αὐτοῖς καὶ ἐμπεριπατήσω» καὶ πάλιν· «Ἵμεῖς ναὸς Θεοῦ ἐστε, καὶ τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ ἐνοικεῖ ἐν ὑμῖν», ἄς τὰ λέμε σ' αὐτοὺς κι' ἄς φράζωμε τ' ἀναίσχυντα κι' ἀσεβῆ τους στόματα. Κι' ἐμεῖς ἄς δοξάζωμε τὸν σαρκωθέντα Θεὸ γιὰ τὴν τόση του συγκατάβαση, κι' ἄς τοῦ ἀνταποδίνωμε, κατὰ τὴ δύναμή μας, τὴν τιμὴ καὶ τὴν ἀμοιβὴ ποῦ τοῦ πρέπει. Καὶ καμμὶαν ἄλλην ἀμοιβὴ δὲν θέλει ὁ Θεὸς ἀπὸ μᾶς, παρὰ τὸν ζήλο τῆς ἀρετῆς καὶ τὴν σωτηρία τῆς ψυχῆς μας.

Ἄς μὴ γίνωμε λοιπὸν ἀχάριστοι στὸν εὐεργέτη μας κι' ἄς τοῦ προσφέρουμε, μ' ὅλη μας τὴ δύναμη πίστη, σωφροσύνη, ἐλπίδα, ἀγάπη, φιλοξενία, ἐλεημοσύνη. Καὶ κάτι ἄλλο, ποῦ δὲν θὰ παύσω νὰ σᾶς τὸ ζητῶ ποτέ μου. Ποιὸ εἶναι λοιπὸν αὐτό; Νὰ προσέρχεσθε στὴν ἱερὴ μυσταγωγία καὶ στὴ φρικτὴ καὶ θεία Τράπεζα, μὲ φόβο καὶ μὲ τρόμο, μὲ καθαρὴ συνείδηση, μὲ προσευχὴ καὶ νηστεία, καὶ μὲ ἄκρα συναίσθηση καὶ χωρὶς νὰ σπρώχνη ὁ ἓνας τὸν ἄλλο. Γιατὶ αὐτὸ εἶναι ἀπόδειξη ἀμναλωσύνης καὶ ἔσχατης ἀσέβειας. Καὶ φοβερὴ εἶναι ἡ τιμωρία καὶ ἡ κόλαση ποῦ θαῦρη αὐτοὺς ποῦ φέρνονται μ' αὐτὸν τὸν τρόπο. Βάλε στὸ νοῦ σου, ἄνθρωπε, ποῖα θυσία θ' ἀγγίξης καὶ σὲ ποῖα τράπεζα θὰ πλησιάσης. Θυμήσου, πῶς εἶσαι γῆ καὶ σποδὸς καὶ πῶς μεταλλαβαίνεις τὴ σάρκα καὶ τὸ αἷμα τοῦ Χριστοῦ. Ὅταν ἓνας βασιληᾶς σᾶς καλέσῃ σὲ γεῦμα, κάθεσθε στὸ τραπέζι μὲ συστολή καὶ παίρνετε, μ' ἄκρα προσοχή, τὰ φαγητὰ ποῦ σᾶς φέρνουνε. Ὁ ἴδιος ὁ Θεὸς τῶρα σᾶς καλεῖ στὸ τραπέζι του καὶ σᾶς προσφέρει τὸν ἀγαπημένο του Υἱό· ἐνῶ περίγυρα τὰ Χερουβείμ σκεπάζουνε μὲ τὰ φτερά τους τὰ πρόσωπά τους, καὶ τὰ Σεραφεῖμ φωνάζουνε μὲ τρόμο, Ἄγιος, Ἄγιος, Ἄγιος Κύριος... Καὶ σὺ

λοιπόν φωνασκεῖς καὶ ἀτακτεῖς, σὲ μιὰ τέτοια πνευματικὴ προσφορά; Δὲν αἰσθάνεσαι, πὼς αὐτὴ τὴν ὥρα ἡ ψυχὴ σου πρέπει νὰναι γεμάτη ἀπὸ γαλήνη; Πὼς χρειάζεται ἡσυχία, καὶ τάξη καὶ εἰρήνη μεγάλη, κι' ὄχι θόρυβος κι' ἀναταραχὴ καὶ θυμοί; Δὲν καταλαβαίνεις, πὼς τὰ τελευταῖα αὐτὰ κάνουνε μολυσμένη κι' ἀκάθαρτη τὴν προσερχόμενη ψυχὴ;

★

Ποιὰ συγχώρηση θὰ μᾶς δοθῆ, ἂν ὕστερα ἀπὸ τόσες καὶ τόσες ἁμαρτίες πού κάνομε, δὲν μπορούμε νὰ συγκρατήσωμε τὸν ἑαυτό μας καὶ τ' ἀλόγιαστα πάθη μας, οὔτε καὶ τὴν ὥρα ἀκόμη πού παίρνομε τὴν ἀγία Μετάληψη; Ποιὸ πρᾶγμα ὑπάρχει στὸν κόσμον, πού ν' ἀξίζει τὴν εὐλάβειά μας καὶ τὴν συγκέντρωσή μας περισσότερο, ἀπ' αὐτό, πού μᾶς προσφέρεται καὶ πρὸς βρισκόμαστε μπροστά του; Ποιὸ ἄλλο εἶναι ἐλκυστικώτερο ἀπ' αὐτό; Μὴ, σᾶς παρακαλῶ καὶ σᾶς ἱκετεύω ἄς μὴ προκαλέσωμε τὴν ὀργὴ τοῦ Θεοῦ κατεπάνω μας. Αὐτὸ πού μᾶς προσφέρεται εἶναι πλοῦτος ἀνεκτίμητος κι' ἀναντικατάστατος, πού μᾶς χαρίζει τὴ βασιλεία τῶν Οὐρανῶν. Ἄς πλησιάσωμε λοιπὸν κοντὰ του, μὲ ἱερὴ φρίκη, ἄς δοξάσωμε τὸν Θεὸ κι' ἄς προσπέσωμε γονατιστοὶ μπροστά του, ἐξομολογούμενοι τὶς ἁμαρτίες μας. Ἄς δακρῦσωμε, πενθώντας καὶ λυπημένοι γιὰ ὅσα μᾶς βαραίνουν. Καὶ ἡ προσευχὴ ἄς ἀναβρῦση ἀπὸ μέσα μας, κι' ἄς μᾶς ὑψώση ὡς τὸν Θεό. Κι' ἔτσι, καθαροί, ἡρεμοί, συνεσταλμένοι καὶ μὲ τὴν πρέπουσα τάξη, ἄς πλησιάσωμε πρὸς τὸν βασιλέα τῶν Οὐρανῶν.

★

Κι' ἀφοῦ δεχθοῦμε τὴν ἀγία κοινωνία, ἄς ἀγκαλιασθοῦμε μὲ τὰ μάτια μας, ἄς φιλήσωμε ὁ ἓνας τὸν ἄλλο, ἄς ὑψώσωμε κι' ἄς ζωντανέψωμε τὴ σκέψη μας, ὥστε ἡ σύναξή μας αὐτὴ νὰ μὴ γίνεταὶ γιὰ κρίμα τῆς ψυχῆς μας, ἀλλὰ γιὰ ν' ἀγιάζουμε τοὺς ἑαυτοὺς μας καὶ νὰ οἰκοδομοῦμε καὶ τοὺς ἄλλους, μὲ τὴν ἀγάπη, μὲ τὴν εἰρήνη, καὶ μὲ τὴ συμφιλίωσή μας μὲ τὸν Θεό. Τί τὸ ὄφελος, ἀδελφοί μου, νὰ τρέχωμε, νὰ συναζώμαστε ἐδῶ ἀπὸ μιὰ συνήθεια καὶ τυχαῖα, χωρὶς νὰ διδασκώμαστε κάτι πού νὰ μᾶς γίνεταὶ ὠφέλιμο; Τί ἔχετε νὰ κερδίσετε, ἂν σᾶς λέω πάντα ἐκεῖνο μόνο πού σᾶς εἶναι εὐχάριστο. Εἶναι σύντομη πολὺ ἡ ζωὴ μας αὐτὴ, ἀγαπητοί μου. Ἄς ἀνανήψουμε λοιπὸν, ἄς ξαγρυπνάμε, ἄς καταρτισθοῦμε, ἄς συγκροτήσωμε τὸν ἑαυτό μας, ἄς εἴμαστε ἐνωμένοι ὁμόψυχα καὶ σ' ἓνα σῶμα, ἄς ἔχωμε ζῆλο γνήσιο, κι' ἄς δείχνωμε παντοῦ τὴν εὐλάβειά μας.

★

Καὶ εἴτε ἀκοῦμε τὸν θεῖο λόγον, εἴτε προσευχόμαστε, εἴτε

ΤΑ ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΑ ΕΙΣ ΤΗΝ ΥΜΝΟΛΟΓΙΑΝ

Ὁ χρόνος, εἰς τὴν ἀτέρμονα ροὴν αὐτοῦ, φέρει καὶ πάλιν ἐνώπιον ἡμῶν τὴν ἁγίαν ἡμέραν τῶν Χριστουγέννων. Καὶ πάντες οἱ πιστοὶ χριστιανοὶ ὀφείλομεν νὰ στρέψωμεν τὴν διάνοιαν ἡμῶν πρὸς τὴν ἡγιασμένην γῆν τῆς Βηθλεέμ, βιοῦντες ἅμα τὴν πραγματικότητα καὶ τὸ ἐσώτατον πνευματικὸν εἶναι τῆς ἡμέρας ταύτης καὶ πραγματοποιοῦντες ἐν νοερὸν προσκύνημα εἰς τὸν τόπον ἔνθα ἐγεννήθη ὁ Χριστός.

Εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ ὀρθοδόξου χριστιανικοῦ ἐορτολογίου ἴσταται ἡ ἐορτὴ τῶν Χριστουγέννων ἴσα τιμωμένη πρὸς τὴν τῆς λαμπροφόρου Ἀναστάσεως. Ὡς ἐόρτιος θεσμός, ἀνάγει τὴν ἀρχὴν αὐτῆς εἰς τὸν 4ον αἰῶνα, ὅτε ἀπεχωρίσθη ἀπὸ τῆς μέχρι τότε συντηρωμένης ἐορτῆς τῶν Θεοφανείων.

Εἶναι ἀπολύτως δεικαιοιογημένος ὁ μέγας ἐξαγλαῖσμος τῆς ἡμέρας ταύτης, διότι κατ' αὐτὴν μνήμην ποιούμεθα γεγονότος ὑπερφουῶς καὶ μεγάλου, ἅμα δὲ καὶ ἀνεκλαλήτως χαρμοσύνου διὰ τὴν ταλαίπωρον ἀνθρωπότητα. Τῆς ἐνανθρωπήσεως τοῦ Μονογενοῦς Υἱοῦ καὶ Λόγου τοῦ Θεοῦ. Τὸ προαιωνίως καὶ προδημιουργικῶς ἐν τῇ Θεῖᾳ Βουλῇ, δυνάμει ἐνυπάρχον («σεισημένον») (Ρωμ. ιστ', 25) σχέδιον τῆς ἀπολυτρώσεως τοῦ ἐν τῷ Ἀδὰμ πεπτωκότος ἀνθρώπου, προβάλλεται ἐν τῇ ἀνθρωπίνῃ ἱστορίᾳ. Πραγμα-

παίρνομε τὴν ἁγία Μετάληψη, εἴτε κάνομε κι' ὀτιδήποτε ἄλλο. ὅλα ἅς γίνωνται μὲ συστολὴ καὶ μὲ φόβο Θεοῦ, μήπως ξεσπάσῃ ἀπάνω μας ἀπὸ τὴν ἀναμελιά μας ἢ κατάρρα: «**Ἐ π ι κ α τ ἄ ρ α τ ο ς π ᾶ ς ὁ π ο ι ῶ ν τὸ ἔ ρ γ ο ν τ ο ῦ Κ υ ρ ί ο υ ἀ μ ε λ ῶ ς**», λέγει ἡ Γραφή. Καὶ ὁ θόρυβος, ἡ ἀταξία καὶ ὁ θυμὸς εἶναι βρισιὰ καὶ καταφρόνηση τῆς θείας μυσταγωγίας. Εἶναι ἔσχατο κατάντημα νὰ πλησιάζῃ κανεὶς τὸν Θεὸ καταμολυσμένος. Ἀκούσετε λοιπὸν τί λέει γιὰ τοὺς τέτοιους ὁ θεῖος ἀπόστολος: «**Εἴ τις τὸν ναὸν τοῦ Θεοῦ φθείρει, φθερεῖ τοῦτον ὁ Θεός**». Ἄς μὴν ἐρεθίζουμε λοιπὸν τὸν Θεὸ· παρὰ ἅς συμφιλιωθῶμε μαζί του, κι' ἅς προσέλθωμε στὴν ἁγία κοινωνία, μὲ ἀταραξία ψυχῆς καὶ μὲ προσευχὴ καὶ μὲ συντριβὴ τῆς καρδιᾶς μας, γιὰ νὰ βροῦμε ἔλεος ἀπὸ τὸν Κύριό μας Ἰησοῦν Χριστόν, καὶ νὰ ἐπιτύχωμε τὰ ὑποσχέμενα του ἀγαθὰ, μὲ τὴ χάρη καὶ τὴν φιλανθρωπία τοῦ ἴδιου τοῦ Κυρίου μας Ἰησοῦ Χριστοῦ, στὸν ὁποῖον μαζί μὲ τὸν Πατέρα του καὶ τ' Ἅγιον Πνεῦμα ἀνήκει κάθε δόξα καὶ τιμὴ «**νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων**». Ἀμήν».

Ἀπόδοσις ΘΕΟΔ. ΣΠΕΡΑΝΤΣΑ

τοποιεῖται ἀφ' ἑνὸς μὲν, ἐν χρόνῳ, ἢ ἐν τῇ Θεῖᾳ Πανσοφίᾳ κηθεῖσα ἀποκαταλλαγῆ, ἀφ' ἑτέρου δὲ λαμβάνει ἐν τῷ Θεανδρικῷ προσώπῳ τοῦ Χριστοῦ, συγκεκριμένην μορφήν ὁ προαιώνιος καὶ ἀσίγαστος καθολικὸς πόθος τοῦ ἀνθρώπου πρὸς λύτρωσιν (Γεν. μθ', 10) ἐκ τῶν δεινῶν, ἅτινα διὰ τῆς ἁμαρτίας εἰσώρμησαν εἰς τὸν κόσμον (Ρωμ. ε', 2).

Τὸ περιεχόμενον τῆς ἑορτῆς τῶν Χριστουγέννων ἐμφανίζεται ἐν τῇ ὕμνολογίᾳ ἡμῶν εἰς καταπλήσσοντα βαθμὸν πλούσιον· ὑποβάλλει δ' εὐθὺς πάντα σοβαρὸν μελετητὴν καὶ πιστὸν ἀκροατήν. Μία ὀλόκληρος σωτηριολογία· μία πλήρης δογματικὴ διδασκαλία σχετικὴ πρὸς τὴν φύσιν καὶ τὸ ἔργον τοῦ Χριστοῦ ἀναδιπλοῦται ἔμπροσθεν τῶν ὀφθαλμῶν ἡμῶν. Τὸ δὲ ἀναλογεῖον τοῦ ἱεροψάλτου μεταβάλλεται εἰς Θεολογικὴν καθέδραν διδάσκουσαν καὶ οἰκοδομοῦσαν διὰ τῆς μελωδίας.

Τὸ ἱστορικὸν τῆς ἑορτῆς ἐκτίθεται ἐν τῇ Καινῇ Διαθήκῃ ὑπὸ τῶν Εὐαγγελιστῶν Ματθαίου (α', 18-β', 23) καὶ Λουκᾶ (β', 1-21). Μία ἀπέραντος σειρὰ ὕμνων, ἐγκωμίων, δοξολογιῶν καὶ κανόνων ἐξαπλοῦται ἀπὸ τῆς 20ῆς Δεκεμ., ὅτε καὶ τὰ προεόρτια ἄρχονται, μέχρι καὶ τῆς 31ης Δεκεμ., ὅτε κατακλείεται ἡ ἑόρτιος ἀτμόσφαιρα διὰ τῆς ἀποδόσεως.

Σαφῆς διάκρισις προοιμίου ἀπὸ τῆς κυρίως ἑορτῆς δίδει εἰς ἡμᾶς νὰ ἐννοήσωμεν, ὅτι εἶναι ἀναγκαῖα τὰ εἰσαγωγικὰ καὶ προεόρτια ταῦτα τροπάρια, διότι ὁ νοῦς ἡμῶν ἀδυνατεῖ νὰ βαστάσῃ ἀπ' εὐθείας τὸ μέγεθος τοῦ προκειμένου Μυστηρίου («πᾶσαν ἔννοιαν ἐκπλήττοντος καὶ συνέχοντος»). Προετοιμαζόμενοι λοιπὸν ψυχικῶς καὶ ἔχοντες, ὡς προϋπόθεσιν συμμετοχῆς, καθαρὸν συνειδὸς καὶ ἀμόλυντον τὴν διάνοιαν, ἅς τολμήσωμεν νὰ προεορτάσωμεν τὰ Γενέθλια τοῦ Χριστοῦ («ἐκ νυκτὸς ὀρθρίζοντες»).

*«Προεορτάσωμεν λαοί, Χριστοῦ τὰ γενέθλια
καὶ ἐπάραντες τὸν νοῦν ἐπὶ τὴν Βηθλεὲμ
ἀναχθῶμεν τῇ διανοίᾳ καὶ κατίδωμεν...».*

.....
*«Ἴδου γὰρ ὁ Υἱὸς καὶ Λόγος τοῦ Θεοῦ
καὶ Πατρὸς πρόεισι τεχθῆναι ἐκ κόρης
ἀπειράνδρου, εὐδοκία τοῦ φύσαντος αὐτὸν
ἀπαθῶς καὶ συνεργίᾳ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος».*

Ἐν πρώτοις, ὕμνεῖται καὶ τονίζεται ὑπερβαλλόντως ἡ θεία συγκατάβασις. Εἰς τὸ πνεῦμα ὀλοκλήρου τῆς ἐν λόγῳ ὕμνολογίας εἶναι διάχυτος ἡ ἀκράδαντος πεποίθησις, ὅτι ὅ,τι ἐπετελέσθη διὰ τὴν σωτηρίαν ἡμῶν, εἶναι ἄμεσον ἀποτέλεσμα τῆς θείας συγκαταβάσεως καὶ εὐδοκίας.

«Δεῦτε πιστοὶ ἐπαρθώμεν καὶ κατίδωμεν
συγκατάβασιν θεικὴν ἄνωθεν ἐν Βηθλεεμ
πρὸς ἡμᾶς ἐμφανῶς».

Τί ἄλλον εἶναι ἢ ἀπόφασιν αὕτη τοῦ Θεοῦ ἢ μὴ συγκατάβασιν καὶ φιλανθρωπία; Διότι ἡ συγκατάβασιν αὕτη, κατ' ἀρχὴν ἀντίθετος οὔσα πρὸς τὴν θείαν Δικαιοσύνην, προῆλθεν ἐκ τῆς ὑπερβαλλούσης πρὸς ἡμᾶς ἀγάπης (Ἰω. γ', 6). Καλούμεθα νὰ «κατίδωμεν» καὶ οὐχὶ ἀπλῶς νὰ ἴδωμεν. Νὰ εἰσχωρήσωμεν δῆλον ὅτι, διὰ τῆς πίστεως εἰς τὰ ἀνερμήνευτα βάθη τοῦ Μυστηρίου. Καὶ πρὸς τοῦτο χρειάζεται ἐξύψωσις καὶ ἐξαύλωσις ἀπὸ τῆς χαμηλῆς ἀνθρωπότητος, πλήρης δὲ προσήλωσις, διότι δὲν πρόκειται περὶ ἀπλοῦ τινος καὶ συνήθους γεγονότος, ἀλλὰ περὶ ἀσυλλήπτου μυστηρίου. Ἡ θεία συγκατάβασιν, ἣς ὁ ἄνθρωπος πᾶν ἄλλον ἢ ἄξιος ἦτο, εἶναι ἢ ὑψίστη δωρεὰ τοῦ Θεοῦ πρὸς ἡμᾶς, ἣτις πληροῖ τὴν παλλομένην καρδίαν τοῦ ποιητοῦ ὑπερεκχειλιζούσης εὐγνωμοσύνης καὶ συντελεῖ ὥστε νὰ ὀμιλῇ οὗτος ἐξ ὀνόματος ὀλοκλήρου τῆς οὕτω σωζομένης ἀνθρωπότητος.

«Δόξα τῇ συγκαταβάσει σου,
μόνε φιλάνθρωπε».

Ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ πρὸς τὸν ἄνθρωπον καὶ ἡ συγκατάβασιν αὐτοῦ ὠδήγησαν εἰς τὴν ἐνανθρώπησιν τοῦ δευτέρου προσώπου τῆς Ἁγίας Τριάδος. Ἐγκατέλειψε τὴν δόξαν «ἣν παρὰ τῷ Πατρὶ εἶχεν πρὸ τοῦ τὸν κόσμον εἶναι» (Ἰω. ιζ', 5) ὁ «ὢν εἰς τὸν κόλπον τοῦ Πατρὸς» (Ἰω. α', 18) καὶ ἐνεδύθη φύσιν ἀνθρωπίνην. Ἡ μετοχὴ ὅμως αὕτη τοῦ Θεοῦ εἰς τὸ «ἡμέτερον φύραμα» οὐδεμίαν ἐπέφερον τροπὴν ἢ «φυρμόν» ἢ διαίρεσιν εἰς τὴν θείαν οὐσίαν. Ἐγκωμιάζων ὁ ὑμνωδὸς τὸν τρόπον τῆς ἐνσάρκου οἰκονομίας, ἀναδεικνύεται εἰς δογματολόγον περιωπῆς. Χρησιμοποιεῖ Γραφικὰς ἐκφράσεις καὶ ὅρους Οἰκουμ. Συνόδων. Εἶναι δὲ καταφανὴς ἡ προσπάθεια αὐτοῦ, ὅπως ἐμπεδώσῃ τὰ βασικὰ ταῦτα δόγματα εἰς τὰς διανοίας τῶν ἐορταζόντων.

«Ἡ γὰρ ἀπαράλλακτος εἰκὼν τοῦ Πατρὸς (Ἐβρ. α' 3)
ὁ χαρακτὴρ τῆς αἰδιότητος αὐτοῦ, μορφὴν
δούλου λαμβάνει ἐξ ἀπειρογάμου Μητρὸς
προελθὼν, οὐ τροπὴν ὑπομείνας· ὁ γὰρ ἦν
διέμεινε, Θεὸς ὢν ἀληθινὸς καὶ ὁ οὐκ
ἦν προσέλαβεν...».

Ἄσπιλον καὶ ἀδύνατον νοῦς τοῦ ἀνθρώπου ἰλιγιγῆ ἐνώπιον

τοιούτου ἀρρήτου θαύματος, ὅπερ οὔτε αἱ οὐράνιαι δυνάμεις ἀντιλαμβάνονται. Πᾶσα δὲ ἀνθρωπίνη λογικὴ ἀνατρέπεται.

*«Σήμερον ὁ ἀναρχος ἄρχεται
καὶ ὁ Λόγος σαρκοῦται*

.....
«καὶ τοῦ Πατρὸς οὐ κεχώρισται».

Λόγοι καὶ ἀνθρώπινα σχήματα, ὧν τὴν ἔννοιαν ἀδυνατεῖ πᾶσα σοφία νὰ γνωρίσῃ, διὸ καὶ ἀκίνητοποιεῖται ζητοῦσα τὴν λύτρωσιν εἰς τὴν πίστιν καὶ μόνον. Οὐδεμία ἔρευνα χωρεῖ. Πᾶσα προσπάθεια περιπλέκει τὸν θεῖον γνόφον καὶ τὴν ἄγνοιαν.

*«Οὐ φέρει τὸ μυστήριον ἔρευνα,
πίστει μόνη τοῦτο πάντες δοξάζομεν».*

Ὁ Θεὸς ὁ αἰώνιος, ὁ ὑπέρκεινα τοῦ χρόνου κείμενος, ὁ ἀνεπηρέαστος ἐκ τῆς χρονικῆς διαρκείας, ὁ κατέχων τὰ πάντα εἰς ἓνα αἰώνιον καὶ ἀδιατάρακτον παρόν, ὁ ἐνεργῶν ἐν χρόνῳ καὶ μὴ δημιουργῶν ἱστορίαν, ὁ πληρῶν τὰ σύμπαντα καὶ ὑπ' οὐδενὸς μὴ χωρούμενος ἐπεμβαίνει κατὰ τὴν ἡμέραν ταύτην ἐνεργῶς καὶ ὑποστατικῶς καὶ οὐσιωδῶς εἰς τὸν κόσμον. Γίνεται τέλειος ἄνθρωπος—πλὴν ἁμαρτίας—τῆς ἰδίας «φύσεως μὴ ἐκστάς». Πῶς; Ἡ λύσες εὔρηται εἰς τὴν Θεῖαν Πανσοφίαν.

*«Πάντως ὡς οἶδεν, ὡς ἠθέλησε καὶ ὡς
ἠδῶκε».*

Οὕτω κατελθὼν ἐκ τῶν οὐρανῶν, κατεδέχθη τὴν ἄκραν ταπεινώσιν καὶ—κατ' ἀνθρώπον—πτωχείαν πρὸς πλουτισμὸν καὶ ἀνάπλασιν τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως. Γεννᾶται ὡς ὁ εὐτελέστερος τῶν θνητῶν ἐν τῷ σπηλαίῳ καὶ σπαργανοῦται ἐν φάτνῃ ἀλόγων, ἐνῷ ἡδύνατο κάλλιστα νὰ ἐμφανισθῇ φέρων τοῦ ἡλίου λαμπροτέραν πορφύραν καὶ σκῆπτρον.

*«Τὶ γὰρ εὐτελέστερον σπηλαίου;
τὶ δὲ ταπεινότερον σπαργάνου;
ἐν οἷς διέλαμψεν ὁ τῆς Θεότητός σου
πλοῦτος, Κύριε, δόξα σοι».*

Τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν λαμβάνει ὁ Κύριος διὰ τῆς Παρθένου Μαρίας. Ἐὰν ἡ Εὐὰ ἐγένετο ἡ θύρα τῆς ἀπωλείας δι' ἡμᾶς, τυφωθεῖσα ἐκ τῆς ματαιοδόξου φιλαυτίας, ἡ Παρθένος Μαρία εἶναι ὁ

ἀντίθετος τύπος ταύτης. Θεία εὐδοκία, ἀλλὰ καὶ ἰδίᾳ ἀξία, ἐκλέγεται ἵνα χρησιμεύσῃ ὡς δοχεῖον τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Εἰς τὴν σημερινὴν δὲ ὑμνολογίαν λαμβάνει ἡ Θεοτόκος τὴν ἀρμόζουσαν θέσιν αὐτῆς, ὡς καὶ τὸν πρέποντα ἐγκωμιασμόν. Γίνεται πλατυτέρα τῶν οὐρανῶν καὶ ἀναδεικνύεται τιμιωτέρα τῶν Χερουβείμ, ἀνοίγουσα ἐν Βηθλεὲμ τὸν ἐν Ἑδέμ ἀποκλεισθέντα Παράδεισον.

Θαυμάζει καὶ ἐκθαμβεῖται ἡ Παρθένος, βλέπουσα ὅτι γεννᾷ ἐν χρόνῳ τὸν ἀάχρονον Ὑἱόν, τοῦ τικτομένου τὴν σύλληψιν μὴ διαχθεῖσα». Ἀλλὰ ταυτοχρόνως κύπτει τὸν αὐχένα πρὸ τῆς θείας θελήσεως καὶ ἐπάγεται:

«ὅπου γὰρ βούλεται Θεός, νικᾷται φύσεως τάξις, ὡς γέγραπται».

Ἡ Παρθένος, καίτοι γεννᾷ ἀσπόρως τὸν Χριστόν, μένει καὶ αὖθις παρθένος. Διπλῶν τὸ θαῦμα. Ὁ ποιητὴς δὲν λησμονεῖ τὰς εἰς τὴν Παλ. Διαθήκην εἰκόνας τοῦ ἀδιαφθόρου τῆς Θεοτόκου. Τὴν φλεγομένην καὶ μὴ καιομένην βάλτον, τὸ ἀλάξευτον ὄρος», τὴν ἀφλεκτον κάμινον τῶν τριῶν παίδων, τὴν «παρθένον» τοῦ Ἡσαίου.

Εἰς τὴν ὑμνολογίαν τῶν Χριστουγέννων γίνεται εὐρυτάτη χρῆσις τῆς Π. Διαθήκης καὶ δὴ τῶν Μεσσιανικῶν χωρίων, ἅτινα ἀφθονοῦν ἐν αὐτῇ. Ἐκ τῶν Μεσσιανικῶν τούτων προφητειῶν δημιουργεῖται βαθμηδὸν εἰς τὴν Ἰουδαϊκὸν διανόησιν ἡ εἰκὼν μιᾶς «οὐχὶ καθωρισμένης προσωπικότητος» ἀλλὰ ἀπρόσωπός τις καὶ ἀόριστος ἔννοια τῆς ἐκ τοῦ οἴκου Δαυὶδ μονίμου βασιλικῆς δυναστείας. Ἡ εἰκὼν αὕτη βραδύτερον συγκεκριμενοποιεῖται εἰς ἓν πρόσωπον, τὸν Μεσσίαν, τὸν Χριστόν τοῦ Κυρίου, τὸν κεχρισμένον.

Διὰ τῆς τοιαύτης ἀποφάσεως τοῦ Θεοῦ, δι' ἧς «Χριστὸς ἐγεννήθη τὴν πρὶν πεσοῦσαν ἀναστήσων εἰκόνα» συνετελέσθη ἡ κατὰ κράτος νίκη κατὰ τοῦ διαβόλου, προρρηθεῖσα μὲν ἐκ στόματος Θεοῦ ἐν Γεν. Γ, 15 («αὐτός σου τηρήσει κεφαλὴν, καὶ σὺ τηρήσεις αὐτοῦ πτέρναν»), ὀλοκληρωθεῖσα δὲ ἐν τῷ Γολγοθᾶ. Διὰ τῆς θείας ἐνανθρωπήσεως ἐγκαθιδρύεται ἐπὶ τῆς γῆς ἡ παγκόσμιος καὶ ἀκατάλυτος εἰρηνικὴ Βασιλεία τοῦ Θεοῦ, ἣν περιγράφει καὶ ἡ θεσπεσία περιποπὴ τοῦ Ἡσαίου (κεφ. ΙΑ).

«Ἡ βασιλεία σου, Χριστὲ ὁ Θεός,
βασιλεία πάντων τῶν αἰώνων, καὶ ἡ
Δεσποτεία σου ἐν πάσῃ γενεᾷ καὶ γενεᾷ».

Τοῦτο σημαίνει, ὅτι ἀφαιρεῖται τὸ μέχρι τοῦδε δικαίωμα τοῦ διαβόλου ἐπὶ τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως. Λύεται ἡ πατρότης αὐτοῦ

ἐπὶ τῶν ἀνθρώπων καὶ ἡ κυριαρχικὴ θέσις αὐτοῦ ἐπὶ τῆς κρίσεως.
Ἡ ἀρχέγονος ἀρὰ δοθεῖσα εἰς τὸν Ἀδὰμ αἴρεται ἕνεκα τῆς ἀποκαλυφθείσης θείας φιλανθρωπίας.

«Τὸ μεσότοιχον τοῦ φραγμοῦ διαλέλυται
ἢ φλογίνῃ ρομφαίᾳ τὰ νῶτα δίδωσι,
καὶ τὰ Χερουβὶμ παραχωρεῖ τοῦ ξύλου τῆς ζωῆς
καὶ γὰρ τοῦ παραδείσου τῆς τροφῆς μεταλαμβάνω
οὐ προεξεβλήθη διὰ τῆς παρακοῆς».

Πρὸς τοῦτοις ὅμως πᾶσιν, ἡμεῖς οἱ ἄνθρωποι ὑπέχομεν ὠρισμένα καθήκοντα πρὸς τὸν Θεόν, ὡς μικρὰν ἀνταπόδοσιν εἰς ἃ Ἐκεῖνος ἔπραξεν ὑπὲρ ἡμῶν. Δὲν ἔχει ἀνάγκην ὁ πνευματικὸς Θεὸς ὑλικῶν δώρων. Εἶναι ἀνευδεῆς καὶ πλήρως αὐτάρκης ἐν τῇ μακαριότητι Του. Ἐξ ἡμῶν ζητεῖ δῶρα πνευματικοῦ καὶ ἡθικοῦ χαρακτῆρος. Τὴν ψυχὴν ἡμῶν ἐξωραϊσμένην διὰ τῆς λαμπρότητος τῶν ἀρετῶν.

«Δεῦτε πιστοί... καὶ νῦν καθαρῶμεν
τῷ βίῳ προσενέγκωμεν, ἀρετὰς ἀντὶ μύρου
προευτρεπίζοντες πιστῶς, τῶν Γενεθλίων
τὰς εἰσόδους ἐπὶ τῶν ψυχικῶν θησαυρισμάτων...».

Ἀντὶ τῆς «χρηματικῆς φορολογίας» ζητεῖ ὁ Θεὸς «καρποῦς ἀρίστων πράξεων» καὶ «Ὀρθοδόξου πλουτισμὸν Θεολογίας». Οὕτω θὰ δυνηθῶμεν νὰ οἰκειοποιηθῶμεν τὸ ἐξ ἀντικειμένου ἐπιτελεσθὲν ἔργον τῆς Σωτηρίας.

Ὁ ποιητὴς ἐπιδιώκει διὰ τῶν ψυχικῶν ἀνατάσεων, ἅς δημιουργεῖ ἢ ἱερὰ ποιήσεις καὶ μελωδία, νὰ μορφοποιήσῃ ἐν ἡμῖν κλίμα εὐνοϊκὸν τῆς πραγματικῆς καὶ «εὐαρέστου» εἰς τὸν Θεὸν λατρείας. Αἱ δὲ περίοδοι τῶν ἀγίων ἡμερῶν δὲν πρέπει νὰ ἐκλαμβάνωνται ὡς εὐκαιρία παντοίας ὑλικῆς ἀπολαύσεως, ἀλλὰ ὡς περίοδοι θρησκευτικῆς περισυλλογῆς, ἐνδοσκοπήσεως καὶ εἰλικρινοῦς αὐτολέγχου. Ἡ ὑμολογία τῶν Χριστουγέννων δίδει εἰς τὸ ἀκέραιον τὴν εὐκαιρίαν ταύτην.

Πρεσβ. ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ Κ. ΔΡΙΤΣΑΣ

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΙΣ

Εἰδοποιῶνται οἱ εὐλαβέστατοι Ἐφημέριοι, ὅτι ἐκυκλοφόρησεν ὁ τέταρτος κατὰ σειράν τόμος τῶν ἐκδόσεων τῆς «Ἐκκλησίας», ἢ «Φιλότητος Ἀδολοσχία» τοῦ Εὐγενίου Βουλγάρεως, καὶ ἀπεστάλη εἰς ὅλας τὰς Ἱερὰς Μητροπόλεις πρὸς δωρεὰν διανομὴν εἰς τοὺς αἰδесиμ. ἱερεῖς.

Παρακαλοῦνται οἱ αἰδесиμ. Ἐφημέριοι ὅπως φροντίσουν νὰ τὸν παραλάβουν ἀπὸ τὰ οἰκεία Μητροπολιτικὰ Γραφεῖα.
Ἐκ τοῦ «Ἐφημερίου»

ΤΟ ΧΡΙΣΤΟΨΩΜΟ

(Τὸ κατωτέρω διήγημα τοῦ κορυφαίου τῶν διηγηματογράφων μας, ὅστις ὑπῆρξεν ὁ ὑπέροχος ζωγράφος καὶ ὑμνητὴς τῶν ὀρθοδόξων βιωμάτων τοῦ λαοῦ μας, ἐδημοσιεύθη κατὰ πρῶτον τὰ Χριστούγεννα τοῦ 1887· καὶ δι' αὐτοῦ ἐνεκαινίασεν τὴν ἑορταστικὴν μας διηγηματογραφίαν, τῆς ὁποίας ὑπῆρξεν καὶ ὁ πρόδρομος καὶ τὸ ἀσύγχριστον πρότυπον).

Μεταξὺ τῶν πολλῶν δημωδῶν τύπων, τοὺς ὁποίους θὰ ἔχωσι νὰ ἐχμεταλλευθῶσιν οἱ μέλλοντες διηγηματογράφοι μας, διαπρεπῆ κατέχει θέσιν ἡ κακὴ πενθερά, ὡς καὶ ἡ κακὴ μητριά. Περὶ μητριάς ἄλλοτε θὰ ἀποπειραθῶ νὰ διαλάβω τινὰ πρὸς ἐπικοδόμησιν τῶν ἀναγνωστῶν μου. Περὶ μιᾶς κακῆς πενθερᾶς σήμερον ὁ λόγος.

Εἰς τι ἔπταιεν ἡ ἀτυχῆς νέα Διαλεχτή, οὕτως ὀνομάζετο, θυγάτηρ τοῦ Κασσανδρέως μπάρμπα-Μανόλη, μεταναστεύσαντος κατὰ τὴν Ἑλληνικὴν Ἐπανάστασιν εἰς μίαν τῶν νήσων τοῦ Αἰγαίου; Εἰς τι ἔπταιεν ἂν ἦτο στεῖρα καὶ ἄτεκνος; Εἶχε νυμφευθῆ πρὸ ἑπταετίας, ἔκτοτε δις μετέβη εἰς τὰ λουτρὰ τῆς Αἰδηψοῦ, πεντάκις τῆς ἔδωκαν νὰ πιῇ διάφορα τελετουργὰ βότανα, εἰς μάτην, ἡ γῆ ἔμενεν ἄγονος. Δύο ἢ τρεῖς γύφτισσαι τῆς ἔδωκαν νὰ φορέσῃ περίαπτα θαυματουργὰ περὶ τὰς μασχάλας, εἰποῦσαι αὐτῇ, ὅτι τοῦτο ἦτο τὸ μόνον μέσον, ὅπως γενήσῃ, καὶ μάλιστα υἷόν. Τέλος καλόγηρός της Σιναΐτης τῇ ἐδώρησεν ἡγιασμένον μομβολόγιον, εἰπὼν αὐτῇ νὰ τὸ βαπτίξῃ καὶ νὰ πίνῃ τὸ ὕδωρ. Τὰ πάντα μάταια.

Ἐπὶ τέλους μὲ τὴν ἀπελπισίαν ἦλθε καὶ ἡ ἀνάπαυσις τῆς συνειδήσεως, καὶ δὲν ἐνόμιζεν ἑαυτὴν ἔνοχον. Τὸ αὐτὸ ὅμως δὲν ἐφρόνει καὶ ἡ γραῖα Καντάκαινα, ἡ πενθερά της, ἣτις ἐπέριπτεν εἰς τὴν νύμφην αὐτῆς τὸ σφάλμα τῆς μὴ ἀποκτήσεως ἐγόνου διὰ τὸ γῆρας της.

Εἶναι ἀληθές, ὅτι ὁ σύζυγος τῆς Διαλεχτῆς ἦτο τὸ μόνον τέκνον τῆς γραίας ταύτης, καὶ οὗτος δὲν συνεμερίζετο τὴν πρόληψιν τῆς μητρός του ἐναντίον τῆς συμβίας αὐτοῦ. Ἄν δὲν τῷ ἐγέννα ἡ σύζυγός του, ἡ γενεὰ ἐχάνετο. Περιέργον δέ, ὅτι πᾶς Ἕλληνα τῆς ἐποχῆς μας ἱερώτατον θεωρεῖ χρέος του, ὑπερτάτην ἀνάγκην τὴν διαιώνισιν τοῦ γένους του. Ἐκἄστοτε, ὁσάκις ὁ υἱὸς της ἐπέστρεφεν ἐκ τοῦ ταξιδίου του, διότι εἶχε βρατσέραν, καὶ ἦτο τολμηρότατος εἰς τὴν ἀκτοπλοίαν, ἡ γραῖα Καντάκαινα ἤρχετο εἰς προϋπάντησιν αὐτοῦ, τὸν ὠδήγει εἰς τὸν οἰκίσκον της,

τὸν ἐδιάβαζε, τὸν ἐκατήχει, τοῦ ἔβαζε μαναφούκια, καὶ οὕτω τὸν προέπεμπε παρὰ τῆς γυναικὶ αὐτοῦ. Καὶ δὲν ἔλεγε μόνον τὰ ἐλαττώματά της, ἀλλὰ τὰ αὐγάτιζε· δὲν ἦτο μόνον «μαρμάρ», τουτέστι στεῖρα, ἡ νύμφη της, τοῦτο δὲν ἤρκει, ἀλλ' ἦτο ἀπαστρη, ἀπασσάλωτη, ζετσιπίωτη κτλ. "Ὅλα τὰ εἶχεν, «ἡ ποῖσα, ἡ δεῖξα, ἡ ἄκκληρη...».

Ὁ καπετὰν Καντάκης, σφλομωμένος, θαλασσοπνιγμένος, τὰ ἤκουεν ὅλα αὐτά, ἡ φαντασία του ἐφούσκωνεν, ἐξερχόμενος εἶτα συνῆντα τοὺς συναδέλφους του ναυτικούς, ἤρχιζαν τὰ καλῶς ὄρισες, καλῶς σὰς ἡῦρα, ἔπιναν ἑπτὰ ἢ ὀκτῶ ρώμια, καὶ μὲ τριπλῆν σκοτοδίνην, τὴν ἐκ τῆς θαλάσσης, τὴν ἐκ τῆς γυναικείας διαβολῆς καὶ τὴν ἐκ τῶν ποτῶν, εἰσῆρχετο οἴκαδε καὶ βάρβαροι σκηναὶ συνέβαινον τότε μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τῆς συζύγου του.

Οὕτως εἶχον τὰ πράγματα μέχρι τῆς παραμονῆς τῶν Χριστουγέννων τοῦ ἔτους 1867. Ὁ καπετὰν Καντάκης πρὸ πέντε ἡμερῶν εἶχε πλεύσει μὲ τὴν βρατσέραν του εἰς τὴν ἀπέναντι νῆσον μὲ φορτίον ἀμνῶν καὶ ἐρίφων, καὶ ἤλπιζεν, ὅτι θὰ ἐώρταζε τὰ Χριστούγεννα εἰς τὴν οἰκίαν του. Ἀλλὰ τὸν λογαριασμόν τὸν ἔκαμνεν ἄνευ τοῦ ξενοδόχου, δηλ. ἄνευ τοῦ Βορρά, ὅστις ἐφύσησεν αἰφνιδίως ἄγριος καὶ ἔκλεισεν ὅλα τὰ πλοῖα εἰς τοὺς ὄρμους, ὅπου εὐρέθησαν. Εἶπομεν ὅμως, ὅτι ὁ καπετὰν Καντάκης ἦτο τολμηρὸς περὶ τὴν ἀκτοπλοῖαν. Περὶ τὴν ἐσπέραν τῆς παραμονῆς τῶν Χριστουγέννων ὁ ἄνεμος ἐμετριάσθη ὀλίγον, ἀλλ' οὐχ ἤττον ἐξηκολούθει νὰ πνέῃ. Τὸ μεσονύκτιον πάλιν ἐδυνάμωσε.

Τινὲς ναυτικοὶ ἐν τῇ ἀγορᾷ ἐστοιχημάτιζον, ὅτι, ἀφοῦ κατέπεσεν ὁ Βορρᾶς, ὁ καπετὰν Καντάκης θὰ ἔφθανε περὶ τὸ μεσονύκτιον. Ἡ σύζυγός του ὅμως δὲν ἦτο ἐκεῖ νὰ τοὺς ἀκούσῃ καὶ δὲν τὸν ἐπερίμενεν. Αὕτη ἐδέχθη μόνον περὶ τὴν ἐσπέραν τὴν ἐπίσκεψιν τῆς πενθερᾶς της, ἀσυνήθως φιλόφρονος καὶ μειδιώσης, ἣτις τῇ ἠύχθη τὸ ἀπαραίτητον «καλὸ δέξιμο», καὶ διὰ χιλιοστὴν φορὰν τὸ στερεότυπον «μ' ἕναν καλὸ γυιὸ».

Καὶ οὐ μόνον τοῦτο, ἀλλὰ τῇ προσέφερε καὶ ἕν χριστόψωμο.

— Τὸ ζύμωσα μονάχη μου, εἶπεν ἡ θειὰ Καντάκαινα, μὲ γειὰ νὰ τὸ φᾶς.

— Θὰ τὸ φυλάξω ὡς τὰ Φῶτα, γιὰ ν' ἀγιασθῆ, παρετήρησεν ἡ νύμφη.

— "Ὅχι, ὄχι, εἶπε μετ' ἄλλοκότου σπουδῆς ἡ γραῖα, τὸ δικό της φυλάει ἡ κάθε μιὰ νοικοκυρὰ γιὰ τὰ Φῶτα, τὸ πεσκέσι τρώγεται.

— Καλά, ἀπήντησεν ἡρεμα ἡ Διαλεχτή, τοῦ λόγου σου ξέρεις καλλίτερα.

Ἡ Διαλεχτὴ ἦτο ἀγαθωτάτης ψυχῆς νέα, οὐδέποτε ἠδύνατο νὰ φαντασθῆ ἢ νὰ υποπτεύσῃ κακόν τι.

«Πῶς τῶπαθε ἡ πεθερά μου καὶ μοῦ ἔφερε Χριστόψωμο», εἶπε μόνον καθ' ἑαυτήν, καὶ ἀφοῦ ἀπῆλθε ἡ γραῖα ἐκλείσθη εἰς τὴν οἰκίαν τῆς καὶ ἐκοιμήθη μετὰ τινος δεκαετοῦς παιδίσκης γειτονοπούλας, ἣτις τῇ ἔκαμνε συντροφίαν, ὡσάκις ἔλειπεν ὁ σύζυγός τῆς. Ἡ Διαλεχτὴ ἐκοιμήθη πολὺ ἑνωρίς, διότι σκοπὸν εἶχε νὰ υπάγῃ εἰς τὴν ἐκκλησίαν περὶ τὸ μεσονύκτιον. Ὁ ναὸς δὲ τοῦ Ἀγίου Νικολάου μόλις ἀπεῖχε πεντήκοντα βήματα ἀπὸ τῆς οἰκίας τῆς.

Περὶ τὸ μεσονύκτιον ἐσήμαναν παρατεταμένως οἱ κώδωνες. Ἡ Διαλεχτὴ ἠγέρθη, ἐνεδύθη καὶ ἀπῆλθεν εἰς τὴν ἐκκλησίαν. Ἡ παρακοιμωμένη αὐτῇ κόρη ἦτο συμπεφωνημένον, ὅτι μόνον μέχρις οὗ σημάνη ὁ ὄρθρος θὰ ἔμενε μετ' αὐτῆς, ὅθεν ἀφυπνίσασα αὐτὴν τὴν ὠδήγησε πλησίον τῶν ἀδελφῶν τῆς. Αἱ δύο οἰκίαι ἐχωρίζοντο διὰ τοίχου κοινοῦ.

Ἡ Διαλεχτὴ ἀνῆλθεν εἰς τὸν γυναικωνίτην τοῦ ναοῦ, ἀλλὰ μόλις παρῆλθεν ἡμισεῖα ὥρα καὶ γυνὴ τις πτωχὴ καὶ χωλὴ δυστυχῆς, ἣτις ὑπῆρέτει ὡς νεωκόρος τῆς ἐκκλησίας, ἔλθοῦσα τῇ λέγει εἰς τὸ οὖς.

— Δόσε μου τὸ κλειδί, ἦλθε ὁ ἄνδρας σου.

— Ὁ ἄνδρας μου! ἀνεφώνησε ἡ Διαλεχτὴ ἐκπληκτος.

Καὶ ἀντὶ νὰ δώσῃ τὸ κλειδί ἔσπευσε νὰ κατεβῆ ἡ ἰδία. Ἐλθοῦσα εἰς τὴν κλίμακα τῆς οἰκίας, βλέπει τὸν σύζυγόν τῆς κατάβρεκτον, ἀποστάζοντα ὕδωρ καὶ ἀφρόν.

— Εἶμαι μισοπνιγμένος, εἶπε μουρμουρίζων οὗτος, ἀλλὰ δὲν εἶναι τίποτε. Ἀντὶ νὰ τὸ ρίξωμε ἔξω, τὸ καπίσαμε στὰ ρηχά.

— Πέσατε ἔξω; ἀνέκραξεν ἡ Διαλεχτὴ.

— Ὅχι, δὲν εἶναι σοῦ λέγω τίποτε. Ἡ βρατσέρα εἶναι σίγουρη, μὲ δυὸ ἀγκυρες ἀραγμένη καὶ καθισμένη.

— Θέλεις ν' ἀνάψω φωτιά;

— Ἀναψε καὶ δόσε μου ν' ἀλλάξω.

Ἡ Διαλεχτὴ ἐξήγαγεν ἐκ τοῦ κιβωτιοῦ ἐνδύματα διὰ τὸν σύζυγόν τῆς καὶ ἤναψε πῦρ.

— Θέλεις κανένα ζεστό;

Δὲν μ' ὠφελεῖ ἐμένα τὸ ζεστό, εἶπεν ὁ καπετὰν Καντάκης. Κρασὶ νὰ βγάλῃς.

Ἡ διαλεχτὴ ἐξήγαγεν ἐκ τοῦ βαρελίου οἶνον.

— Πῶς δὲν ἐφρόντισες νὰ μαγειρεύσῃς τίποτε; εἶπε γογγύζων ὁ ναυτικός.

— Δὲν σ' ἐπερίμενα ἀπόψε, ἀπήντησε μετὰ ταπεινότητος ἡ Διαλεχτή. Κρέας ἐπῆρα. Θέλεις νὰ σοῦ ψήσω πριζόλα;

— Βάλε στὰ κάρβουνα, καὶ πῆγαινε σὺ στὴν ἐκκλησιά σου, εἶπεν ὁ καπετὰν Καντάκης. Θὰ ἔλθω κι' ἐγὼ σὲ λίγο.

Ἡ Διαλεχτὴ ἔθεσε τὸ κρέας ἐπὶ τῆς ἀνθρακιᾶς, ἥτις ἐσχηματίσθη ἤδη, καὶ ἠτοιμάζετο νὰ ὑπακούσῃ εἰς τὴν διαταγὴν τοῦ συζύγου της, ἥτις ἦτο καὶ ἰδική της ἐπιθυμία, διότι ἤθελε νὰ κοινωνήσῃ. Σημειωτέον ὅτι τὴν φράσιν «πῆγαινε σὺ στὴν ἐκκλησιά σου» ἔβαψεν ὁ Καντάκης διὰ στρυφνῆς χροιάς.

— Ἡ μάνα μου δὲν θὰ τῷμαθε βέβαια ὅτι ἤλθα, παρετήρησε αὐθις ὁ Καντάκης.

— Ἐκεῖνη εἶναι στὴν ἐνορία της, ἀπήντησεν ἡ Διαλεχτή. Θέλεις νὰ τῆς παραγγείλω;

— Παράγγειλέ της νὰ ἔλθῃ τὸ πρωτ'.

Ἡ Διαλεχτὴ ἐξῆλθεν. Ὁ Καντάκης τὴν ἀνεκάλεσεν αἴφνης.

— Μὰ τώρα εἶναι τρόπος νὰ πᾶς ἐσὺ στὴν ἐκκλησιά, καὶ νὰ μὲ ἀφήσῃς μόνον;

— Νὰ μεταλάβω κι' ἔρχομαι, ἀπήντησεν ἡ γυνή.

Ὁ Καντάκης δὲν ἐτόλμησε ν' ἀντίειπῃ τι, διότι ἡ ἀπάντησις θὰ ἦτο βλασφημία. Οὐχ ἦττον ὅμως τὴν βλασφημίαν ἐνδιαθέτως τὴν ἐπρόφερον.

Ἡ Διαλεχτὴ ἐφρόντισε νὰ στείλῃ ἀγγελιαφόρον πρὸς τὴν πενθεράν της, ἓνα δωδεκαετῆ παῖδα τῆς αὐτῆς ἐκείνης γειτονικῆς οἰκογενείας, ἥς ἡ θυγάτηρ ἐκοιμήθη ἀφ' ἐσπέρας πλησίον της, καὶ ἐπέστρεψεν εἰς τὸν ναόν.

Ὁ Καντάκης, ὅστις ἐπεῖνα τρομερά, ἤρχισε νὰ καταβροχθίζῃ τὴν πριζόλαν. Καθήμενος ὀκλαδὸν παρὰ τὴν ἐστία, ἐβαρύνετο νὰ σηκωθῆ καὶ ν' ἀνοίξῃ τὸ ἐρμάρι διὰ νὰ πάρῃ ἄρτον, ἀλλ' ἀριστερόθεν αὐτοῦ ὑπεράνω τῆς ἐστίας ἐπὶ μικροῦ σανιδώματος εὐρίσκετο τὸ χριστόψωμον ἐκεῖνο, τὸ δῶρον τῆς μητρὸς του πρὸς τὴν νύμφην αὐτῆς. Τὸ ἔφθασε καὶ τὸ ἔφαγε ὀλόκληρον σχεδὸν μετὰ τοῦ ὀπτοῦ κρέατος.

Περὶ τὴν αὐγὴν, ἡ Διαλεχτὴ ἐπέστρεψεν ἐκ τοῦ ναοῦ, ἀλλ' εὔρε τὴν πενθεράν της περιβάλλουσαν διὰ τῆς ἁλῆνης τὸ μέτωπον τοῦ υἱοῦ αὐτῆς καὶ γοερῶς θρηνοῦσαν.

Ἐλθοῦσα αὕτη πρὸ ὀλίγων στιγμῶν τὸν εὔρε κοκκαλωμένον καὶ ἄπνουν. Ἐπάρασα τοὺς ὀφθαλμούς, παρετήρησε τὴν ἀπουσίαν τοῦ χριστοψώμου ἀπὸ τοῦ σανιδώματος τῆς ἐστίας, καὶ ἀμέσως ἐνόησε τὰ πάντα. Ὁ Καντάκης ἔφαγε τὸ φαρμακωμένο χριστόψωμο, τὸ ὁποῖον ἡ γραῖα στρίγγλα εἶχε παρασκευάσει διὰ τὴν νύμφην της.

Ἴατροι ἐπιστήμονες δὲν ὑπῆρχον ἐν τῇ μικρᾷ νήσῳ· οὐδεμία

Ἀναδρομή εἰς τὰ περασμένα

Ο ΠΑΠΑΦΛΕΣΣΑΣ

“Οτι γίνηκε στήν Ὑδρα μέ τόν Οἰκονόμου, ἐπανελήφθηκε καί στήν Πάτρα μέ τόν Καρατζᾶ. Ἀπό τόν καιρὸν ἀκόμη πού ἦτανε ἔφηβος καί δεκαπεντάχρονο παλληκάρι ἦτανε στοῦ στόμα τοῦ λαοῦ γιά τήν ἀξάδα του καί τήν ἀποκοτιά του. Καί μάλιστα ἀπό τότε, πού παραβγήκε θαρρετὰ στοῦ πήδημα μέ τὰ παιδιὰ τῶν ἀγάδων καί τὰ ντρόπιασε. Ἀπό τότες ἀναδείχθηκε τὸ πρῶτο καί τὸ καλύτερο παλληκάρι τῆς Πάτρας, κι’ ἀντιμετώπιζε τοὺς Τούρκους ζαπιέδες καί νταῆδες, μ’ ἀπίστευτην ἀφοβίαν.

Μὰ γρήγορα ἀναγκάσθηκεν, ἀπὸ τὸ κυνηγητὸ πού τοῦ-καναν οἱ Τοῦρκοι, νὰ περάσῃ στὴ Ζάκυνθο, πού εἶχε γίνει, καθὼς εἶπαμε παραπάνω, τὸ καταφύγιο ὄλων τῶν κατατρεγμένων καί πολυσήμαντο στρατιωτικὸ καί πολιτικὸ κέντρο. Ἐκεῖ κατατάχθηκεν ἐθελοντῆς στήν Ἑλληνικὴ λεγεῶνα, κι’ ἔταν γυμνάσθηκεν ἀρκετὰ ξαναγύρισε στήν Πάτρα· γιὰ τὸν ἔτρωγεν ἡ νοσταλγία της καί ζοῦσε μέσα του τοὺς πόνους καί τὰ μαρτύρια τῶν σκλαβωμένων ἀδελφῶν του, πού ὑποφέρανε τὰ πάνδεινα καί μόλις καί μετὰ βίας ἐξασφαλίζανε λίγο ξερόψωμο καί καμμιάν ἑλθὰ γιά νὰ ζήσουνε. Λαχταροῦσε νὰ τοὺς παραστέκη καί νὰ τοὺς ἐμψυχώνη.

Μὲ τὸ γυρισμὸ του λοιπὸν ξανάπιασε τὴν παλιὰ του τέχνη τὴν τσαγγαρικὴ. Μὰ ὁ νοῦς του ἦτανε στὸν ἐθνικὸ ξεσηκωμὸ. Καί τὴ φορὰν αὐτὴν ὠργάνωνε μαστορικώτερα τὶς χωσιές του στοὺς Τούρκους κι’ ἔταν καυγάδιζε μαζί τους τοὺς κυνηγοῦσε μέσα στοὺς δρόμους.

Σὰν ἔφθασε λοιπὸν στήν Πάτρα ἡ φήμη, πὼς ὁ Σουλιώτης— συναγροικημένος μέ τὸν Παπαφλέσσα—κτύπησε στὰ Καλάβρυτα

νεκροφία ἐνηργήθη. Ἐνομίσθη, ὅτι ὁ θάνατος προῆλθεν ἐκ παγώματος συνεπεία τοῦ ναυαγίου. Μόνη ἡ γραῖα Καντάκαινα ἤξευρε τὸ αἷτιον τοῦ θανάτου. Σημειωτέον, ὅτι ἡ γραῖα, συναίσθανθεῖσα καὶ αὐτὴ τὸ ἔγκλημά της, δὲν ἐμέμφθη τὴν νύμφην της. Ἀλλὰ τοῦναντίον τὴν ὑπερήσπισε κατὰ τῆς κακολογίας ἄλλων.

Ἐὰν εἶζησε καὶ ἄλλα κατόπιν Χριστοῦγεννα, ἡ ἄστοργη πενθερὰ καὶ ἀκουσία παιδοκτόνος, δὲν θὰ ἦτο βεβαίως πολὺ εὐτυχῆς εἰς τὸ γῆρας της.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΠΑΠΑΔΙΑΜΑΝΤΗΣ

τούς φοροεισπράκτορες, και πώς ὁ Ἄρναούτογλου κυνηγημένος ἀπὸ τοὺς Πετιμεζαίους, κλείσθηκε στὸν πύργου του, οἱ Τούρκοι φρενιάσανε κυριολεκτικά. Κι' ἀφοῦ κλείσανε τὰ γυναικόπαιδα και τοὺς ἄμαχους μέσα στὸ φρούριο, ξεχυθήκανε στοὺς δρόμους τῆς Πάτρας, σὰν φίδια πυρωμένα κι' ἀφρισμένα ἀπὸ λύσσα και σκοτώνανε ὅποιον βρῖσκανε μπροστά τους.

Ἐκείνη λοιπὸν τὴν στιγμή, πού ὁ Καρατζῆς, σὰν Φιλικός, τὴν ἐπερίμενε, μ' ἀβάσταγη λαχτάρα, σὰν τὴν τρισευλογημένη ὦρα τοῦ ξεσηκωμοῦ τοῦ Ἑθνους ἐνάντια στοὺς ἀπαίσιους τυράννους του, ὤπλισε, μ' ὅτι ὄπλο εὔρισκε πρόχειρο ψυχωμένα παλληκάρια τοῦ λαοῦ, κι' ἐπὶ κεφαλῆς κτυπήθηκε μὲ τοὺς Τούρκους, πού ἀναγκασθήκανε, ἐμπρὸς στὴν ἀποκοτιά του και τὴν ὁρμὴ του νὰ πισωπλατίσουνε μὲ τὸ ἠλιόγευμα, και κυνηγημένοι νὰ κλειστοῦνε κι' αὐτοὶ στὸ φρούριο. Κι' ὁ λαός, ἐμπρὸς στὸ θέαμα αὐτό, ἀλλάλαξεν ἀπὸ τὴ χαρὰ του, οἱ δρόμοι ἐπλημμυρίσανε ἀπὸ ἓνα πολὺβοο πλῆθος ἀπὸ ἄνδρες, γυναῖκες και παιδιά, πού εἶχανε μεθύσει ἀπὸ τὸ γλυκόπιτο κρασί τῆς ἀπροσδόκητης ἐλευθερίας των, και καταλύσανε τὶς Τούρκικες ἀρχὲς τὴν νύχτα τῆς 21 τοῦ Μάρτη· κι' ἐστείλανε ἀμέσως ἀγγελιαφόρους νὰ εἰδοποιήσουνε τοὺς κρυμμένους στὰ κακοτράχαλα βουνὰ τῶν Καλαβρύτων προεστούς.

Τρία ὀλόκληρα μερόνυχτα πανηγύριζεν ὁ λαός τὴν μεγάλη του νίκη. Κι' ἔτσι ἡ Πάτρα, ἡ ἱερὴ πόλη τοῦ πρωτόκλητου μαθητῆ τοῦ Χριστοῦ Ἀπόστολου Ἀνδρέα ἔχει τὴν ὑπέρτατη τιμὴ νάναί ἡ πρωτόκλητη στὸ κάλεσμα τῆς Ἐλευθερίας και ἡ πρώτη πού ἐγεύθηκε τὸ τρισάγιο νόμα της. Οἱ δὲ περίφημοι προεστοὶ της, μόλις ἐμάθανε τὰ καθέκαστα, τὴν ἴδια ἀμέσως ἡμέρα συνεννοηθήκανε κι' ἐσχηματίσανε ἓνα εἶδος τοπικῆς Κυβέρνησης, πού τὴν ὠνοματίσανε «Ἀχαϊκὸν Διευθυντήριον», ἀγνοώντας ὅλως διόλου τὸν Καρατζῆ.

Εἶπαμε και προτῆτερα πὼς δὲν γράφομε Ἱστορία. Μὰ θεωροῦμε χρέος μας ν' ἀνιστορήσωμεν ἐδῶ, πὼς ὅταν ὁ Γιουσούφ πασᾶς, εἰδοποιημένος ἀπὸ τὸν Ἄγγλο στὴν Πάτρα Πρόξενου γιὰ τὰ συμβάντα, ξεκίνησε μὲ πολὺ στρατὸν ἀπὸ τὰ Γιάννενα και περνώντας ἀνεμπόδιστα ἀπὸ τὸ Ρίο ἔφθασεν ἐκεῖ και ταμπουρώθηκεν γερὰ στὴν πόλη και στὸ φρούριο και ἡ ἄτυχη πολιτεία παραδόθηκε στῆ σφαγῇ, και στὸ πλιατσικολόγημα, οἱ Προεστοὶ πού ἐν τῷ μεταξύ εἶχανε ξαναγουρίσει, γινήκανε ἄφαντοι, ὁ μόνος πού στάθηκε κοντὰ στὸ λαὸ ἦτανε ὁ Καρατζῆς. Ἐπίασε μιά θέση ὀχυρὴν ἔξω ἀπὸ τὴν πόλη κι' ὄχι μονάχα δὲν

ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΑ

*Ἡ καμπάνα Χριστούγεννα χτυπάει
καὶ μοῦ φτερώνει τὴν ψυχή,
κι' ἀνοίγεται ἡ καρδιά μου καὶ σκορπáει
θυμίαμα τὴν προσευχή.*

*Ἄγιες ἀγάπες τρισευλογημένες,
πὸν τίς καρδιᾶς ὑψώνετε παρθένες
τῶν πρώτων, τῶν ἀρχαίων Χριστιανῶν,
στοῦ ὄνειρο, τὸ τρανό, τῶν οὐρανῶν.*

*ἀγάπες, ὦ! φανῆτε πάλι ἔμπρός μου,
ἀγῆς τῆς πίστεως, χρυσανγῆς τοῦ κόσμου.
Κι' ἄς βλέπη μὲ τὸ μάγο σας τὸ φῶς
ὁ ἄνθρωπος τὸν ἄνθρωπο, ἀδελφός!*

*Κάθε ἄνθρωπος ἄς λήη, πὼς ἐδῶ κάτου
τὰ βάσανα τὰ ξένα εἶναι δικὰ του.
Κι' ἄς μὴν ξεχνάη πὼς εἶναι στὴ ζωή,
μόνο γιὰ νὰ ἀγαπᾶ καὶ ἐλεῆ.*

ΚΩΣΤΗΣ ΠΑΛΑΜΑΣ

ἄφηνε Τοῦρκο νὰ ξεμυτίσῃ στὸν κάμπο γιὰ ζωοτροφίες, μὰ ὀρ-
μοῦσε, σὰν σίφουνας, καὶ μέσα στὴν Πόλη, κι' ἀφοῦ σκότωνε
καὶ σκλάβωνε ἐχθροὺς ξαναγύριζε στοῦ ταμπούρι του. Καὶ τ'
ὄνομά του εἶχε γίνει θρύλος καὶ τραγούδι στοῦ στόμα τοῦ λαοῦ.
Κι' ὅλοι ἔπαιρναν ὄρκο στοῦ σπαθί του.

Μὰ σὲ λίγο ὁ φθόνος καὶ ὁ δαίμονας τῆς φιλοπρωτίας, πού
ἔκανε τὸν Κάϊν νὰ σκοτώσῃ τὸν ἀδελφό του, ὥπλισε τὸ χέρι
κάποιου Κουμανιώτη, καὶ στὶς 4 τοῦ Αὐγούστου τὸν δολο-
φόνησε. Καὶ κανένας δὲν θυμᾶται σήμερα τ' ὄνομα τοῦ Πανα-
γιώτη Καρατζᾶ, πού ὅταν μαθεύθηκεν ὁ ἄδικος σκοτωμός του
ὁ θρῆνος τοῦ λαοῦ ὑψώθηκε μεσοούρανα. Ἄνδρες, γυναῖκες
καὶ παιδιὰ τὸν μοιρολογούσανε, μὲ σπαραγμό, καὶ γύρευαν
τὸν φονιά, πού εἶχε καταχωνιασθῆ ἔν τῳ μεταξὺ στά Τάρτα-
ρα τῆς γῆς νὰ τὸν ξεσχίσουνε καὶ νὰ τὸν κομματιάσουνε μὲ τὰ
χέρια τους.

(Συνεχίζεται)

ΑΜΜΩΝΑΣ

ΣΤΑΧΥΑ ΑΠ' ΤΟΝ ΑΓΡΟ ΤΟΥ

25. ΦΩΤΙΑ

«...Τούτο δὲ εἶπε περὶ τοῦ Πνεύματος οὗ ἔμελλον λαμβάνειν οἱ πιστεύοντες εἰς αὐτόν» (Ἰωάν. ιζ', 37 κ.έ.).

Ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῆς Ἁγίας Πεντηκοστῆς προτιμῶ νὰ παρεμβάλω τὴν σχετικὴν πρὸς τὸ θέμα μας ὀμιλίαν τοῦ Ἱεροῦ Χρυσοστόμου, λόγῳ τοῦ διδακτικωτάτου περιεχομένου της, σὲ ἀπλῆ νεοελληνικῆ:

«Ἀγαπητοί μου, εἶναι μεγάλα καὶ ξεπερνοῦν τὴν ἀνθρώπινη λογικὴ τὰ ὅσα σήμερα μᾶς ἐδωρήθησαν ἐκ μέρους τοῦ φιλανθρωπού Θεοῦ. Γι' αὐτὸ ἀκριβῶς, ὅλοι μαζί ἄς χαيرώμεθα καὶ μὲ ἀγαλλίασιν ἄς ὑμνήσουμε τὸν Κύριό μας, γιατί ἡ σημερινὴ ἡμέρα τῆς Πεντηκοστῆς εἶναι ὄχι μόνον ἀπλῆ γιορτῆ, ἀλλὰ καὶ πανήγυρις. Ὅπως συμβαίνει στὸν κύκλο τοῦ Χρόνου ἢ μιὰ ἐποχὴ νὰ διαδέχεται τὴν ἄλλη μὲ τὴν ἐναλλαγὴ πού γίνεται, ἔτσι συμβαίνει καὶ ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ: ἡ μιὰ γιορτῆ διαδέχεται τὴν ἄλλη, καὶ ἡ μιὰ πέρνει πρὸς ἄλλήν ἄλλη γιορτῆ.

Ἐπειδή ἐκράτασαμε τὸ Σταυρικὸ θάνατο τοῦ Κυρίου, αὐτό του τὸ Πάθος ἔπειτα, ἐν συνεχείᾳ, ἐκράτασαμε τὴν Ἀνάστασί του καὶ μετὰ τὴν Ἀνάληψί του, δηλ. τὴν ἀνοδο τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ στὸν οὐρανό. Καί, λοιπόν, σήμερα ἐφθάσαμε στὴν ὀλοκλήρωσι τῶν ἀγαθῶν, στὴν μητρόπολι τῶν ἑορτῶν, βρεθήκαμε ἐπάνω σ' αὐτὸν τὸν καρπὸ τῆς ὑποσχέσεως πού μᾶς ἔδωσεν ὁ Κύριος μὲ τὰ λόγια του: «Ἐὰν ἐγὼ φύγω θὰ σᾶς στείλω ἄλλον Πατέρα καὶ δὲν θὰ σᾶς ἀφήσω ὄρφανούς». Εἶδατε προστασία; Εἶδατε φιλανθρωπία; Πρὸ ὀλίγων ἡμερῶν ἀπὸ σήμερα ἀνέβηκε στὸν οὐρανό, ἐκάθισε στὸ βασιλικὸ του θρόνο πάλι, ξαναπῆρε τὴν ἔδρα πού βρίσκεται στὰ δεξιὰ τοῦ Πατρός, καὶ σήμερα χαρίζει σ' ἐμᾶς τὸν ἐρχομὸ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, καί, μέσῳ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, μᾶς χορηγεῖ μύρια πνευματικὰ, οὐράνια ἀγαθὰ, Καὶ τί ἀπ' ὅσα ἀγαθὰ πού μᾶς κυκλώνουν, καὶ πού εἶναι γιὰ μᾶς σωτηριώδη, δὲν μᾶς ἐδόθη μὲ τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον; Διὰ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἀπαλασσόμεθα ἀπὸ τὴν ἡθικὴ σκλαβιά, καὶ καλούμεθα ὑπὸ τοῦ Θεοῦ στὴν ἐν Χριστῷ ζωὴ τῆς ἐλευθερίας, ἀναβαίνουμε στὴν τιμητικὴ βαθμίδα τῆς υἰοθεσίας κοντὰ στὸ Θεό, καί, τρόπος τοῦ λέγειν, δεχόμεθα ἀπὸ τὸ Θεὸ μιὰν ἀνάπλασι, πετώντας μακριὰ μας τὸ βαρὺ καὶ βρώμικο φορτίο τῶν ἁμαρτιῶν μας. Διὰ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος βλέπουμε χοροὺς ἱερέων, ἔχουμε τάγματα διδασκάλων τῶν εὐαγγελικῶν ἀληθειῶν. Ἀπ' αὐτὴν τὴν πηγὴ δεχόμεθα τὰς δωρεὰς τῶν θείων ἀποκαλύψεων

και τὰ χαρίσματα τῆς Θεραπειᾶς πάσης ἀσθενείας και ὅλα τὰ ἄλλα, ὅσα εἶναι γνωστὸν πὼς κοσμοῦν τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Θεοῦ, ἀπὸ ἐδῶ ξεκινοῦν και μᾶς ἔρχονται.

Ὁ Παῦλος μὲ δυνατὴ φωνὴ μᾶς λέγει: «Ὅλα αὐτὰ ἐν και τὸ αὐτὸ Πνεῦμα χορηγεῖ και τὰ μοιράζει σ' ἕναν ἕκαστον χωριστά, και ὅπως αὐτὸ θέλει, τὰ χαρίσματα». Τὸ τονίζει αὐτὸ τὸ «ὅπως θέλει» και ὄχι «ὅπως παίρνει ἀπὸ ἄλλου διαταγὰς». Διαιρεῖ τὰ χρίσματα δὲν διαιρεῖται τὸ ἴδιο. Αὐτὸ δεσπόζει, και δὲν δεσπόζεται ὑπὸ οὐδενός. Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος ξεκαθαρίζοντας τὰ πράγματα καθορίζει πὼς τὴν ἴδια ἐξουσία ποὺ ἔχει ὁ Πατήρ, τὴν ἴδια ἐξουσία ἔχει και τὸ Ἅγιον Πνεῦμα. Και ὅπως λέγει γιὰ τὸν Πατέρα: «Ὁ Θεός ἐστιν ὁ ἐνεργῶν τὰ πάντα ἐν πᾶσιν» τὸ αὐτὸ λέγει και γιὰ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα: «Ταῦτα πάντα ἐνεργεῖ ἕνα και τὸ αὐτὸ Πνεῦμα διαιροῦν ἴδια ἐκάστῳ καθὼς βούλεται». Εἶδες ἐξουσία τελεία; Ἀφοῦ ὑπάρχει μιὰ οὐσία, φανερόν ὅτι ὑπάρχει και μιὰ ἐξουσία. Και ἐφ' ὅσον ὑπάρχει τόσο στὸν Πατέρα ὅσο και στὸ Ἅγιον Πνεῦμα ἀξία ἴσης τιμῆς, μιὰ εἶναι και τῶν δυὸ ἡ δύναμις και ἡ ἐξουσία. Διὰ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος εὐρήκαμε τὴν ἀπελευθέρωσιν ἀπὸ τὰ ἁμαρτήματά μας. Διὰ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἀπεπλύναμε κάθε ἁμαρτωλὴ κηλίδα. Μὲ τὴν δωρεὰν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ἀπὸ ἄνθρωποι, ἐγίναμε ἄγγελοι, ὅσοι εἰρεσάμε στὴ Χάρι του, χωρὶς βέβαια νὰ μεταβληθοῦμε φυσικῶς, πρᾶγμα ποὺ εἶναι θαυμαστότερον, ἀλλά, μένοντες μέσα στὴν ἀνθρωπίνην μας φύσιν, νὰ ζοῦμε σὰν ἄγγελοι. Τέτοια εἶναι ἡ δύναμις τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Και ὅπως τὸ ὕλικὸ πῦρ ποὺ βλέπουμε, μόλις δεχθῆ τὴ διαλελυμένη μαλακὴ λάσπη, τὴν στερεοποιεῖ και τὴν κάνει σὰν ὄστρακο, ἔτσι και ἡ φωτιὰ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, σὰν καταλάβῃ μιὰ καλοπροαίρετη ψυχὴ, κι' ἂν ἀκόμη τὴν εὐρῆ σὰν ρευστὴ λάσπη, τὴν κάνει νὰ εἶναι στερεώτερη και ἀπὸ τὸ σίδηρο. Ἀλλὰ και ἐκεῖνον ποὺ πρὸ ὀλίγου παρουσιάζετο λερωμένος ἀπὸ τὴν λασπιά τῶν ἁμαρτημάτων, τὸν ἀναδεικνύει μονομιᾶς καθαρώτερο και ἀπὸ τὸν ἥλιο. Κι' αὐτὸ διδάσκοντας σ' ἐμᾶς ὁ Παῦλος βροντοφωνεῖ: «Μὴ πλανᾶσθε οὔτε πόρνοι, οὔτε εἰδωλολάτραι, οὔτε μαλακοί, οὔτε ἄρσενοκοῖται, οὔτε πλεονέκται, οὔτε κλέπται, οὔτε μέθυσοι, οὔτε λοιδοροί, οὔτε ἄρπαγες Βασιλείαν Θεοῦ κληρονομήσουσι» (Α' Κορ. σ', 9). Και ἀφοῦ ἀπηρίθμησε ὅλα τὰ εἶδη τῆς κακίας και ἐδίδαξε πὼς, ὅσοι εἶναι ὑπεύθυνοι τοιούτων ἁμαρτημάτων, θ' ἀποξενωθοῦν τῆς Βασιλείας τοῦ Θεοῦ, ἀμέσως προσέθεσε: «Και ταῦτά τινες ἦτε, ἀλλ' ἀπελούσασθε, ἀλλ' ἠγάσθητε, ἀλλ' ἐδικαιώθητε». Και μὲ ποιὸν τρόπο, λέγε μας. Αὐτὸ εἶναι ἐκεῖνο ποὺ ζητοῦμε. Και ὁ Παῦλος ἀπαντᾷ: «Ἐν ὀνόματι τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ και ἐν τῷ Πνεύματι τοῦ Θεοῦ ἡμῶν». Εἶδες τὴ δύναμι τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ἀγαπητέ; Εἶδες πὼς τὸ Ἅγιον

Πνεῦμα ἐξηφάνισε κάθε εἶδους ἁμαρτία, κι' ἐξεσκλάβωσε καὶ ἐκείνους ποὺ εἶχαν σκλαβωθῆ στὰ ἴδια τους τὰ ἁμαρτήματα καὶ τοὺς ἀνέβασε ψηλά, δίδοντάς τους τὴν ἀξία ποὺ πρέπει σ' ἀνθρώπους;

Λοιπὸν; Ποιὸς θὰ μποροῦσε νὰ κλάψῃ, ὅπως πρέπει, γοερά, γιὰ τὸ κατάντημα ἐκείνων ποὺ ἐπιχειροῦν νὰ βλασφημήσουν τὴν ἀξία τοῦ Ἁγίου Πνεύματος; Αὐτοί, σὰν θολωμένοι στὴ διάνοια, δὲν δέχονται κἄν νὰ ἀποτραβηχθοῦν ἀπὸ τὸ πάθος τῆς ἀγνωμοσύνης των, παρὰ τὸ πλῆθος τῶν εὐεργεσιῶν ποὺ ἔλαβαν, ἀλλ' ἀποτολμοῦν ἀναίσθητα ὅ,τι τοὺς ἀποκλείει ἀπὸ τὴ σωτηρία τους, καί, ὅσῳ ἐξαρτᾶται ἀπὸ αὐτούς, ἀπογυμνώνουν τὸ Ἅγιον Πνεῦμα ἀπὸ τὴ δεσποτικὴν ἀξία ποὺ ἔχει, ὅπως τὴν ἔχει καὶ ὁ Πατὴρ, καὶ ἐπιχειροῦν νὰ τὸ ὑποτιμήσουν καὶ νὰ τὸ κατεβάσουν στὴν ἀξία τῶν κτισμάτων. Σ' αὐτοὺς ἤθελα νὰ εἰπῶ: Γιατὶ σεῖς, οἰοιδήποτε καὶ ἂν εἴσθε, μὲ τέτοια ἐχθρικὴ σφοδρότητα πολεμεῖτε τὴ θεότητα τοῦ Ἁγίου Πνεύματος; Ἡ, μᾶλλον, γιατί πολεμεῖτε τὴν ἴδια σας τὴ σωτηρία καὶ δὲν θέλετε κἄν νὰ μπῆτε στὸ πνεῦμα τῶν λόγων τοῦ Σωτῆρος ποὺ εἶπε: «Πορευθέντες μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη, βαπτίζοντες αὐτοὺς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος». Εἶδες πὼς μέσα σ' αὐτὰ τὰ λόγια (Ματθ. κη', 19) φαίνεται καθαρὰ τὸ ὁμότιμον τοῦ Ἁγίου Πνεύματος πρὸς τὸν Πατέρα καὶ τὸν Υἱόν; Εἶδες συμφωνία τῆς Ἁγίας Τριάδος ἐξηκριβωμένη; Εἶδες τῆς Ἁγίας Τριάδος τὸ ἀδιαίρετον; Καμμιά διαφορὰ, καμμιά παραλλαγὴ, καμμιά μείωσις. Γιατί, λοιπὸν, σεῖς οἱ Πνευματομάχοι ἀντιτίθεσθε μὲ θράσος στὰ λόγια τοῦ Κυρίου; Ἡ δὲν γνωρίζετε πὼς καὶ στ' ἀνθρώπινα πράγματα ἐὰν κανεὶς τολμῆσῃ καμμιά φορὰ θρασύτατα νὰ προσθέσῃ κάτι, π.χ. στὶς βασιλικὲς διαταγές, ἢ ν' ἀφαιρέσῃ ἀπ' αὐτὲς κάτι—ποὺ ἐπὶ τέλος πρόκειται περὶ διαταγῶν ἀνθρώπου—τιμωρεῖται σκληρότατα καὶ δὲν μπορεῖ καμμιά δύναμις καὶ κανένα μέσον νὰ τὸν γλυτώσῃ; Ἐὰν, λοιπὸν, τόσος κίνδυνος κρέμεται στὸ κεφάλι αὐτοῦ ποὺ θίγει βασιλικὲς διαταγές, τότε τί ἐλαφρυντικὸ γιὰ συγγνώμῃ θὰ ἔχουν ἐκεῖνοι ποὺ τέτοια ἐξωφρενικὰ λένε κατὰ τῆς θεότητος τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, αὐτοὶ ποὺ ἐπιχειροῦν ν' ἀλλοιώσουν τὰ λόγια τοῦ κοινοῦ μας Σωτῆρος Χριστοῦ, ἐκεῖνοι ποὺ δὲν ἀκοῦν οὔτε τὸν Ἀπόστολον Παῦλον, ποὺ ζῆ ὁ ἴδιος τὸν Χριστὸ μέσα του, καὶ ποὺ μὲ δυνατὴ φωνὴ λέγει «ὄφθαλμὸς οὐκ εἶδε καὶ οὖς οὐκ ἤκουσε καὶ ἐπὶ καρδίαν ἀνθρώπου οὐκ ἀνέβη, ἀ ἠτοίμασεν ὁ Θεὸς τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτόν»; Ἐὰν, λοιπὸν, αὐτά, ποὺ ὁ Θεὸς ἠτοίμασε γιὰ ὅσους τὸν ἀγαποῦν, δὲν τὰ εἶδε ἀνθρώπινο μάτι, οὔτε τὰ ἤκουσεν ἀνθρώπινο αὐτί, οὔτε μπόρεσε νὰ τὰ χωρέσῃ ἀνθρώπινη καρδιά, ἢ νὰ τὰ συλλάβῃ ἀνθρώπινο μυαλό, πῶς ἐμεῖς, ὦ μακάριε Παῦλε, μποροῦμε νὰ τὰ καταλάβουμε; Λίγη ὑπομονὴ καὶ ἀμέσως θὰ πάρῃς τὴν ἀπάντησι στὸ ἐρώτημά σου.

Και ἰδοῦ: «Ἡμῖν δὲ ὁ Θεὸς ἀπεκάλυψε διὰ τοῦ Πνεύματος αὐτοῦ» (Α΄ Κορ. β΄, 10). Καὶ δὲν ἐσταμάτησεν ἕως ἐδῶ, ἀλλὰ, γιὰ νὰ δεῖξῃ καὶ τὸ μέγεθος τῆς δυνάμεως τοῦ Ἁγίου Πνεύματος καὶ ν' ἀποδείξῃ πὼς καὶ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα εἶναι τῆς αὐτῆς οὐσίας μετὰ τὸν Πατέρα καὶ τὸν Υἱόν, προσέθεσε: «Τὸ γὰρ Πνεῦμα πάντα ἐρευνᾷ, καὶ τὰ βάθη τοῦ Θεοῦ» (Α΄ Κορ. β΄, 10). Ἐπειτα, θέλων ὁ Ἀπόστολος νὰ γίνῃ πιὸ σαφές, φέρνει μιὰ εἰκόνα ἀπ' τ' ἀνθρώπινα γιὰ νὰ διδάξῃ τὴ θεολογικὴ αὐτῆ ἀλήθεια: «Τίς γὰρ εἶδεν ἀνθρώπων τὰ τοῦ ἀνθρώπου, εἰμὴ τὸ πνεῦμα τοῦ ἀνθρώπου τὸ ἐν αὐτῷ;» Ἔτσι καὶ τὰ τοῦ Θεοῦ. Κανείς δὲν γνωρίζει παρά τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ. Εἶδες διδασκαλία χωρὶς κενά; Ὅπως, ἀκριβῶς, λέγει, τὰ ὅσα βρῖσκονται στὰ βάθη τῆς ἀνθρωπίνης διανοίας κανείς ἄλλος δὲν μπορεῖ νὰ τὰ γνωρίξῃ παρά αὐτὸς ὁ ἴδιος μονάχα πού τὰ κρατεῖ ἐκεῖ, ἔτσι καὶ τὰ τοῦ Θεοῦ κανείς δὲν γνωρίζει παρά τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ. Καὶ τοῦτο εἶναι πάρα πολὺ ἀρκετὸ νὰ δεῖξῃ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος τὴν ἀξία. Ὁ Ἀπόστολος μᾶς ἔφερε στὴ μέση ἀπλῶς ἓνα παράδειγμα, καὶ ὄχι πὼς δὲν μπορεῖ νὰ ὑπάρξῃ ἄνθρωπος νὰ λησμονήσῃ ποτὲ τὰ ὅσα ἔχει στὸ δικό του μυαλό. Καὶ ὅπως τοῦτο δὲν εἶναι δυνατόν, λοιπόν, ἔτσι καὶ τὰ τοῦ Θεοῦ μετὰ τὴν ἀκρίβεια γνωρίζει τὸ Ἅγιον Πνεῦμα. Ἄλλ' ἀπορῶ πὼς ὁ Ἀπόστολος Παῦλος δὲν καταφέρεται κατ' ἐκείνων, πού, προκατειλημμένοι, πολεμοῦν τὴν ἴδια τους τὴ σωτηρία τόσο πολὺ μετὰ ὑβρίν κατὰ τῆς θεότητος τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ἐφ' ὅσον τὸ ὑποτιμοῦν μὴ παραδεχόμενοι τὸ ἰσάξιον πρὸς τὸν Πατέρα καὶ τὸν Υἱόν καὶ τὸ καταβιβάζουν στὴ βαθμίδα τῶν εὐτελῶν πραγμάτων. Ἄλλ' ἂν ἐκεῖνοι μὲ διάθεσιν ἐχθρικῶν ἀντιρρήσεων ἔναντι τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, στέκωνται ἀπέναντι τῶν ὅσων λέγει ἡ Γραφή, ἡμεῖς ὅμως πού δεχόμεθα αὐτὰ τὰ θεῖα διδάγματα σὰν ἄσειστες ἀλήθειες πού μᾶς ἤλθαν ἀπὸ τὸν οὐρανό, ἃς στείλουμε πρὸς τὰ ἐπάνω τὴν πρέπουσα δοξολογία, ἔτσι γιὰ νὰ δεῖξομε τὴν ἀκρίβεια τῆς ὀρθῆς πίστεως καὶ τῆς ἀλήθειας.

Σ' ἐκείνους, λοιπόν, πού ἐπιχειροῦν νὰ διδάξουν ἀντίθετα ἀπ' ὅσα ἡ ἁγία Γραφή διδάσκει περὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ἀρκετὰ εἶναι τὰ ὅσα εἶπαμε. Εἶναι ἀνάγκη νὰ εἰπῶ στὴν ἀγάπη σας τὸ γιὰ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, πού εἶναι ἡ πηγὴ τῶσων ἀγαθῶν, δὲν μᾶς τὸ ἐχάρισεν ὁ Κύριος ἀμέσως μετὰ τὴν Ἀνάληψίν του στὸν οὐρανό, ἀλλ' ἀφῆκε νὰ περάσουν πρῶτα λίγες ἡμέρες, κατὰ τὸ διάστημα τῶν ὁποίων παρέμενε στὴ γῆ καὶ συνανεστρέφετο μετὰ τοὺς κυρίως μαθητάς, καὶ ἔπειτα ἔστειλε τὴ χάρι τοῦ Ἁγίου Πνεύματος; Αὐτὸ δὲν ἐγίνε ἄσκοπα. Ἐπειδὴ ἐγνώριζε πὼς τὸ ἀνθρώπινο γένος δὲν θαυμάζει τόσο τὰ ἀγαθὰ πού ἔχει στὰ χέρια του, οὔτε κι' ἐκτιμᾷ αὐτὰ κατ' ἀξίαν, ἔστω κι' ἂν εἶναι εὐχάριστα καὶ μεγάλα καὶ ὀλοφάνερα, ἂν δὲν παρεμβληθοῦν τὰ ἀντίθετα, γι' αὐτὸ. Μ' ἓνα παρά-

δειγμα θὰ γίνω περισσότερο κατανοητός: "Οποῖος ἔχει τὴν ὑγεία του καὶ τὴ σωματικὴ του εὐεξία, δὲν καταλαβαίνει οὔτε μπορεῖ νὰ γνωρίζῃ πόσα ἀγαθὰ τοῦ χαρίζει ἡ ὑγεία ἂν δὲν λάβῃ πείραν τοῦ κακοῦ μὲ τὴν παρείσφρυσιν τῆς ἀσθενείας, ἢ καὶ ἐκεῖνος ποὺ βλέπει τὴν ἡμέρα δὲν θαυμάζει τὸ ἴδιο τὸ φῶς ἐὰν δὲν τὸ διαδεχθῇ τὸ σκότος τῆς νύχτας γιὰ νὰ κάμῃ σύγκρισιν. Εἶναι μ' ἄλλους λόγους ἢ πείρα τῶν ἀντιθέτων πάντοτε ἓνας δάσκαλος μόνιμος καὶ ἀλάνθαστος γιὰ ὅλα ἐκεῖνα ποὺ προηγουμένως τ' ἀπελαμβάναμε. Γι' αὐτὸ καὶ τότε, ἐπειδὴ οἱ μαθηταὶ ὅταν στῆ μέσῃ τους βρισκόταν ὁ Κύριος, ἀπήλαυσαν μυρίων ἀγαθῶν καὶ περνοῦσαν πάρα πολὺ καλὰ μὲ τὴν συναναστροφὴν του—καὶ εἶναι γεγονόςς ὅτι ὅλοι αὐτοὶ κατοικοῦσαν στὴν Παλαιστίνη καὶ ὁ κόσμος ἔβλεπε τὰ πρόσωπά τους σὰν φωτεινὰ ἀστέρια, γιὰτὶ καὶ νεκροὺς ἀνέσταιναν καὶ λεπροὺς ἐκαθάριζαν καὶ δαίμονας ἐξεδίωκαν καὶ ἀρρωστήματα ἐθεράπευαν καὶ ἄλλα πολλὰ θαύματα ἐπεδείκνυαν—ἐπειδὴ, λοιπόν, ἐπαναλαμβάνω, οἱ μαθηταὶ ἦσαν τόσο περιβλεπτοὶ καὶ ξακουστοί, γι' αὐτὸ ἐπέτρεψεν ὥστε αὐτοὶ νὰ μείνουν καὶ γιὰ λίγο χρονικὸ διάστημα χωρὶς τὴ δύναμιν ποὺ συμμαχοῦσε μαζί τους, ὥστε, ὅταν μείνουν μόνοι τους, νὰ μάθουν τί τοὺς ἐχάριζεν ἢ παρουσία τῆς ἀγαθότητος τοῦ Χριστοῦ. Ἔτσι οἱ μαθηταὶ μὲ τὴν ἴδιαν τους τὴν κρίσιν θὰ ἐδιδάσκοντο τὴ σημασίαν τῶν ἀγαθῶν ἐκείνων ποὺ γιὰ μιὰ στιγμὴ χάθησαν ἀπὸ μπροστά τους καὶ θὰ ὑπεδέχοντο τὴν δωρεάν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος μὲ τὴ μεταλείτερη λαχτάρα. Γιὰτὶ καὶ στὴ μελαγχολία τους τοὺς παρηγόρησε, καὶ μὲ τὸ λαμπρὸ φῶς τοὺς ἐντυσε ὅταν ἐκεῖνοι εἶχαν καταλυπηθῆ γιὰ τὸ χωρισμὸ τοῦ Διδασκάλου, καὶ πεσμένους σχεδόν, τοὺς ἐσήκωσε, καὶ τὴ συννεφιά τῆς καταθλίψεως τοὺς διέλυσε, καὶ τὴν ἀπορία τοὺς ἔλυσε. Ἐπειδὴ ἤκουσαν τὴ φωνὴν τοῦ Κυρίου ποὺ τοὺς ἔλεγε: «Πορευθέντες μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη» καὶ αὐτοὶ ἀποροῦσαν καὶ ἀγνοοῦσαν κατὰ ποῦ πρέπει ὁ καθένας τους νὰ κατευθυνθῇ, σὲ ποιά χώρα τῆς γῆς νὰ κηρύξῃ, ἔρχεται τὸ Ἅγιον Πνεῦμα ὑπὸ μορφήν γλωσσῶν καὶ ὑποδεικνύει στὸν καθένα σὲ ποῖο κομμάτι τῆς γῆς νὰ κηρύξῃ τὸ λόγο τοῦ Θεοῦ. Ἡ γλῶσσα ποὺ τοὺς ἐδόθη ἔμοιαζε σὰν ἓνα βιβλίον ποὺ τοὺς ἔλεγεν ἐμπιστευτικὰ καὶ τὴν ἀρχὴν τῆς διδασκαλίας, καὶ τὰ ὅρια. Γι' αὐτὸ καὶ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα ἦλθεν ἐν εἴδει γλωσσῶν, καὶ ὄχι γι' αὐτὸ μόνον, ἀλλὰ καὶ νὰ μᾶς ὑπενθυμίσῃ μιὰ παλαιὰ ἱστορία (Γενέσ. α', 4 κ.έ.).

Γνωστὸν ὅτι οἱ ἄνθρωποι παλαιότερα, ἐξώκειλαν στὸ κακὸ καὶ ἠθέλησαν νὰ ὑψώσουν πύργον ποὺ νὰ φθάσῃ μέχρι τοῦ οὐρανοῦ. Ἀλλὰ μὲ τὴ σύγχυσιν τῶν γλωσσῶν ποὺ τοὺς ἐπροκάλεσε τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, τοὺς διέλυσε τὴν κακὴ συμφωνία, ποὺ ἔκαμαν, καὶ τοὺς σκόρπισε. Γι' αὐτὸ καὶ τώρα ἐπικάθεται σ' αὐτοὺς πάλιν τὸ Ἅγιον Πνεῦμα ἐν εἴδει πυρίνων γλωσσῶν γιὰ νὰ ἐνώσῃ καὶ τὴν διαφθα-

ρεΐσαν ἀνθρωπότητα. Καὶ ἔγινεν ἓνα πρᾶγμα καινοφανές καὶ παράδοξον. Ἐξηγουμαι: "Ὅπως τότε στήν ἐποχὴ τῆς πυργοποιίας γλῶσσες ἐτεμάχισαν σὲ ξεχωριστὰ ἔθνη τὴν Οἰκουμένην καὶ διέλυσαν τὴν κακὴν, τὴν ἀλαζονικὴν συμφωνίαν μὲ τὴ σύγχυσι τῶν γλωσσῶν, ἔτσι καὶ τώρα ἐξ ἀντιθέτου καὶ πάλιν γλῶσσες τὴν ἡνωσαν πνευματικῶς, καὶ τοὺς χωρισμένους λαοὺς τοὺς ἔκαμαν νὰ ὁμονοήσουν καὶ νὰ συνδεθοῦν μεταξύ τους. Καὶ σὰν «εἶδος» γλωσσῶν τὸ "Ἅγιον Πνεῦμα γι' αὐτὸ κατέβηκεν ἀπὸ τὸν οὐρανόν. Καὶ μάλιστα σὰν γλῶσσες πυρός, γιὰ νὰ κάψῃ τὰ θεριεμένα ἀγκάθια τῆς ἁμαρτίας. Καὶ ὅπως, ἀκριβῶς, ἡ γῆ, ὅταν εἶναι λιπασμένη καὶ παχειά, μὲν ὅμως ἀκαλλιέργητη, γεμίζει ἀπὸ ἀγκάθια, ἔτσι καὶ ἡ ἀνθρωπίνη μας φύσις εἶναι μὲν λόγῳ τῆς καταγωγῆς τῆς καλῆς καὶ κατάλληλης γιὰ νὰ εὐδοκιμήσουν ἐκεῖ τὰ καρποφόρα δένδρα τῆς ἀρετῆς, ὅταν ὅμως δὲν δεχθῆ τὸ ἀλέτρι τῆς εὐσεβείας, εὔτε τὸ σπόρον τῆς θεογνωσίας, θὰ φέρῃ ὡς γεννήματά τῆς σὰν εἶδος ἀγκαθιδῶν ἢ ἄλλου εἶδους ἄχρηστη ὕλη, τὴν ἀσέβεια. Καὶ ὅπως τῆς γῆς ἡ ἐπιφάνεια πολλάκις σκεπάζεται ἀπὸ τὸ πλῆθος τῶν ἀγκαθιδῶν καὶ τῶν βρωμόχορτων, ἔτσι καὶ τὸ εὐγενές καὶ τὸ καθαρὸν τῆς ψυχῆς μας δὲν ἐφαίνεται, μέχρις ὅτου ὁ γεωργὸς τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως ἦλθε καὶ ἀφῆκε τὴ φωτιὰ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος νὰ τὴν καθαρῶσι γιὰ νὰ γίνῃ κατάλληλη καὶ νὰ δεχθῆ τὸν οὐράνιον σπόρον.

Τόσα, καὶ ἐπάνω σ' αὐτὰ ἀκόμη περισσότερα, ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῆς σημερινῆς ἡμέρας τῆς Πεντηκοστῆς, ὑπῆρξαν γιὰ μᾶς τὰ ἀγαθὰ. Γι' αὐτὸ παρακαλῶ, σύμφωνα μὲ τὴν ἀξία τῶν ἀγαθῶν ποὺ ἐδωρήθησαν, ἄς γιορτάσουμε ὄχι μὲ τὸ νὰ κάνουμε στεφάνια στὴν πύλη τῆς Ἐκκλησιᾶς, ἀλλὰ μὲ τὸ νὰ ὁμορφαινουμε τὴν ψυχὴ μας. "Ὅχι μὲ τὸ στόλισμα τῆς ἀγορᾶς μὲ σημαῖες, ἀλλὰ μὲ τὸ νὰ δώσουμε λαμπρότητα στὴν ψυχὴ μὲ τὰ ἐνδύματα τῆς ἀρετῆς. "Ἐτσι θὰ μπορέσουμε καὶ τὴ χάρι τοῦ Ἁγίου Πνεύματος νὰ ὑποδεχθοῦμε, καὶ τοὺς καρποὺς ποὺ θὰ προέλθουν ἀπὸ ἐκεῖ νὰ ἀπολαύσουμε.

Θὰ ρωτήσης: Καὶ ποῖος εἶναι ὁ καρπὸς τοῦ Ἁγίου Πνεύματος; "Ἄς ἀκούσουμε σ' αὐτὸ ἐπάνω τί λέγει ὁ Ἀπόστολος Παῦλος: "Ὁ δὲ καρπὸς τοῦ Πνεύματος, λέγει, ἀγάπη, χαρὰ, εἰρήνη» (Γαλ. ε', 22). Κύτταξε πῶς κυριολεκτεῖ καὶ πῶς ἡ διδασκαλία του ἔχει συνέπεια. "Ἐβαλε πρώτη τὴν ἀγάπην καὶ ἔπειτα ἔφερε στὴ σειρά τὰς ἄλλας δωρεάς. "Ἐβαλε τὴ ρίζαν, καὶ ἔπειτα παρουσίασε τὸν καρπόν. "Ἐρριξε τὸ θεμέλιον, καὶ μετὰ ἐπροχώρησε στὴν οἰκοδομήν. "Ἀρχισε ἀπὸ τὴν πηγὴν, καὶ μετὰ κατέβηκε στοὺς ποταμούς. Γιατί δὲν μπορεῖ νὰ ὑπάρξῃ τὸ κεφάλαιον τῆς χαρᾶς στὴν ψυχὴ μας, ἐὰν δὲν θεωρήσουμε τὴν εὐτυχίαν μας σὰν εὐτυχία τῶν ἄλλων, καὶ τὰ ἀγαθὰ τοῦ πλησίον μας σὰν ἀγαθὰ δικὰ μας. Καὶ αὐτὰ δὲν μποροῦν νὰ φανοῦν μὲ ἄλλο μέσον παρὰ μὲ τὴν ἀγάπην ποὺ θὰ νικήσῃ τὸ μῖσος. "Ἡ

ἀγάπη εἶναι ρίζα καὶ πηγὴ ὅλων τῶν ἀγαθῶν. Γιατὶ ἡ ἀγάπη σὰν ρίζα ἐκβλαστάνει μυρίους κλάδους ἀρετῆς, καὶ σὰν πηγὴ ἀναβλύζει πολλὰ νερά, καὶ σὰν μητέρα σφίγγει στὴν ἀγκαλιὰ τῆς ὅσους καταφεύγουν σ' αὐτήν. Τοῦτο καὶ ὁ μακάριος Παῦλος ἐνόησας, τὴν ὠνόμασε καρπὸν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Σ' ἄλλο μέρος τόσο πολὺ τὴν ἐγκωμίασεν, ὥστε τὴν ὠνόμασεν καὶ «πλήρωμα τοῦ νόμου» (Ρωμ. ιγ', 10). «Πλήρωμα γὰρ νόμου ἡ ἀγάπη». Καὶ ὁ Κύριος τῶν ὅλων ὡς βεβαιωτικὸ πιστοποιητικὸ, ὡς σφραγιδα χτυπητῆ τοῦ ὅτι οἱ Ἀπόστολοι θὰ ἐπίστευοντο ὡς γνήσιοι μαθηταὶ του, τὴν ἀγάπη μεταξὺ των διεκέρυξε καὶ ὄχι κανένα ἄλλο διακριτικὸ στὸν κόσμον. Καὶ εἶπε: «Ἐν τούτῳ γινώσκονται ὅτι ἐμοὶ μαθηταὶ ἐστε ἐὰν ἀγάπην ἔχητε ἐν ἀλλήλοις» (Ἰωάν. ιγ', 35). Γι' αὐτὸ καὶ παρακαλῶ νὰ καταφύγουμε ὅλοι μας σ' αὐτήν, καὶ μ' αὐτήν ν' ἀγκαλιαστοῦμε, καὶ μαζὶ μ' αὐτήν ὅλοι νὰ ὑποδεχθοῦμε τὴν ἑορτὴ τῆς Πεντηκοστῆς. Γιατὶ ὅπου ὑπάρχει ἀγάπη, ἐκεῖ τὰ ἐλαττώματα τῆς ψυχῆς ἀδρανοῦν. Ὅπου ὑπάρχει ἀγάπη, παύουν τὰ ἄλογα πηδήματα τοῦ μυαλοῦ μας. Ἡ ἀγάπη, λέγει ὁ Ἀπόστολος, δὲν φλυαρεῖ σκανδαλιστικά, δὲν ἀφίνει τὴ φουσκομυαλιὰ στὸ Χριστιανό, δὲν κάνει τίποτε τὸ ἄσχημο. Ἡ ἀγάπη δὲν καλλιεργεῖ τὸ κακὸ εἰς βάρος τοῦ πλησίον. Ὅπου τὸν λόγον ἔχει ἡ ἀγάπη, δὲν ἐμφανίζεται ἓνας Κάϊν νὰ φονεύσῃ τὸν ἀδελφόν του. Ἐξαφάνισε σὺ τὴν πηγὴ τοῦ φθόνου, καὶ θὰ ἰδῆς πὼς στεριεῦουν ἐντελῶς τὰ ποτάμια τῶν κακῶν. Κόψε τὴν κακὴ ρίζα, καὶ θὰ ἰδῆς πὼς θὰ εξαφανίσῃς τὸν κακὸ καρπὸ. Καὶ λέγω αὐτά, ὄχι χάριν ἐκείνων πού φθονοῦν, ἀλλὰ καὶ χάριν ἐκείνων πού φθονοῦνται· καὶ τοῦτο γιατί ἐκεῖνοι μάλιστα σὲ μέγιστο βαθμὸ ζημιώνονται καὶ ἐπισύρουν ἐπάνω τους τὴ μεγάλη συμφορὰ. Γιατὶ οἱ φθονούμενοι χωρὶς λόγο, ἐὰν θέλουν, ἔχουν νὰ κερδίσουν βραβεῖο. Καὶ λάβε παράδειγμα τὸν Ἀβελ πού ὑμνεῖται ὡς δίκαιος καὶ κάθε ἡμέρα προβάλλεται ὡς παράδειγμα. Ἐνῶ ἐφονεύθη ἀπὸ τὸν φθονερὸν ἀδελφόν του, αὐτὸς ὁ φόνος ἔγινε ἀφορμὴ μιᾶς δόξης ἐπαινετῆς γι' αὐτόν. Καὶ ὁ μὲν φονευθεὶς Ἀβελ, καὶ ὕστερα ἀπὸ τὸ θάνατό του, μὲ τὸ αἷμά του ἀναφέρεται ὡς δίκαιος καὶ ἐνάρετος, καὶ κατηγορεῖ μὲ μιὰ δυνατὴ φωνὴ τὸ στυγερὸ δολοφόνον ἀδελφό. Ἐνῶ ἐκεῖνος πού δῆθεν προσέφερε θυσία μὲ τοὺς ἐλεεινοὺς καρπούς, ἐπληρώθηκεν ἀνάλογα μὲ τὴν πρᾶξι του, γιατί ὅλα τὰ χρόνια τῆς ζωῆς του τὰ πέρασε μὲ τρεμουῖλες καὶ στεναγμούς. Ἐκεῖνος πού ἐφονεύθη καὶ γκρεμίστηκε πρόωρα στὴ γῆ, αὐτὸς, καὶ μετὰ τὸ θάνατό του, ὑπῆρξε καὶ εἶναι συμπαθητικὸς. Καὶ ὅπως ἀκριβῶς ἡ ἁμαρτία, τὸν φονιά, ἀκόμα καὶ ζωντανόν, τὸν ἔκαμε τὸσον δυστυχῆ, ἔτσι καὶ τὸν φονευθέντα Ἀβελ ἡ ἀρετὴ του καὶ νεκρὸ τὸν ἔκαμε περισσότερο λαμπρόν.

Γι' αὐτὸ, λοιπόν, κι' ἐμεῖς γιὰ ν' ἀποκτήσουμε καὶ ἐδῶ στὴ γῆ καὶ στὸν οὐρανὸ μιὰ τέτοια δόξα, γιὰ νὰ καρπωθοῦμε μεγαλειότερη

«ΦΙΛΟΘΕΟΥ ΑΔΟΛΕΣΧΙΑΣ»

ΜΕΡΟΣ ΤΕΤΑΡΤΟΝ

ΨΥΧΩΦΕΛΕΙΣ ΕΠΙΣΤΑΣΙΣ ΑΠΟ ΤΟΥΣ «ΔΡΙΘΟΜΟΥΣ»

Ἰπὸ ΕΥΓΕΝΙΟΥ ΤΟΥ ΒΟΥΛΓΑΡΕΩΣ

Τὸ σύννεφο πὸν σκέπαζε τὴν Σκηνηὴν τοῦ Μαρτυρίου
ἀπεικονίζει τὴν Πίστην.

Ἡ πίστη μοιάζει μὲ τὸ νέφαλο ἐκεῖνο, πὸν σκέπαζε τὴν σκηνηὴν τοῦ Μαρτυρίου! Τὸ ἴδιο σύννεφο πάντα τὴν ἡμέρα μὲν ἦτανε σὰν ἓνα μούχρωμα βαθύ, καὶ σὰν μιὰ καταχνιά σκοτεινή, κάτι σὰν πούσι πηχτό, πὸν τὴν ἐσκέπαζε καὶ τὴν ἔκρυβε. Καὶ τὴ νύχτα ἦτανε

χαρὰ ἀπὸ τὴ σημερινὴ γιορτὴ, ἃς πετάξουμε μακριὰ ἀπὸ τὴν ψυχὴ μας ὅλα τὰ ρυπαρὰ ἐνδύματα πὸν τὴν περιβάλλουν, καὶ μάλιστα ἃς ξεντυθοῦμε τὸ φθόνο. Γιατὶ καὶ ἂν ἀκόμη καταφέρουμε νὰ ἐπιτύχουμε μύρια ἠθικὰ κατορθώματα, θὰ τὰ χάσουμε ὅλα, ἐφ' ὅσον μέσα μας θὰ ὑπάρχη τὸ σαράκι τῆς φθοροποιοῦ καὶ σκληρᾶς αὐτῆς ἀσθeneίας, τὴν ὁποίαν ὁ Θεὸς νὰ δώσῃ ν' ἀποφύγουμε, καὶ ἰδιαίτερος ἐκεῖνοι πὸν σήμερα μὲ τὸ βάπτισμα ἔλαβαν τὸ λουτρὸ τῆς χάριτος καὶ ἀπέθεσαν τὸ παλαιὸν ντύμα τῶν ἀμαρτημάτων ὥστε νὰ μποροῦν πλέον ἐλεύθερα νὰ λάμπουν σὰν ἡλιακὲς ἀκτῖνες.

Σεῖς, λοιπόν, τώρα πὸν βαπτισθήκατε καὶ γραφήκατε στὸ βιβλίον τῆς υιοθεσίας σήμερα, σεῖς πὸν ντυθήκατε τὸ λαμπρὸ αὐτὸ ἔνδυμα, παρακαλῶ νὰ κρατήσετε αὐτὴν τὴν αἴγλη πὸν πήρατε μὲ τὴ χάρι τοῦ Θεοῦ. Βάλετε ἓνα τεῖχος ἀπ' ὅλες τὶς μεριὰς γύρω σας καὶ φράξατε τὴν εἴσοδο στὸ διάβολο. Ἐτσι, μὲ τὴν πλουσία χάρι τοῦ Ἁγίου Πνεύματος πὸν ἔλάβετε, νὰ μπορέσετε νὰ καρποφορήσετε καὶ νὰ ἀποδώσετε στὸν ἓνα κόκκο τοῦ σίτου τῆς ἀρετῆς τριάντα καὶ ἐξῆντα τοῖς ἑκατό, καὶ νὰ ἀξιωθῆτε μὲ παρρησία νὰ ὑποδεχθῆτε τὸ Βασιλέα τῶν οὐρανῶν ὅταν πρόκειται νὰ ἔλθῃ καὶ πάλιν κατὰ τὴ δευτέρα του παρουσία γιὰ νὰ μοιράσῃ τὰ ἀνείπωτα ἀγαθὰ σ' ἐκείνους πὸν ἔζησαν σ' αὐτὸν τὸν κόσμον ἐνάρετα καὶ σύμφωνα μὲ τὸ θέλημα τοῦ Χριστοῦ, στὸν Ὅποιον ἀνήκει ἡ δόξα καὶ ἡ δύναμις καὶ τώρα καὶ πάντοτε καὶ εἰς τοὺς ἀπεράντους αἰῶνας. Ἀμήν».

(Συνεχίζεται)

Ἄρχιμ. ΧΡΙΣΤΟΦΟΡΟΣ ΑΘ. ΚΑΛΥΒΑΣ
Ἱεροκήρυξ Ἱ. Μητροπόλεως Χαλκίδος

σάν μιὰ λάμψη καὶ σάν ἓνας φωσφορισμὸς καθαρὸς καὶ λαμπρὸς, πού ἀστραποβολοῦσε καὶ τὴν καταφώτιζε· «Οὕτως ἐγένετο διὰ παντός· ἡ νεφέλη ἐκάλυπτεν αὐτὴν ἡμέρας καὶ εἶδος πυρὸς τὴν νύκτα». Ἔτσι γινότανε πάντα· ἓνα σύννεφο τὴν ἐσκέπαζε τὴν ἡμέρα καὶ ἓνα εἶδος φωτιάς τὴν νύκτα (Ἄριθ. θ', 16).

Ἔτσι τὸ φῶς καὶ στὴν ἡμέρα μιᾶς προσεκτικῆς καὶ στοχαστικῆς ἔρευνας, ὅταν τολμηρὸ καὶ ἀπόκοτο ἀνοίγεται τὸ μάτι τῆς ἀνθρώπινης περιέργειας, γιὰ νὰ ἰδῆ καὶ γιὰ νὰ διακρίνῃ καλὰ τὸ περιεχόμενον τῆς πίστεως, ἡ πίστη μοιάζει σάν ἓνα σύννεφο σκοτεινόν, πού σκεπάζει τὰ ὑπερούσια καὶ ἀπόκρυφα δόγματα. Στὴ νύκτα ὅμως καὶ στὴ γαλήνη μιᾶς ἀπερίεργης καὶ χωρὶς πολυπραγμοσύνης ὑπακοῆς, ὅταν γεμάτα ἀπὸ ἐμπιστοσύνη σφαλίζουν τὰ μάτια τοῦ νοῦ, καὶ μὲ τὴν ἀπλότητα θεοφοβούμενης ὑπακοῆς ταπεινώνεται καὶ δὲν παρουσιάζεται νὰ θέλῃ, μὲ θράσος, μ' ἀποκοτιὰ καὶ μὲ ἀναίδεια νὰ εἰσδύσῃ στὰ βάθη τῶν μυστηρίων καὶ νὰ ἐξηγήσῃ τ' ἀνεξήγητα, τότες εἶναι σάν ἓνα εἶδος φωτιάς πού φωτίζει.

Σ' ἐκεῖνον πού θέλει νὰ ἰδῆ πρῶτα καὶ ὕστερα νὰ πιστέψῃ, εἶναι μιὰ καταχνιά καὶ μιὰ συσκότιση. Σ' αὐτὸν ὅμως πού ἔχει τὴν προαίρεση νὰ πιστέψῃ, χωρὶς νὰ ἰδῆ καὶ νὰ ἐξετάσῃ προτῆτερα, εἶναι μιὰ ἀποκάλυψη. Σ' αὐτὸν πού εἶναι περίεργος, ἡ συννεφιά σκεπάζει καὶ σκοτεινιάζει τὴν ἡμέρα. Σ' αὐτὸν πού εἶναι πειθαρχικὸς καὶ πιστὸς, μιὰ φωτιὰ γιομίζει ἀπὸ φῶς τὴν νύκτα του.

Καὶ μ' ἓναν ἄλλο τρόπον ἀκόμη ταιριάζει πολὺ ἡ πίστη πρὸς τὴν συννεφένια καταχνιά καὶ στὸ φεγγαβόλημα, πού σάν φωτιὰ σκέπαζε τὴν Σικηνὴ τοῦ Μαρτυρίου. Ἐκινούντανε δηλαδὴ τὸ σύννεφο, ἐκινούντανε μαζὶ καὶ ἡ κατασκήνωση τῶν Ἰσραηλιτῶν. Ἔστεκε τὸ σύννεφο, «ἐκεῖ παρενέβαλλον καὶ οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ», ἀνέστελλαν δηλαδὴ τὴν πορεία τους ἐκεῖ καὶ οἱ Ἰσραηλιῖτες. (Ἄριθ. θ', 17).

Ἔμενε πολλές ἡμέρες ἀκίνητο τὸ σύννεφο σ' ἓνα τόπο; ἔμεναν στὸν ἴδιο τόπο ἀκίνητοι καὶ οἱ Ἰσραηλιῖτες. Μετατοπιζόντανε ἐκεῖνο; Μετατοπιζόνταν κι' αὐτοὶ στὸ μέρος ποὺ πήγαινε τὸ σύννεφο. Μ' ἄλλα λόγια δηλαδὴ τὸ σύννεφο αὐτό, ποὺ ἄλλοτε ἔμοιαζε σὰν μιὰ σκιά ποὺ τὴν ἐκάλυπτε, κι' ἄλλοτες σὰν μιὰ λαμπάδα ποὺ τὴν ἐφώτιζε, ἦτανε σὰν μιὰ φωνὴ ποὺ ἐκήρυττε, μὲ τὴν σιωπὴ της, τί πρέπει νὰ κάνουνε. Ἦτανε σὰν ἓνα θεῖο πρόσταγμα, ποὺ ἐπρόσταζε ἐξουσιαστικὰ στὸ λαὸ τὴν πορεία του, καὶ τὴν ξεκούρασὴ του· κι' ὠριζε καὶ τὴν ἀπόσταση ποὺ θὰ διανύση καὶ τοὺς σταθμοὺς ποὺ θὰ κάνη. Γι' αὐτὸ καὶ ἡ θεία Γραφὴ τὸ σύννεφο ἐκεῖνο τὸ ἀποκαλεῖ «φωνὴν καὶ πρόσταγμα»· «Καὶ ἔσται, ὅταν σκεπάζῃ ἡ νεφέλη ἡμέρας ἀριθμῶ ἐπὶ τῆς Σικηνῆς, διὰ φωνῆς Κυρίου παρεμβалоῦσι, καὶ διὰ προστάγματος Κυρίου ἀπαροῦσιν» (Ἀριθ. θ', 20).

Τέτοιας λογῆς εἶναι πραγματικὰ ἡ πίστη. Εἶναι σὰν ἓνας ὁδηγός, ποὺ μᾶς ἐδόθηκε γιὰ τὴν ὁδοιπορία μας, μέσα στὴν ἔρημο τῆς ζωῆς αὐτῆς. Ἡ πίστη εἶναι ἡ σιωπηλὴ φωνὴ καὶ μὲ τὴ δυνατὴ προσταγὴ πρέπει νὰ ὀρίζῃ τὴν κίνησή μας καὶ τὴ στάση μας, τὴν ἐργασία μας καὶ τὸ ξεκούρασμά μας, τοὺς σκοποὺς μας καὶ τὰς πράξεις μας. Καὶ ποτέ μας δὲν πέφτουμε σὲ πλάνη, ὅταν ἀκούωμε τὴν φωνὴ αὐτῆ, ὅταν πειθαρχοῦμε στὴν προσταγὴ αὐτῆ. Καὶ φθάνομε ἔτσι καλοτάξιδα στὸ τέρμα τῆς περαστικῆς μας αὐτῆς ζωῆς μας ἐπάνω στὸν κόσμον αὐτόν, ὅταν πειθαρχοῦμε στὴν καθοδήγηση τοῦ σύννεφου αὐτοῦ, ποὺ ἄλλοτες εἶναι σκοτεινό, κι' ἄλλοτες λαμπρὸ καὶ κατάφωτο. Ὅταν δηλαδὴ ρυθμίζωμε τὶς ἐνέργειές μας καὶ τὰ διαβήματά μας καὶ τὰ ἔργα μας, σύμφωνα μὲ τὶς ἐντολές καὶ τὶς παραγγελίες τῆς πίστεως μας, ποὺ μᾶς ἀποκαλύφθηκεν ἀπὸ τὸ Θεὸ καὶ ποὺ μοιάζει ἄλλοτες σὰν σύννεφο, κι' ἄλλοτες σὰν φωτιά!

(Συνεχίζεται)

Ἄποδ. ΘΕΟΔΟΣΗ ΣΠΕΡΑΝΤΣΑ

Στὸ πέρασμα χρόνων πολλῶν

ΤΗΝ ΩΡΑ ΠΟΥ ΕΓΕΝΝΑΤΟ Ο ΧΡΙΣΤΟΣ

Ἡ νύχτα στὴ στάνη

Τὸ βράδυ τῆς παραμονῆς τῶν Χριστουγέννων μᾶς βρῆκε στὸ Μπούκοβο. Ἐνα χωριὸ πού ἦταν μιάμιση ὥρα μακριὰ ἀπὸ τὸ Μοναστήρι. Τρεῖς ὁμογενεῖς στρατιῶτες τοῦ τουρκικοῦ στρατοῦ πού εἶχε ἔδρα στὸν Κόκκινο Στρατῶνα τῆς μεγάλης αὐτῆς μακεδονικῆς πόλης εἶχαμε ἐπιτύχει ἄδεια γιὰ νὰ διανυκτερεύσουμε μακριὰ ἀπ' τὸν στρατῶνα, ὅπου θὰ θέλαμε, τὴ νύχτα αὐτῆς τῆς γιορτῆς. Ἐνας δεκανέας ἀπὸ τὴν Παλιὰ Φώκη, ἕνας στρατιώτης ἀπὸ τὸ Μπεϊκός, προάστειο τοῦ ἀσιατικοῦ Βοσπόρου, κ' ἐγὼ ἀπὸ τὴν Πόλη σαλπικτῆς στὸ λόχο τῆς μουσικῆς. Ἐκινῶντας πρὶν βραδυάση ἀκόμη ἐπήραμε τὸν δρόμο πού ὠδηγοῦσε πρὸς τὸ χωριὸ πού ἦταν πνιγμένο ἐπάνω στὴ ράχη τοῦ Περιστερίου. Χιονισμένος καὶ ἀνηφορικός ὁ δρόμος αὐτὸς κάτω ἀπὸ τὴν ἄσπρη του ἔκφραση ἐφάνταζε σὰν μιὰ ἐξωτική φαντασμαγορία. Μερικοὶ χωριάτες βιαστικοὶ καὶ τυλιγμένοι μέσα στὶς χοντρές κάπες τους προσπερνῶντας στὸ δρόμο ἀπὸ κοντὰ μᾶς μὲ τὰ ἄλογά τους φορτωμένα μᾶς χαιρέταγαν ἐγκάρδια. Ἐμεῖς προχωροῦσαμε σέρνοντας σχεδὸν τὰ βήματά μας καὶ σιωπηλοί. Ὁ καθένας μᾶς ἦταν βυθισμένος σὲ σκέψεις. Στὸ κεφάλι μᾶς ξυπνοῦσαν ἀναμνήσεις καὶ χτυποῦσαν σὰν χριστουγεννιάτικες καμπάνες στὴν καρδιά μᾶς δυνατοὶ παλμοί. Ζούσαμε τὴν ὀμορφιὰ τῆς Πόλης. Ζωντάνευσε στὰ μάτια καὶ στὴν ψυχὴ μᾶς τὸ σπίτι μᾶς μὲ τοὺς ἀνθρώπους του γύρω ἀπὸ τὴ φωτιὰ μὲ τὴν χριστουγεννιάτικη χαρμόσυνη ἀτμόσφαιρα. Ὁ δεκανέας ἀπὸ τὴν Παλιὰ Φώκη ζοῦσε μὲ ἕνα ὄνειρο. Ἡ σκέψι του ὄλο καὶ πέταγε σ' ἕνα γιαιλὸ καὶ σὲ μιὰ ἀπέραντη ὀλόασπρη χιονάτη ἀλατένια γραμμὴ πού ἀστραφτοκοποῦσε σὰν ἀσῆμι κάτω ἀπ' τὸ δυνατό φῶς τοῦ ἥλιου. Καὶ κοντὰ στὴν ἀσημένια καὶ τὴν ὀλόφωτη γραμμὴ αὐτὴ ἕνα γλυκὸ πρόσωπο, τὸ Μερσινιώ, πού τὸ ὠνειρευότανε δίπλα του νυφοῦλα στὰ κάτασπρα πέπλα τῆς στὴν ὀλόφωτη ἐκκλησιά! Γι' αὐτὸ ξεχείλιζε ἀκράτητα ὁ πόθος του γιὰ τὴν ἀπόλυσί του ἀπ' τὸ στρατὸ καὶ τὸ γυρισμὸ του στὸ χωριὸ πού τὸν πρόσμενε ἢ ἐκλεκτὴ τῆς καρδιάς του. Πολλὲς φορές ἢ συλλογὴ του αὐτὴ γινότανε μεράκι πού τὸ τραγούδαγε τρυφερὰ καὶ παθητικὰ κάποιες βραδυὲς μέσα στὸ θάλαμο τοῦ λόχου.

—Μερακλώθηκε καὶ πάλι ὁ κύρ δεκανέας, ἔλεγαν μὲ πικρόχολο καὶ πονετικὸ χαμόγελο οἱ ἄλλοι στρατιῶτες.

Καὶ οἱ συντοπίτες του πάσχιζαν νὰ τὸν κάμουν νὰ ξεχάσῃ τὸ μεράκι του.

—Θαρθῆ ἡ μόνη της, μὲ τὸ τὸ καλὸ ἢ στιγμὴ τούτῃ μωρὲ Στρατῆ.

Ἡ στιγμὴ αὐτὴ ἦταν ἡ ἀπόλυσι ἀπ' τὸ στρατό, ὁ γυρισμὸς πίσω στὴν πατρίδα, τὸ ἀντίκρουσμα τοῦ γιαλοῦ μὲ τὴν ἄσπρη ἀλατένια γραμμὴ ποὺ φεγγαβόλαγε κάτω ἀπὸ τὸν καυτερό ἥλιο τῆς Ἀνατολῆς καὶ τὰ στεφανώματα στὴν ἐκκλησιὰ τῆς Ἀγίας Εἰρήνης μὲ ἀναμμένα ὄλα τὰ καντήλια καὶ τὸν μεγάλο μοναδικὸ πολυέλαιο. Ἀδύνατο ὅμως ἢ σκέψι καὶ ἡ ψυχὴ του νὰ ξεμακραίνουν λίγο ἀπὸ τὴν λάμψι δυὸ ματιῶν κι' ἀπ' τὰ τριαντάφυλλα ποὺ ἀπλώνονται σ' ἕνα πρόσωπο μὲ τὸ χαμόγελο ποὺ ἀνθοῦσε σὲ δύο γραμμὲς κοραλιῶν. Καὶ τώρα καθὼς ἀνηφορίζαμε τὸ βράδυ αὐτὸ τῆς παραμονῆς τῶν Χριστουγέννων πρὸς τὸ Μπούκοβο ὁ δεκανέας ὄλο κι' ἐτρίκλιζε ἐπάνω στὸ χιονισμένον δρόμο, γιὰτὶ ὁ νοῦς του ἐπέταγε στὴν Ἀνατολὴ καὶ στὴν ὁμορφὴ κοπέλλα ποὺ ἔκλειε στὴν νεανικὴ του ψυχῇ. Καθὼς γιὰ μιὰ στιγμὴ συνεχίζοντας τὸ βραδυνὸ μας ἀνηφόρισμα ἐστρέψαμε τὰ μάτια μας πρὸς τὰ πίσω ἀντικρῦσαμε ἀπέραντο τὸν κάμφο τῆς Φλώρινας καὶ τὴν πόλι τοῦ Μοναστηριοῦ ξαπλωμένη καὶ σκλάβα σουλτανικοῦ σαραγιοῦ μὲ τὰ μύρια φῶτα της τυλιγμένη μέσα σ' ἕνα λευκὸ ἀπὸ πυκνὸ χιόνι μυστήριον.

Τὸ Μπούκοβο ποὺ φτάσαμε ὕστερα ἀπὸ τὴν βραδυνὴ αὐτῆ πορεία, ποὺ τὴν μάκρανε ἀκόμη περισσότερο ἢ σκέψι, ἡ ὄνειροπόλησι καὶ ὁ καῦμός τοῦ δεκανέα, μᾶς ὑποδέχθηκε μὲ ἐγκάρδιες ἐκδηλώσεις. Ἀκούσαμε τὸ γρύλλισμα τῶν γουρουνιῶν ποὺ ἔμεναν ἄγρυπνα τὸ βράδυ ἐκεῖνο καὶ σταματούσαμε γιὰ νὰ ὀσφρανθοῦμε κάποιες γαργαλιστικὲς μυρουδιῆς ποὺ ἀνάδιναν τὰ χριστουγεννιάτικα σφαχτὰ καθὼς μαγειρευότανε ἀπὸ βραδὺς στὸ μικρὸ μὰ ἀρκετὰ πλούσιο αὐτὸ μακεδονικὸ χωριό. Ἐπροθυμοποιήθηκε νὰ μᾶς φιλοξενήσῃ ὁ παπα-Σπάσης. Ἡ παπαδιὰ τσακιζότανε νὰ μᾶς εὐχαριστήσῃ καὶ τὸ χαμόγελο τῆς μοναχοκόρης τοῦ παπαῖ πάσχιζε νὰ μᾶς θερμάνῃ ὅσο ἦταν δυνατὸ. Ἡ φλυαρία ὅμως τοῦ γέροντα καὶ ἡ ἐπιθετικότητά του ἐναντίον τοῦ παπα-Συμεῶν ἀπ' τὸ γειτονικὸ χωριὸ τὸ Λάχτσι μᾶς ἔκανε νὰ ἀποφασίσουμε νυχτερινὴ μετακίνησι. Ἄς εἶναι συγχωρεμένος ὁ παπα-Σπάσης κι' ἄς εἶναι εὐλογημένη ἡ ἀπόφασί μας γιὰ τὴ μετακίνησί μας. Μᾶς ἔδωκε τὴν εὐκαιρίαν μᾶς ἀνείπωτης χριστουγεννιάτικης χαρᾶς.

—Μὰ ποῦ θὰ ξεμυτίσετε μ' αὐτὸν τὸν ἄγριο χιονιά, τέκνα

μου, μᾶς ἔλεγε ὁ φιλόξενος παπαῶς προσπαθῶντας νὰ μᾶς κρατήση στὸ σπίτι του.

—Σ' εὐχαριστοῦμε, γέροντα, μὰ πρέπει νὰ ροβολήσουμε πρὸς τὰ κάτω.

—Ὁ Θεὸς ἄς τὸν παιδέψη τὸν ἅγιο ἀδελφὸ ἀπὸ τὸ Λάχτσι, Γιατὶ αὐτὸς σᾶς δασκάλεψε, τέκνα μου, νὰ μὴ καταδεχτήτε νὰ μείνετε στὸ φτωχικὸ μου...

Καὶ σήκωσε τὰ χέρια καὶ τὰ μάτια του ὁ ἅγιος γέροντας τοῦ Μπούκοβου ἰκετεύοντας τὸν Ὑψιστο νὰ δώση κατὰ τὰ ἔργα του στὸν ἀδελφὸ του ἀπὸ τὸ Λάχτσι.

Μάταια προσπαθήσαμε νὰ τὸν κάμουμε νὰ πιστέψη πὼς ὁ ἅγιος ἀδελφὸς του παπαῶ Συμεῶν ἦταν ἀθῶος ὀλότελα. Καὶ καθὼς ἀφίναμε τὸ σπίτι του τὸν ἀκούσαμε νὰ μᾶς ξεπροβοδάη ψιθυρίζοντας :

—'Απ' τὸ Θεὸ πού γεννιέται ἀπόψε νὰ τῶβρη ὁ...

Τὸ χιόνι ὄλο καὶ ἔπεφτε πυκνὸ. Κάτω ἀπὸ ἓνα μολυβένιο καὶ κατακόκκινο κάπου κάπου οὐρανὸ ἀκολουθοῦσαμε τὸν δρόμο πρὸς ἄλλο χωριό, τὸ Ὁρέχοβο. Ἐνα μονοπάτι ὁ δρόμος αὐτὸς πού ξανοιγότανε σὲ μερικὰ σημεῖα καὶ μᾶς φανέρωνε κάποιες στάνες τσομπαναραίων. Μέσα στὸ λευκὸ περιβάλλον κι' ἀνάμεσα ἀπ' τὸ χιόνι πού ὄλο καὶ ἔπεφτε ἀντικρύζαμε σὰν ἐξωτικὴ ζωγραφιὰ τὰ φωτάκια πού ἀνάβανε καὶ σβύνανε στὶς στάνες. Ἐμεῖς ροβολοῦσαμε πρὸς τὸ Ὁρέχοβο σὰν οἱ τρεῖς μάγοι χωρὶς νὰ μᾶς ὀδηγή κανένας ἀστέρας καὶ χωρὶς νὰ φέρουμε μαζί μας κανένα δῶρο. Ἄδεια ἦ τσέπη καὶ τῶν τριῶν ἡμῶν μάγων στρατιωτῶν μιᾶς τόσον κραταιῆς ἀκόμη αὐτοκρατορίας τῆ νύχτα ἐκείνη. Λογαριάζαμε στὴ φιλοξενία τῶν μακεδόνων χωριανῶν.

Σ' ἓνα μικρὸ πλάτωμα τοῦ δρόμου σταματήσαμε γιὰ νὰ πάρουμε τὴν ἀνάσα μας ἀπὸ τὸ χιόνι πού μᾶς ἔδερνε τὸ πρόσωπό μας καὶ μᾶς ἔπνιγε τὴν ἀνάσα. Ἦταν μιὰ στάνη στὸ πλάτωμα αὐτὸ καὶ στὴν πόρτα της διακρίναμε μιὰ γέρικη μορφή.

— Εἶναι μακρὰ ἀκόμη τὸ χωριό, παπούλη μου, ρωτήσαμε

—Ὁχι καὶ τόσο παιδιὰ μου. Μὰ περᾶστε μέσα νὰ στεγνώσετε λίγο καὶ νὰ ζεσταθῆτε.

— Εὐχαριστοῦμε. Βιαζόμεθα νὰ φτάξουμε στὸ Ὁρέχοβο, γιὰ νὰ ἀκούσουμε καὶ τὴν νυχτερινὴ λειτουργία.

Ἡ ἐπινομή ὡς τόσο τοῦ γέρου μᾶς ἔκανε νὰ τὸν ἀκολουθήσουμε. Μέσα σὲ μιὰ ξερὴ ἀτμόσφαιρα, πνιγερὴ ἀπὸ τὴν καπνία πού ἀνάδιναν τὰ κούτσουρα ἐνὸς τζακιοῦ, ξεχωρίσαμε μιὰ γερόντισσα κι' ἓνα μικρὸ παιδάκι. Τὸ κρατοῦσε στὴν ἀγκαλιά της

τὸ παιδάκι ἢ γερόντισσα καὶ πάσχιζε νὰ τὸ κοιμίση μὲ ἱστορίες καὶ παραμύθια...

Μὰ τὸ παιδάκι δὲν σφαλοῦσε τὰ μάτια του κι' ὄλο ἔλεγε τῆς γιαγιάς νὰ τοῦ πῆ καὶ ἄλλα παραμύθια.

— Εἶναι τὸ ἐγγονάκι μου, εἶπε ὁ γέρος πού μᾶς ὠδήγησε κοντὰ στὴ φωτιά νὰ ζεσταθοῦμε.

Ἡ γερόντισσα — ἢ γιαγιά — ἀφῆκε τὸ παιδάκι πού σηκώθηκε μὲ μάτια περίεργα καὶ ἤρθε κοντὰ μας.

— Καλῶς ὠρίσατε στὴ στάνη μας.

— Εὐχαριστοῦμε γιαγιά...

Κι' ὁ γέροντας πιάνοντας τὴν γερόντισσα ἀπὸ τὸ χέρι τὴν ἔφερε κοντῆτερα πρὸς τὸ φῶς πού ἀνάδιναν τὰ κούτσουρα πού τριζοβόλαγαν στὸ ταπεινὸ τζάκι πού ἔκαιε καὶ ὄλο ἔκαιε.

— Ἀγαπηθήκαμε καὶ ζήσαμε σὰν δυὸ ἀρνάκια πενήντα χρόνια. Ἔτσι νὰ παντρευθῆτε καὶ ν' ἀγαπηθῆτε καὶ σεῖς, παιδιὰ μου.

— Ἡ εὐχή σου, παπούλη μου...

Ἄστραψαν τὰ μάτια τοῦ δεκανέα στὴν ἀνάμνησι καὶ πάλι τῆς ὁμορφῆς συντοπίτισσας ἀρραβωνιαστικιάς του. Στὴν σκέψι τὴ δική μας ξαναζωντάνεψε ἡ εἰκόνα τοῦ σπιτιοῦ μας μὲ τὴν Χριστουγεννιάτικη ζεστασιά καὶ χαρὰ. Μὰ πρὶν προφτάξουμε νὰ σκεφθοῦμε καὶ νὰ ζήσουμε περισσότερο τὴν ἀνάμνησι αὐτὴ ἀκούσαμε ἕνα γέλοιο καὶ ἕνα κλάμα μαζί. Χιονισμένοι μπαίνουν στὴ στάνη ἕνας νέος τσομπάνης μὲ τὴν γυναῖκα του τὴν ροδομάγουλη.

Ἦρθαν τὰ παιδιὰ, ψιθύρισε ὁ γέρος.

Ἡ νέα γυναῖκα κρατοῦσε μιὰ ποδιὰ πού ἔβγαине ἀπὸ κάτω τῆς ἕνα ἀσθενικὸ κλάψιμο.

— Μητέρα, εἶπε τὸ παιδάκι τρέχοντας μὲ λαχτάρια στὴ νέα γυναῖκα τῆς μαουῦλα του.

Ἐκείνη γελαστὴ ἐσήκωσε ἕνα νεογέννητο ἀρνάκι πού ἔκλαιε τρέμοντας.

— Ἡ Μιπιλιόρα μας τὸ γέννησε πρὶν ἀπὸ λίγα λεπτά.

Τὸ παιδάκι ἐχοροπήδηξε μὲ δυνατὲς φωνὲς γύρω ἀπὸ τὴ μητέρα πού ἐσφιγγε στὸν κόρφο τῆς τὸ νεογέννητο ἀρνάκι ζητώντας νὰ τὸ πάρη αὐτὸ στὴν ἀγκαλιά του.

— Ὁχι ἀκόμη. Ὁχι, εἶπε ἡ μητεροῦλα φέρνοντας τὸ ἀρνάκι κοντὰ στὴ φωτιά πού ὄλο καὶ δυνάμωνε στὸ τζάκι.

Τὸ παιδάκι κουλουριάσθηκε στὰ πόδια τῆς μαμᾶς του κι' ἔβλεπε μὲ ὀρθάνοιχτα μάτια τὸ μικρὸ αὐτὸ πλάσμα πού γεννήθηκε τὴ νύχτα αὐτὴ πού εἶχε γεννηθῆ σὲ μιὰ φάτνη ἀλόγων ὁ Θεός...

— Ὅταν γεννιέται τέτοια νύχτα τὸ ζῶο μᾶς φέρνει εὐ-υχία πάντα, εἶπε ὁ γέρος σκύβοντας καὶ χαϊδεύοντας τὸ μικρὸ νεο-

γέννητο πού ἄρχισε νὰ ξεθαρρεύη μπροστά στή δυνατή φωτιά ἀνοίγοντας δειλά τὰ ματάκια του...

— Ἡ εὐτυχία αὐτὴ νάσαι σὲ ὅλους μας παιδιά, πρόσθεσε μὲ καλωσύνη καὶ ἡ γερόντισσα.

Ἐξω τὸ χιόνι ἔπεφτε ἀδιάκοπα ἀπλώνοντας πυκνὰ στρώματα. Ἐμεῖς παρακολουθοῦσαμε ὅλη τούτη τὴν εἰκόνα τῆς στάνης βυθισμένοι σὲ ἔκστασι καὶ συγκίνησι. Ἀπὸ μακριὰ σὰν νὰ ἀκούσθηκαν οἱ ἤχοι κάποιας καμπάνας. Χτυποῦσαν οἱ καμπάνες τῆς ἐκκλησιᾶς τοῦ Ὁρέχου.

— Ποῦ θὰ πᾶτε τώρα παιδιά; Μείνετε ἐδῶ νὰ γιορτάσουμε τὴ Γέννησι τοῦ Χριστοῦ. Εἶναι ἓνας μικρὸς Χριστὸς κι' ἓνα ἀθῶο πλάσμα τοῦ Θεοῦ πού γεννήθηκε τούτη τὴ νύχτα...

Τὸ νεογέννητο ἀφῆκε ἓνα δειλὸ χαρούμενο κλαυθμῆρισμα ὡσὰν νᾶτανε ὁ πρῶτος χαιρετισμὸς στή ζωὴ. Τὸ παιδάκι ἄρχισε πάλι νὰ χοροπηδᾷ καὶ νὰ κάμῃ ἐκδηλώσεις γιὰ τὸ καινούργιο πλάσμα πού μπῆκε τὴ νύχτα ἐκείνη μέσα στή στάνη. Στὸ βάθος μπροστά σ' ἓνα μικρὸ εἰκόνισμα ἔκαιε ἓνα καντήλι. Ἐκάναμε ἀθέλητα τὸ σημεῖο τοῦ σταυροῦ κι' ὁ δεκανέας ἀπ' τὴν Παλιὰ Φώκηα ξαναβρίσκοντας τὸν παλιὸ ἑαυτό του, τὸν βοηθὸ ψάλτη στὴν ἐκκλησιὰ τῆς ἐνορίας του, ἄρχισε νὰ ψέλνῃ μὲ τὴν στριφνὴ φωνή του.

Ἡ Παρθένος σήμερον
τὸν ὑπερούσιον τίκει.

Τὸν δεκανέα τὸν ἀκολουθήσαμε ὅλοι ψέλνοντας κατανυκτικὰ τὸ τροπάριο. Τὸ νεογέννητο χοροπηδοῦσε στὰ χέρια τῆς νέας γυναίκας συνοδεύοντας τὸν αἶνο τῶν «ἀγραυλούντων ποιμένων» τῆς μακεδονικῆς στάνης καὶ τίς ψαλμωδίες τίς δικές μας μὲ δειλὰ χαρούμενα βελάσματα. Καὶ τὸ παιδάκι ὅλο καὶ χτυποῦσε τὰ παλαμάκια του μὲ ἐνθουσιασμὸ καὶ φωνάζοντας:

— Γιαγιά! Γιαγιά!

Δὲν φαινότανε νὰ προσμένῃ τίποτε ἄλλο νᾶρθῇ ἐκεῖνο τὸ βράδυ...

Ποτὲ δὲν γιορτάσαμε ἕκτοτε Χριστοῦγεννα κάτω ἀπὸ μιὰ τέτοια ἀτμόσφαιρα. Ἀγκαλιάσαμε ὅλοι στὴν ψυχὴ μας τὸ νεογέννητο πού στὰ μάτια μας τὸ βλέπαμε σὰν τὸν πραγματικὸ Χριστὸ πού γεννήθηκε τὴ νύχτα αὐτὴ μέσα στὸ ταπεινὸ σπήλαιο. Ἀνοίξαμε τοὺς θησαυροὺς τῆς καρδιᾶς μας. Καὶ προσφέραμε ὅλο τὸ περίσσεμά της. Κι' αὐτὸς ὁ δεκανέας ἀπὸ τὴν Παλιὰ Φώκηα δὲν ἐδίσταξε νὰ προσφέρῃ στὰ πόδια τοῦ νεογέννητου τῆς στάνης τὸν θησαυρὸ τῆς καρδιᾶς του. Τὸ Μερσινιῶ εἶχε λησμονηθῆ τούτη τὴν συγκληνιτικὴ στιγμή.

ΒΑΣ. ΗΛΙΑΔΗΣ

ΑΠΟΣΠΑΣΜΑΤΑ ΑΠΟ ΤΟΝ «ΕΥΕΡΓΕΤΙΝΟ» Ἡ «ΣΥΝΑΓΩΓΗ ΗΘΙΚΩΝ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΩΝ»

Τὰ πονηρὰ πνεύματα δὲν ξέρονε τὰ μύχια τῆς ψυχῆς μας,
παρὰ τὰ μαντεύουε ἀπὸ τὰ λόγια μας καὶ τὰ ἔργα μας.

Κάποιος ἀδελφὸς ἀρώτησε τὸν ἅγιο Ἀρσένιο καὶ τοῦ εἶπε:

—Σὲ παρακαλῶ, ἀββᾶ μου, ἐξήγησέ μου, πῶς τὸ κατορθώνουν κι' ἔρχονται σ' ἐπαφή μὲ τὴν ψυχὴ μας τὰ πονηρὰ πνεύματα· καὶ πῶς μποροῦνε νὰ τὴν πλησιάζουε ἀθώρητα καὶ νὰ τῆς ὑποβάλλουε, ὅτι θέλουε; Καὶ ποιά συνάφεια ἔχει ἡ λόγιασή μου μ' αὐτά, πού νὰ μπορῆ, χωρὶς τὸ φωτισμὸ τοῦ Θεοῦ, νὰ διακρίνη, τί προέρχεται ἀπὸ τὴν ἐπιβουλή τους καὶ τί ἀπὸ τὴ δική μας τὴν προαίρεση;

Κι' ὁ γέροντας τ' ἀπάντησε·

—Δὲν εἶναι καθόλου παράξενο, ἀδελφέ μου, ἂν ἓνα πνεῦμα μπορῆ νὰ πλησιάζῃ καὶ νᾶρχεται σὲ συνάφεια μὲ κάποιο ἄλλο πνεῦμα· καὶ σὰν ἄορατο πού εἶναι νὰ μπορῆ, πηγαίνοντας κοντὰ του, νὰ τοῦ καλαναρχᾷ καὶ νὰ τοῦ ὑποβάλλῃ αὐτὰ πού τοῦ εὐχαριστοῦνε τὴν ψυχὴ του.

Γιατὶ ἀνάμεσα στὰ πνεύματα καὶ στὴν ἀνθρώπινη ψυχὴ ὑπάρχει κάποια ὁμοιότητα καὶ κάποια συγγένεια, ὡς πρὸς τὴ νόσή μας καὶ τὴ λογικὴ μας ὑπόσταση. Καὶ οἱ ἴδιοι ὄροι ὑπάρχουε καὶ γιὰ τὴν ψυχὴ τοῦ ἀνθρώπου καὶ γιὰ τὴν νοερὴ τους φύση. Γι' αὐτὸ μποροῦνε κι' ἔρχονται εὐκόλα σὲ συνάφεια μὲ τοὺς λογισμοὺς μας.

Αὐτὸ ὁμως δὲν σημαίνει βέβαια καὶ πῶς ταυτίζεται καὶ ἡ φύση τους. Ἐνα τέτοιο πρᾶγμα μόνο στὸ Θεὸ εἶναι δυνατό, πού ἡ θεία του φύση εἶναι ἀπλή καὶ ἀσώματη. Καὶ γιὰ τὸν λόγον αὐτὸ μπορεῖ νὰ ὑπάρχη μέσα σὲ κάθε νοερὴ φύση, νὰ τὴν διαπερνᾷ ὀλάκαιρη, νὰ τὴν διερευνᾷ, καὶ νὰ ξέρῃ στὴν ἐντέλεια κάθε της κρυφὸ καὶ κάθε της μυστικό. Γιατὶ, ὅπως σοῦ εἶπα, μονάχα ἡ φύση τοῦ Θεοῦ εἶναι ἀόρατη κι' ἀπλή.

Κι' ἂν λέμε πῶς ὑπάρχουε κι' ἄλλες πνευματικὲς φύσεις, ὅπως οἱ ἄγγελοι, οἱ δαίμονες, καὶ ἡ ψυχὴ τοῦ ἀνθρώπου, αὐτὸ δὲν σημαίνει πῶς εἶναι κι' αὐτὲς ὅλως διόλου ἀσώματες. Γιατὶ στὴν πραγματικότητά ἔχουε κάποιο σῶμα, πού εἶναι ὁμω ἰπολύ ἀραιότερο καὶ λεπτότερο ἀπὸ τὸ δικὸ μας. Κι' αὐτὸ μᾶς τὸ φανερώνει κι' ὁ θεῖος Ἀπόστολος, πού μιλεῖ γιὰ σώματα ἐπουράνια καὶ γιὰ σώματα ἐπίγεια.

Σ' ἄλλη πάλι περίσταση σπέρνεται σῶμα ψυχικὸ καὶ ξεφυτρώνει σῶμα πνευματικό. Κι' ἀπ' αὐτὰ ὅλα μαθαίνουε κα-

θαρά, πώς κανένας άλλος δὲν εἶναι ἀσώματος παρὰ μονάχα ὁ Θεός· κι' αὐτὸς μονάχα καὶ τὰ μυστικά μας μπορεῖ νὰ ξέρη, καὶ γλυστρώντας ὡς τὰ βάρη τῆς καρδιᾶς μας νὰ κατέχη στὴν ἐντέλεια τὴν νοερή μας φύση. Γιατὶ αὐτὸς μονάχα εἶναι πνεῦμα παντέλειο καὶ μπορεῖ νὰ ὑπάρχη παντοῦ καὶ σὲ κάθε τί. Γι' αὐτὸ καὶ μόνος αὐτὸς βλέπει καθαρῶτα τοὺς ἀνθρώπινους λογισμοὺς, ὅπως μᾶς τὸ λέει κι' ὁ θεῖος Ἀπόστολος. «Ζῶν γὰρ ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ καὶ ἐναργής καὶ ὀξύτερος ὑπὲρ πᾶσαν μάχαιραν δίστομον, καὶ διϊκνούμενος ἄχρι μερισμοῦ ψυχῆς καὶ σώματος, ἄρμῶν τε καὶ μυελῶν· καὶ οὐκ ἔστιν κτίσις ἀφανῆς ἐνώπιον αὐτοῦ...».

Γι' αὐτὸ καὶ σοῦ εἶπα, πὼς μονάχα ὁ Θεὸς μπορεῖ νὰ ξέρη τοὺς διαλογισμοὺς μας. Τ' ἀκάθαρτα ὅμως πνεύματα καταλαβαίνουνε τί λογῆς εἶναι οἱ λογισμοὶ μας, ὄχι γιατί μποροῦνε νὰ μᾶς διαπερνοῦνε κι' αὐτὰ καὶ νὰ βρίσκωνται μέσα στὴν ψυχὴ μας. Ἀλλὰ ἀπὸ κάποια μηνύματα κι' ἀπὸ κάποια σημάδια ἐξωτερικά, ποὺ τὰ βλέπουμε· κι' ἀπ' αὐτὰ μαντεύουμε τὰ ἐσωτερικά μας. Γιατὶ ἀπὸ τὰ λόγια μας κι' ἀπὸ τὰ ἔργα μας κι' ἀπὸ τὴν κλίση κι' ἀπὸ τὶς ροπὲς ποὺ βλέπουμε νὰ χῶμε, τοὺς εἶναι εὐκολο νὰ ξεχωρίζουμε καὶ νὰ καταλαβαίνουνε τὰ ἐσώτερα διανοημάτα μας. Τοὺς λογισμοὺς μας ὅμως ἐκείνους, ποὺ δὲν τοὺς ἀφήνουμε νὰ ξεπροβάλλουνε διόλου ἀπὸ τὰ κατὰβαθα τῆς ψυχῆς μας, δὲν μποροῦνε νὰ τοὺς καταλάβουνε ποτέ τους.

Μὰ κι' ὅσους πονηροὺς λογισμοὺς αὐτὰ τὰ ἴδια σπέρνουνε μέσα μας, κι' αὐτοὺς δὲν μποροῦνε νὰ μάθουνε μ' ἄλλο τρόπο ἄν ριζώσανε στὰ βάρη μας, παρὰ, ὅπως εἶπα, ἀπὸ κάποια μηνύματα κι' ἀπὸ κάποια μας φανερώματα σωματικά καὶ τοῦ ἐξωτερικοῦ ἀνθρώπου. Ὅταν π.χ. ὑποβάλλουνε τὴ γαστριμαργία σὲ κάποιον, τὸ καταλαβαίνουν πὼς τὸν ἐπιάσανε στὰ δίχτυα τους, ἂν τὸν βλέπουνε νὰ χῆ τὸ νοῦ του διαρκῶς στὸ πόσον ἐπήλωσεν ὁ ἥλιος, καὶ νὰ συλλογιέται πότε θάρθη ἡ ὥρα τοῦ φαγητοῦ.

Ἄν σὲ κάποιον ἄλλον ὑποβάλλουνε τὴν ἀσέλγεια καὶ τὴν γυναικομανία, τὸ παίρνουν εἶδηση πὼς τὸν αἰχμαλωτίσανε, ἂν τὸν βλέπουνε νὰ ρεμβάζη ἀφηρημένος ὅλη τὴν ὥρα, καὶ νὰ καρφώνη τὰ μάτια του, μὲ λαχτάρια, γιὰ νὰ κυττάζη αὐτὰ ποὺ δὲν πρέπει νὰ πολυπροσέχη κανεῖς, ἢ καὶ νὰ κάνη ἀπρέπες σωματικές κινήσεις· ποὺ ὅλα αὐτὰ φανερώνουν πὼς ἡ ψυχὴ του δὲν ἀντιδρᾷ στὶς τέτοιες ὑποβολές, καταπληγωμένη ἀπὸ τὰ βέλη τῆς ἐπιθυμίας.

Ἄν σπέρνουνε πάλι τὴν ὀργή ἢ τὴν μελαγχολία, τὸ καταλαβαίνουν πὼς ἐπίασε τὸ δόλωμά τους, ὅταν μᾶς βλέπουνε νὰ στρουφίζουμε τὰ μάτια μας καὶ νὰ χῶμε ταραχή, καὶ ν' ἀλλάζουμε

ΟΙ ΔΥΟ ΠΛΕΥΡΕΣ ΤΗΣ ΘΕΙΑΣ ΚΡΙΣΕΩΣ

Ὁ Χριστός, κατὰ τὴ δευτέρα κι' ἔνδοξη παρουσία του, θὰ μᾶς κρίνῃ γιὰ ὅτι κάναμε σ' αὐτὸν ἐδῶ τὸν κόσμον. Θὰ μᾶς κρίνῃ ὅμως καὶ διὰ ὅ,τι δὲν κάναμε.

Ὁ ἴδιος, μέσα στὸ ἅγιο Εὐαγγέλιον, φρόντισε νὰ μᾶς ἐπιστήσῃ τὴν προσοχὴν στὴν ἄλλη αὐτὴ ὅψι τῆς κρίσεώς του, ποῦ φαίνεται ἔτσι σὰν νὰ τὴ θεωρῆ ὡς πιὸ σπουδαία ἀπὸ τὴν πρώτη. Πράγματι, μιλῶντας ἀκριβῶς γιὰ τὴν αἰωνία κόλασιν σὲ δυὸ ἀπὸ τὰ πιὸ ἐντυπωσιακὰ μέρη τοῦ Εὐαγγελίου, δείχνει ὅτι αὐτὴ προορίζεται γιὰ ὅσους δὲν ἔκαναν τὸ καλόν. Σ' αὐτὰ τὰ μέρη, ὁ

ὄψι, ἢ νᾶχουμε κιτρινίσει σὰν τὰ φύλλα τοῦ φθινόπωρου, γιὰτὶ ἔκοψε τὸ αἷμα μας, ἢ νᾶμαστε ξαναμμένοι σὰν τὸν κοκκινόσκαρα, ἀπὸ τὸ βράσιμο τοῦ αἱμάτου μας. Τὰ βλέπουμε λοιπὸν ὅλα αὐτὰ καὶ καταλαβαίνουν ἀπὸ ποιοῦ ἐλάττωμα κυριευόμαστε κι' σὲ ποιοῦ δὲν ἀντιδρούμε, παρὰ τὸ δεχόμεστε ἡσυχὰ καὶ ἀδιαμαρτύρητα.

Πρέπει ἀκόμη νὰ ξέρουμε κι' αὐτό. Ὅτι δηλαδὴ πῶς καὶ γιὰ ὅ,τι κάνομε, δὲν πρέπει νὰ νομίζουμε πῶς οἱ δαίμονες τὸ κάνουνε· ποῦ ἔχουνε στρογγυλοκαθήσει τάχα μέσα μας καὶ πήρανε γιὰ κατοικία τους τὴν ψυχὴ μας· κι' ὅτι αὐτοὶ μᾶς βάζουνε τάχα στὸ στόμα μας τὶς διάφορες ξαστοχιῆς καὶ φλυαρίες μας. Ὅχι, αὐτὸ μὲ κανέναν τρόπο δὲν τοὺς εἶναι βολετό. Ἄλλὰ μὲ τὴν σωματικὴν μας ἀσθένεια ἀδυνατίζουμε καὶ σκοτίζουμε καὶ τὶς νοητικὲς μας δυνάμεις· κι' ἔτσι κυριευόμαστε ἀπὸ τὸ κρασί κι' ἀπὸ τὴν ἀσέλγεια κι' ἀπὸ τὰ διάφορα ἄλλα πάθη.

Ἄς σκεφθοῦμε, πῶς ὁ Σατανᾶς, ὅταν ὁ Θεὸς τὸν ἀφῆκε νὰ ταλαιπωρήσῃ σωματικὰ τὸν Ἰωβ, ἐμποδίσθηκεν ἀπὸ τὸ παράγγελμα τοῦ Κυρίου νὰ ταλαιπωρήσῃ καὶ τὴν ψυχὴν του· Διαφύλαξε τὴν ψυχὴν του, τοῦ εἶπε, καὶ νὰ μὴν τὸν κἀνης νὰ ξεφρενιάσῃ ἀπὸ τὸ πολὺ σου βᾶρος καὶ τὴν κακίαν· καὶ νὰ μὴ μπορῆ ἔτσι νὰ ξεχωρίσῃ ὁ ἡγεμονικὸς του νοῦς τὸ καλὸ ἀπὸ τὸ κακὸ καὶ ν' ἀντισταθῆ, μὲ τὴν σοφίαν του, στὴν κακίαν σου καὶ νὰ γίνῃ λάσπη ἀπὸ τὸ ἀκάθαρτο πνεῦμα σου· καὶ τὸ ἴδιον μὲ ἐσένα. Αὐτὸ τὸ πράγμα μόνον στὴν Ἁγία Τριάδα εἶναι μπορετό. Καὶ τὸ μόνον ποῦ μποροῦνε οἱ Σατανάδες, εἶναι νὰ καταπολεμοῦνε, μὲ τὴν σωματικὴν μας ἀσθένειαν, μὲ τὶς ἀδυναμίεις μας, τὴν ταλαίπωρον ψυχὴν μας.

(Συνεχίζεται)

Ἀπόδ. ΑΝΘΙΜΟΥ ΘΕΟΛΟΓΙΤΗ

Κύριος παραλείπει νὰ πῆ ὅτι ἡ κόλασις ἐπιφυλάσσεται γιὰ ὅσους διέπραξαν θετικὲς ἁμαρτίες, γιὰ τοὺς φονεῖς, τοὺς ἀκολάστους, τοὺς ἀδίκους κλπ. κι' ἀναφέρει μονάχα ὅσους βαρύνονται μὲ ἀρνητικὲς ἁμαρτίες, ὅσους δὲν ἔκαναν τὸ καλὸ.

Τὸ ἓνα ἀπ' αὐτὰ τὰ μέρη εἶναι ὁ λόγος τοῦ Κυρίου γιὰ τὴ μέλλουσα κρίσι του. Ὁ Χριστὸς προειδοποιεῖ ἐδῶ, ὅτι οἱ «κατηραμένοι», ποὺ θὰ πᾶνε «εἰς τὸ πῦρ τὸ αἰώνιον τὸ ἠτοιμασμένον τῷ διαβόλῳ καὶ τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ», θὰ εἶναι ἄνθρωποι ἔνοχοι ἀρνητικά, ἄνθρωποι ποὺ δὲν ἔκαναν: «Ἐπείνασα καὶ οὐκ ἐδώκατέ μοι φαγεῖν, ἐδίψησα καὶ οὐκ ἐποτίσατέ με, ξένος ἤμην καὶ οὐ συνηγάγετέ με, γυμνὸς καὶ οὐ περιεβάλετέ με, ἀσθενὴς καὶ ἐν φυλακῇ καὶ οὐκ ἐπεσκέψασθέ με».

Τὸ ἄλλο εἶναι ἡ παραβολὴ τοῦ πλουσίου καὶ τοῦ Λαζάρου. Γιὰ τί πρᾶγμα ὁ πλούσιος κατέληξε στὸν ἄδη καὶ στερήθηκε τὸν παράδεισο; Γιὰ τὸ ὅτι δὲν ἔλεησε τὸν φτωχὸ Λάζαρο, γιὰ κάτι δηλαδὴ πρὸς δὲν ἔκανε.

Ὅλων τῶν ἀληθειῶν τῆς πίστεώς μας πηγὴ εἶναι ὁ Χριστός. Δὲν τίς ἐξαγγέλλει ὅμως ὁ ἴδιος ὅλες ἀπ' εὐθείας καὶ ἐξ ἴσου. Ἀπὸ τὸ στόμα του βγῆκαν τὰ πιὸ οὐσιώδη, οἱ πιὸ χρήσιμοι τόνω. Αὐτὸς εἶναι ὁ Κύριος. Οἱ ὑπηρέτες του, οἱ Ἀπόστολοι ἀνέλαβαν νὰ διαπλατύνουν ὑπομνηματιστικὰ τὴ διδασκαλίαν του, νὰ ποῦν ὅσα ἀφησε νὰ ἐννοηθοῦν ἡ βασιλικὴ του σιωπῆ. Ἔτσι, γιὰ νὰ περιορισθοῦμε σ' ἓνα παράδειγμα, ἀναλαμβάνει ὁ θεῖος Παῦλος νὰ ἀπαριθμῆσῃ μερικοὺς θετικοὺς ἁμαρτωλοὺς, ποὺ εἶναι προωρισμένοι γιὰ τὴν κόλαση, ἂν δὲν μετανοήσουν: «Ἡ οὐκ οἶδατε, ὅτι ἀδικοὶ βασιλείαν Θεοῦ οὐ κληρονομήσουσι; Μὴ πλανᾶσθε· οὔτε πόρνοι οὔτε εἰδωλολάτραι οὔτε μοιχοὶ οὔτε μαλακοὶ οὔτε ἀρσενοκοῖται οὔτε πλεονέκται οὔτε κλέπται οὔτε μέθυσοι, οὐ λοιδοροὶ, οὐχ ἄρπαγες βασιλείαν Θεοῦ οὐ κληρονομήσουσιν». Ἄλλὰ κι' ὅταν ὁ Θεὸς Πατὴρ, μετὰ τὴν ἀνάληψιν τοῦ Υἱοῦ του στοὺς οὐρανοὺς, ὁμιλῆ μὲς ἀπὸ τὴν Ἀποκάλυψιν τοῦ Ἰωάννου κατὰ ἀνάλογο μὲ τὸ πάρα πάνω ἀποστολικὸ χωρίον τρόπο, πάλιν δείχνει ὅτι σημασία μεγαλύτερη γιὰ τὴν κρίσιν τοῦ Υἱοῦ του ἔχουν οἱ ἀρνητικὲς ἁμαρτίες ἀπὸ ὅ,τι οἱ θετικὲς: «Καὶ εἶπεν ὁ καθήμενος ἐπὶ τῷ θρόνῳ... Τοῖς δειλοῖς καὶ ἀπίστοις καὶ ἐβδελυγμένοις καὶ φονεῦσι καὶ πόρνοις καὶ φαρμακοῖς καὶ εἰδωλολάτραις καὶ πᾶσι τοῖς ψευδέσι τὸ μέρος αὐτῶν ἐν τῇ λίμνῃ τῇ καιομένῃ ἐν πυρὶ καὶ θείῳ, ὃ ἐστὶν ὁ θάνατος ὁ δεύτερος». Τῶν ἐβδελυγμένων, τῶν φονέων, τῶν πόρνων, τῶν φαρμακῶν, τῶν εἰδωλολατρῶν προηγοῦνται, ἔχουν προτεραιότητα γιὰ τὴν αἰωνία καταδίκη οἱ δειλοὶ κι' οἱ ἀπίστοι, δηλαδὴ οἱ ἔνοχοι δυὸ ἀρνητικοῦ χαρακτῆρος ἁμαρτιῶν. Τί εἶναι

ὁ δειλός; Ἐκεῖνος πού δὲν τολμᾷ, πού διστάζει νὰ κάνη ὅ,τι πρέπει. Τί εἶναι ὁ ἄπιστος; Ἐκεῖνος, πού δὲν ἀποκρίνεται στὴν ἀλήθεια τοῦ Θεοῦ.

Στὴν Ἀγία Γραφή, δὲν ἔχουν σημασία μονάχα οἱ ἔννοιες, ἀλλὰ κι' οἱ τόνοι, πού τὸ Ἅγιο Πνεῦμα δίνει σ' αὐτές. Ἀλήθεια εἶναι ὅτι ὅσοι πράξουν τὸ κακὸ παραδίνουν τὸν ἑαυτό τους στὴν ἀπώλεια. Ἀλήθεια εἶναι ὅτι ὅσοι μείνουν ἀδρανεῖς μπροστὰ στὴν κλῆσι τοῦ ἀγαθοῦ παραδίνουν τὸν ἑαυτό τους στὴν ἀπώλεια. Ἀλλὰ ἐπειδὴ ἡ ἀνθρώπινη ἀδυναμία μπορεῖ νὰ μειώσῃ τὴ σημασία τῆς δεύτερης αὐτῆς ἀλήθειας, ἡ Γραφή φροντίζει νὰ τὴν τονίσῃ πιὸ πολὺ, ὥστε νὰ δώσουμε τὴ δέουσα προσοχή.

Δὲν εἶναι λίγοι οἱ χριστιανοί, πού λογαριάζουν σχεδὸν ἀποκλειστικὰ τὶς θετικὲς ἁμαρτίες. Τὶς ἀπενίζουν, ἐντυπωσιάζονται ἀπ' αὐτές, βλέποντάς τις νὰ εἶναι ἕνας διαρκῶς αὐξανόμενος σωρός, μιὰ ἀέναη ἐπανάληψις, καὶ χάνουν ἔτσι τὴν αἰσιοδοξία, πού εἶναι ἀπαραίτητη γιὰ νὰ τραβήξουν μπροστὰ στὸν δρόμο τοῦ Θεοῦ. Λογαριάζουν τί ἔχουν κάνει κι' ὄχι τί πρέπει νὰ κάνουν. Γι' αὐτὸ κι' ὁ ἱερός Χρυσόστομος λέγει κάπου, ὅτι δὲν κυττάζει ὁ Θεὸς τόσο τὸ ἄν πέφτομε στὴν ἁμαρτία, ὅσο τὸ ἄν σπεύδουμε νὰ σηκωθοῦμε ἀπ' αὐτή.

Ὁ φωτισμένος χριστιανὸς δὲν λογαριάζει ἐξ ἴσου τὸ τί εἶχε κάνει ὡς τώρα καὶ τὸ τί πρέπει νὰ κάνη. Ὅπως λέγει ὁ Παῦλος, «τὰ ὀπίσω ἐπιλανθάνεται, τοῖς δὲ ἔμπροσθεν ἐπεκτείνεται».

Ἐπάρχουν πολλὰ πράγματα, πούμποροῦμε νὰ κάνουμε σὲ κάθε περίστασι τοῦ βίου μας, ἀνταποκρινόμενοι στὸ θέλημα τοῦ Κυρίου. Ἡ παράλειψις τους εἶναι ἐκείνη πού βαρύνει περισσότερο στὴν κρίσι τοῦ Θεοῦ. Καὶ τὸ πρῶτο ἀπ' ὅλα, ἐκεῖνο πού πρέπει νὰ μὴ παραλείπουμε ποτέ, εἶναι ἡ μετάνοια, ἡ ἀνάνηψις, ἡ ἔγερσις ὕστερα ἀπὸ κάθε πτώσι μας, ὕστερα ἀπὸ κάθε θετικὴ ἁμαρτία. Ὁ Θεὸς συγχωρεῖ πάντοτε ὅλα ὅσα κάνει ὁ ἄνθρωπος ἀντίθετα πρὸς τὸ θεῖο θέλημα, ἀρκεῖ νὰ νοιώσῃ ὁ ἄνθρωπος τὸ φταίξιμό του καὶ νὰ μὴ παραλείψῃ τὴν ἔξοδο ἀπὸ τὴν ἁμαρτία μὲ τὴν ἐνεργό, τὴ βαθεῖα μετάνοια.

Δὲν εἶναι πάντοτε εὐκόλο νὰ κάνουμε ὅ,τι ἡ ἀδυναμία μας ὑπαγορεύει τὴν παράλειψις του. Ἀλλὰ μὲ τὴ χάρι τοῦ Θεοῦ, ὅλα εἶναι κατορθωτά. Κι' ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ εἶναι ἑτοιμη νὰ μᾶς βοηθήσῃ, νὰ μᾶς συμπαρασταθῇ, νὰ μᾶς ἐνισχύσῃ, ὅταν μὲ ταπεινὸ φρόνημα καὶ θερμὴ ἀγάπη ἐπιδιώκουμε νὰ ἐξαλείψουμε ἀπὸ τὸν βίον μας τὴν ἀρνητικὴ ἁμαρτία.

ΤΑ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΚΑ ΤΟΥ ΙΒ' ΤΟΜΟΥ (1963)

ΠΟΙΜΑΝΤΙΚΑ: Βασ. Μουστάκη, Ἡ δύναμις τῆς Θείας Χάριτος, σ. 43. — Εὐαγγέλου Θεοδώρου, Τὸ κοινωνικὸν ἔργον τῆς Ἀρχαίας Ἐκκλησίας, σ. 49, 89, 129. — Τὸ κοινωνικὸν ἔργον τῆς Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας κατὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους, σ. 165, 209. — Βασ. Μουστάκη, Οἱ βλάσφημοι, σ. 643. — Τοῦ αὐτοῦ, Οἱ αἰρετικοί, σ. 812. —

ΙΕΡΑΤΙΚΑ: Ἱερατικὸν συνέδριον ἐν Σάμῳ, σ. 815. —

ΕΠΟΙΚΟΔΟΜΗΤΙΚΑ: Ἀρχιμ. Χριστοφόρου Καλύβα, Στάχθα ἀπὸ τὸν ἀγρό Του. Φῶς μέγα, σ. 10 — Τὸ αἰώνιο παράπονο, σ. 56. — Πόθος ἀμαρτωλοῦ, σ. 95. — Ὀρθοπευτικὸς ἐγωισμὸς, σ. 136. — Ἡ ἐπιστροφή, σ. 169. — Ἡ τελικὴ κρίσις, σ. 216. — Τὰ σκαλοπάτια, σ. 270. — Ὀρθοδοξία καὶ Ὀρθοπραξία, σ. 323. — Παραλυτικοῦ θεραπεία, σ. 368. Ἡ προσωπικὴ μας εὐθύνη, σ. 405. — Ἐξοργιστικὴ ἀπιστία, σ. 446. — Ἡ ἀνοδικὴ πορεία, σ. 479. — Εἰσὸδος εἰς Ἱεροσόλυμα, σ. 523. — Ἀνάστασις, σ. 563. — Ἀπιστία, σ. 612. — Ἡθικὸς ἥρωϊσμός, σ. 658. — Ἀρρώστεια καὶ φάρμακο, σ. 699. — Ἐλπιδοφόρον μήνυμα, σ. 742. — Ὁ τυφλὸς ποὺ βλέπει, σ. 788. — Ἡ ἀνάληψις, σ. 824. — Ἡ προσευχή του, σ. 859. — Ἀποσπάσματα ἀπὸ τὴν «Φιλόθεον Ἀδολεσχίαν» τοῦ Εὐγενίου Βουλγάρου (Μεταφρ. Θεοδόση Σπεράντσα), σ. 25, 74, 109, 147, 192, 228, 284, 336, 379, 416, 459, 495, 534, 576, 626, 670, 708, 755, 798, 830, 866. — Ἀποσπάσματα ἀπὸ τὸν «Εὐεργετινὸν» ἢ «Συναγωγῆς ἠθικῶν διδασκαλιῶν» (Ἀπόδοση Ἀνθίμου Θεολογίτη), σ. 39, 81, 119, 154, 200, 242, 300, 347, 387, 424, 466, 501, 546, 591, 638, 681, 723, 768, 810, 838, 882. — Ἀρχιμ. Φιλαρέτου Βιτάλη, Ἰησοῦς Χριστὸς καὶ Ἅγιοι Τόποι, σ. 17, 63, 102, 143, 176, 224, 277, 331, 374, 412, 453, 486, 530, 572, 619, 665, 705, 749, 795. — Ἀρχιμ. Προκοπίου Παπαθεοδώρου, Πλειότερον καὶ καθαρώτερον φῶς εἰς τὴν νεολαίαν μας, σ. 19, 68, 231, 295, 542, 582, 630, 674, 713, 760, 802. — Φῶς τῆς Κόντογλου, Εὐλογημένο καταφύγιον, σ. 52. — Βασ. Μουστάκη, Ἡ Ναζαρέτ καὶ ἡ Καπερναοὺμ, σ. 123. — Φῶς τῆς Κύντογλου, Ἄνθη ἀπὸ τὸν πνευματικὸν κήπον τοῦ Ἁγίου Ἰσαάκ τοῦ Σύρου, σ. 180. — Εὐαγγέλου Θεοδώρου, Ὁ Ἐσταυρωμένος θριαμβευτής, σ. 254. — Βασ. Μουστάκη, Ἡ αὐτοκτονία, σ. 307. — Τοῦ αὐτοῦ, εὐσεβεῖς διαλογισμοί, σ. 432. — Πρωτοσ. Χρυσοστόμου Γαλαοῦρη, Ἀνατομία τῆς ἐποχῆς, σ. 444. Ἀποστασίας ἐπίχειρα, σ. 477. Ἀντινομίων ἔλυσις, σ. 517. Τριπλῆ προειδοποίησις, σ. 608. «Ὅπισον πρὸς τὸν Θεόν», σ. 656. Ἡ νέα κοσμογονία, σ. 695. — Βασ. Μουστάκη, Ἡ ἀρχέγονος κατάστασις τοῦ ἀνθρώπου, σ. 549. — Ἀμμωνᾶ, «Οἱ δέκα πληγὲς τοῦ Φαραὸν», σ. 556. — Εὐαγγέλου Θεοδώρου, ὁ Κύριος ὡς τὸ πρότυπον τῆς ζωῆς τῶν πιστῶν, σ. 649, 689, 729. —

ΑΓΙΟΛΟΓΙΚΑ: Θεοδόση Σπεράντσα, Ὁ νεομάρτυρας κηπουρὸς Μιχαὴλ Πακνανᾶς, σ. 93, 133. — Βασιλ. Μουστάκη, Δομιτίλλα, Νηρεὺς καὶ Ἀχιλλεύς, σ. 594. — Τοῦ αὐτοῦ, Ὁ μάρτυς Καλλίστρατος, σ. 686. — Ὁ ἱατρὸς Ἀλέξανδρος, σ. 686. — Τοῦ αὐτοῦ, Ἡ θαυμαστὴ μετάστασις, σ. 725. — Ἡ δοκιμασία τοῦ ὁσίου Παύλου, σ. 726. — Τοῦ αὐτοῦ, Ἀπὸ τὸν βίον τοῦ ὁσίου Ἀθανασίου, σ. 771. — Τοῦ αὐτοῦ, Βλαδίμηρος ὁ ἱσαπόστολος, σ. 843. —

ΕΟΡΤΟΛΟΓΙΚΑ: Β α σ. Ἡ λ ι ά δ η, Τὸ Τριώδιον κατ'ὄφλι μιᾶς
χριστιανικῆς περιόδου εἰς τὴν διασταύρωσιν δύο μεγάλων ἐποχῶν, σ. 151. —
Β α σ. Μ ο υ σ τ ά κ η, Ἡ τιμὴ πρὸς τὴν ὑπεραγία Θεοτόκου, σ. 246. —
Μ η τ ρ ο π ο λ ί τ ο υ Σ ά μ ο υ καὶ Ἰ κ α ρ ί α ς Εἰ ρ η ν α ί ο υ, Τὸ
Πάσχα, ἡ μεγάλη ἡμέρα τῆς Ὀρθοδοξίας, σ. 250. — Εὐ α γ γ έ λ ο υ Θε ο -
δ ώ ρ ο υ, Ἡ Ἀνάστασις τοῦ Κυρίου εἰς τὴν Ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν, σ.
313. — Εἰς τὴν Ἀνάστασιν τοῦ Κυρίου, σ. 320. —

ΓΥΜΝΟΛΟΓΙΚΑ: Π ρ ε σ β. Δ η μ η τ ρ ί ο υ Δ ρ ί τ σ α, Τινὰ ἀπὸ
τῆν ἀσματογραφίαν τῆς ἐορτῆς τοῦ Ἁγ. Δημητρίου, σ. 732. —

ΛΑΤΡΕΙΑ: Εὐ α γ γ έ λ ο υ Θε ο δ ώ ρ ο υ, Ἡ ὀρθόδοξος λατρεία
ὡς πολιτιστικὸς παράγων, σ. 778, 817. —

ΘΗΙΚΑ: Β α σ. Μ ο υ σ τ ά κ η, Ὀρθοδοξία καὶ ἀνθρωπισμός, σ. 85. —
Θ ε ο λ ό γ ο υ Χ. Ἀ λ ι μ π ρ ά ν τ η, Ἡ χριστιανικὴ ἔννοια τῆς ζωῆς καὶ
τοῦ θανάτου, σ. 428. — Β α σ. Μ ο υ σ τ ά κ η, Ἐκεῖ ποῦ ὁ ἑαυτός μας ἔχει
τὸ λόγο, σ. 505. —

ΕΚΚΛ. ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΑ: Εὐ α γ γ έ λ ο υ Θε ο δ ώ ρ ο υ, Ἐκ -
κ λ η σ ί α καὶ ὕλικὸς πολιτισμός, σ. 361, 397. — Τ ο ὕ α ὗ τ ο ὕ, Ἡ Ἐκκλη -
σ ί α καὶ τὰ δικαιώματα τοῦ ἀνθρώπου, σ. 437, 473, 513. —

ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΑ: Ἰ ω ά ν ν ο υ Χ ρ υ σ ο σ τ ό μ ο υ, Περὶ ἀνατρο -
φῆς τῶν παιδιῶν (Ἀπόδοσις Ἀ μ μ ω ν ᾱ), σ. 7. —

Θ. ΚΗΡΥΓΜΑ: Β α σ. Μ ο υ σ τ ά κ η, Ὁ στόμφος στὸ κήρυγμα, σ.
160. — Τ ο ὕ α ὗ τ ο ὕ, Ἁγία Γραφή καὶ κήρυγμα, σ. 204. — Τ ο ὕ α ὗ -
τ ο ὕ, Ἡ συντομία στὸ κήρυγμα, σ. 204. — Τ ο ὕ α ὗ τ ο ὕ, Ἡ συντομία
στὸ κήρυγμα, σ. 353. — Τ ο ὕ α ὗ τ ο ὕ, Μορφές τοῦ κηρύγματος, σ. 392. —
Τ ο ὕ α ὗ τ ο ὕ, Οἱ πανηγυρικοὶ λόγοι, σ. 464. —

ΑΓΙΑ ΓΡΑΦΗ: Ἀ ρ χ ι μ. Π ρ ο κ ο π ί α υ Π α π α θ ε ο δ ώ ρ ο υ,
Τὸ ἄπλετον φῶς, σ. 185. —

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΑ: Εὐ α γ γ έ λ ο υ Θε ο δ ώ ρ ο υ, Αἱ παρεκτρο -
παὶ καὶ αἱ κακοδοξίαι τοῦ Προτεσταντισμοῦ, σ. 3. —

ΜΟΝΑΧΙΣΜΟΣ: Β α σ. Ἡ λ ι ά δ η, Ἡ μεγάλη σημασία τοῦ ἑλ -
ληνικοῦ μοναχισμοῦ καὶ ἡ ἔθνικὴ καὶ πνευματικὴ συμβολή του, σ. 539. —

ΑΠΟΛΟΓΗΤΙΚΑ: Εὐ α γ γ έ λ ο υ Θε ο δ ώ ρ ο υ, Ἡ δύναμις τῆς
Ἐκκλησίας, σ. 553, 601. —

ΙΕΡΑΤΙΚΑΙ ΜΟΡΦΑΙ: Ἀ μ μ ω ν ᾱ, Ὁ Παπαφλέσσας, σ. 605, 653,
692, 739, 784, 821. —

ΠΟΙΗΜΑΤΑ: Ἀ. Π ρ ο β ε λ ε γ γ ί ο υ, Χριστὸς Ἀνέστη, σ. 253. —

ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ: Ἀ λ ε ξ ά ν δ ρ ο υ Μ ω ρ α ῖ τ ί δ η, «Ἄρατε πύ -
λας», σ. 258. —

ΚΡΙΤΙΚΗ: Κρίσεις περὶ τοῦ βεβλίου «Ἀδολεσχία Φιλόθεος», σ. 507. —

ΔΙΑΦΟΡΑ: Οἱ μαθηταὶ τοῦ Χριστοῦ (Μετ. Β.Μ.), σ. 29.—Β. Ἡ λ ι ά δ η, Μία παραμονὴ Πρωτοχρονιάς σ' ἓνα ὑπόγειο. Οἱ ἐλεύθεροι πολιορκημένοι ὀλόκληρης γειτονιάς, ποὺ ὑποδέχονται μὲ ἐλπίδα τὸν Ἐφημέριόν τους, σ. 35. — Τοῦ αὐτοῦ, Ἡ περιστέρα θεοφόρος ἄγγελος τῆς ἀπολυτρώσεως. Μία ἐπίσκεψις στὴν πλατεῖα καὶ στὸ Ναὸ τοῦ Ἁγίου Μάρκου, σ. 77. — Τοῦ αὐτοῦ, Ἡ ἐκκλησία ποὺ διεσώθη καὶ διέσωσε πλῆθος τῶν ἐκκλησιαζομένων κατὰ τὴν ὥραν τῆς συμφορᾶς, σ. 115. — Τοῦ αὐτοῦ, Τὰ νησιά τῶν Κυκλάδων καὶ τὸ ἀπολλώνειο φῶς, σ. 196. — Ἀ μ μ ω ν ᾶ, Ἡ Ἁγία Δύναμις σ. 213, 267. — Β α σ. Ἡ λ ι ά δ η, Ἡ ὑπέρμαχος Στρατηγὸς καὶ προστάτρια τῆς φυλῆς, σ. 238. — Τοῦ αὐτοῦ, Τὰ πενήντα χρόνια ἐνὸς ἐκλεκτοῦ Ἱεράρχου ποὺ στάθηκε ἓνας μεγάλος ἰδεολόγος καὶ ἓνας πολύτιμος παράγων τῆς Ἐκκλησίας. Ὁ Μητροπολίτης Σάμου καὶ Ἰκαρίας Εἰρηναῖος, σ. 289. — Α ἰ δ. Χ. Σ ι ώ τ ο υ, Ἀντιφώνησις ἐπὶ χειροτονία εἰς Πρεσβύτερον, σ. 304. — Ἀ μ μ ω ν ᾶ, Ὁ Μενδρεσῆς, σ. 317, 365. — Β α σ. Ἡ λ ι ά δ η, Ἡ Ἐλληνικὴ Ἐκκλησία ἐορτάζει τὰ χίλια χρόνια τοῦ Ἁγίου Ὁρους εἰς ἐκδήλωσιν τιμῆς καὶ σεβασμοῦ πρὸς τὴν ἰδέαν του, σ. 343, 421. — Τοῦ αὐτοῦ, Μία ἐκδρομικὴ ἐξόρμησις, προσκύνημα εὐλαβικὸ εἰς τὸν βράχον τῆς θυσίας τῶν γυναικῶν τοῦ Ζαλόγγου, σ. 383. — Ἀ μ μ ω ν ᾶ, Ὁ μοναχὸς Γεώργιος Ζούκας—Γούναρης, σ. 400. — Τοῦ αὐτοῦ, Τὸ ναῖδριον τοῦ Ἁγ. Ἐλευθερίου, σ. 441, 490. — Β α σ. Ἡ λ ι ά δ η, Ἡ φυγὴ ἀπὸ τὰ κέντρα τῆς παραμονῆς ἀποκαλύπτει τὴν ἔκτασι τοῦ θρησκευτικοῦ αἰσθήματος καὶ τῆς πίσεως, σ. 497. — Ἀ μ μ ω ν ᾶ, Πῶς ἐσώθηκε ἀπὸ τὴν ἀρπαγὴ τὸ μνημεῖον τοῦ Λυσικράτους, σ. 520. — Β α σ. Ἡ λ ι ά δ η, Μὲ τὴν εὐκαιρίαν τῆς χιλιετηρίδος. Ἡ ἀναβίωσις μιᾶς βυζαντινῆς ἐποχῆς. Ἡ μεγαλοπρέπεια τῶν Πατριαρχικῶν ἱεροουργιῶν, σ. 587. — Τοῦ αὐτοῦ, Ὁ εὐλογημένος μήνας ποὺ ἡ μορφή τῆς Παναγίας μᾶς συντροφεύει εἰς κάθε σεμνὴν μᾶς ἐκδήλωσι, σ. 634. — Τοῦ αὐτοῦ, Ἡ ἐπίσκεψις εἰς τὸν Ναὸν τοῦ Ἁγίου Πέτρου, σ. 676, 718. — Τοῦ αὐτοῦ, Ρόδος Κέντρον τῆς Ὀρθοδόξου ἐνότητος, σ. 763. — Θ.Κ. Σ π ε ρ ἄ ν τ σ α, Ἡ 3ῃ Νοεμβρίου 1940, σ. 781. — Β α σ. Ἡ λ ι ά δ η, Ἐνα συγκινητικὸ μνημόσυνο διὰ τοὺς ἀπὸ αἰῶνος ἀγωνισθέντας δημοσιογράφους τῆς βασιλίδος τῶν πόλεων, σ. 807. — Τοῦ αὐτοῦ, Ἡ πορεία τῆς σκέψεως καὶ τῆς ψυχῆς εἰς τὸν δρόμον πρὸς τὴν ταπεινὴν φάνην τῆς Βηθλεέμ, σ. 834. —

ΝΕΚΡΟΛΟΓΙΑΙ: Π ρ ω τ ο σ. Χ ρ υ σ ο σ τ ὄ μ ο υ Γ ι α λ ο ῦ ρ η, Ὁ Σάμου Εἰρηναῖος, σ. 560. —

ΕΙΔΗΣΕΙΣ ΤΟΥ TAKE: 46, 163, 310, 355, 395, 434, 471, 511, 597, 646, 687, 775, 847.

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ: 47, 88, 164, 207, 311, 395, 435, 472, 512, 551, 599, 646, 687, 727, 727, 775. 848.

ΠΡΟΚΗΡΥΞΕΙΣ: Προκήρυξις διαγωνισμοῦ συγγραφῆς πεζογραφῆματος καὶ ποιήματος, σ. 127.

ΕΙΚΟΝΕΣ: Ἡ Ἀνάστασις (τοιχογραφία τῆς Ἰ. Μονῆς Δαφνίου κατ' ἀντιγραφὴν Φ. Κόντογλου), σ. 249. — Παραστάσεις ναϊδρίου Ἁγ. Ἐλευθερίου, σ. 491, 492.

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑΙ: Ὁ ἐορτάσας τὸ Ἱωβηλαῖον του Σεβ. Μητροπολίτης Σάμου καὶ Ἰκαρίας κ. Εἰρηναῖος, σ. 291. — Τὸ Ναῖδριον τοῦ Ἁγ. Ἐλευθερίου, σ. 441. — Λειτουργία εἰς ἀκριτικὸν χωρίον τοῦ ἱεροκήρυκος κ. Τίτου

Καράντζαλη, σ. 538. — 'Ο Σεβ. Μητροπολίτης Παροναξίας καὶ Τοποτηρη-
τῆς τῆς Ἱ. Μ. Σάμου καὶ Ἱκαρίας καὶ οἱ σύνεδροι τοῦ Ἀ' Ἱερατικοῦ Συνε-
δρίου Ἱ. Μητροπόλεως Σάμου καὶ Ἱκαρίας, σ. 815.

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α

Εὐαγγέλου Θεοδώρου, Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης,
'Ἐπὶ τῇ ἑορτῇ τῆς Γεννήσεως τοῦ Σωτῆρος. «Ἐπὶ τῷ ὀνόματι Αὐτοῦ
ἔθνη ἐλπιούσιν». — **Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου**, Λόγος εἰς τὴν ἡμέραν τῶν
Χριστουγέννων. (Ἀπόδοσις **Θεοδ. Σπεράντσα**). — **Πρεσβ. Δημητρίου**
Κ. Δρίτσα, Τὰ Χριστούγεννα εἰς τὴν ὑμολογίαν. — **Ἀλεξάνδρου Πα-**
παδιαμάνη, Τὸ Χριστόψωμο. — **Κωστῆ Παλαμᾶ**, Χριστούγεννα. — **Ἀμ-**
μωνᾶ, Ἀναδρομὴ εἰς τὰ περασμένα. Ὁ Παπαφλέσσας. — **Ἀρχιμ. Χρι-**
στοφόρου Ἀθ. Καλύβα, Ἱεροκήρυκος Ἱ. Μητροπόλεως Χαλκίδος, Στά-
χυα ἀπ' τὸν ἀγρό Του. Φωτιά. — «Φιλοθέου Ἀδολεσχίας» μέρος τέταρτον.
Ψυχοφελεῖς ἐπιστάσεις ἀπὸ τοῦς «Ἀριθμοῦς» ὑπὸ **Εὐγενίου τοῦ Βουλ-**
γάρεως. (Ἀπόδοσις **Θεοδόση Σπεράντσα**). — **Βασ. Ἡλιάδη**, Στὸ πέ-
ρασμα χρόνων πολλῶν. Τὴν ὥρα ποῦ ἐγεννᾶτο ὁ Χριστός. Ἡ νύχτα στῆ
στάνη. — Ἀποσπάσματα ἀπὸ τὸν «Εὐεργετινὸν» ἢ «Συναγωγὴ ἠθικῶν δι-
δασκαλιῶν). (Ἀπόδοσις **Ἀνθίμου Θεολογίτη**). — **Βασ. Μουστάκη**,
Ἐποικοδομητικὰ θέματα. Οἱ δύο πλευρὲς τῆς θείας κρίσεως. — Εἰδήσεις
τοῦ TAKE. — Τὰ περιεχόμενα τοῦ IB' τόμου (1963).

Ὁ «Ἐφημέριος» εἶναι πρόθυμος νὰ δίδῃ ἀπαν-
τήσεις εἰς ἐρωτήσεις ἐπὶ ἀποριῶν, ἀναφερομένων
εἰς ζητήματα, τὰ ὁποῖα ἔχουν σχέσιν πρὸς τὸ ἔρ-
γον τοῦ Ἐφημερίου (ποιμαντικόν, λειτουργικὸν
κλπ.). Ἐπομένως οἱ εὐλαβεστάτοι ἐφημέριοι δύναν-
ται ν' ἀπευθύνουν ἐρωτήματα ἐπὶ τοιούτων ἀπο-
ριῶν. Αἱ ἀπαντήσεις θὰ δίδωνται εἰς τὴν σελίδα
τῆς ἀλληλογραφίας.

Δι' ὅ,τι ἀφορᾷ εἰς τὸν «Ἐφημέριον» ἀπευθυντέον :
Πρὸς τὴν Διεύθυνσιν τοῦ Περιοδικοῦ ΕΚΚΛΗΣΙΑ
'Οδὸς Φιλοθέης 19, Ἀθῆναι - Τηλ. 227.689.

Τύποις : Μονοτυπικὰ Συγκροτήματα — ΤΣΙΡΩΝΗ — Τηλ. 533.805

Ἑπεὶθνος Τυπογραφείου: Γ. Σ. Χρυσάφης, Ἱασιωνίδου 22, Σούρμενα